

SO YUT

aylık edebiyat dergisi

100

melih cevdet anday / behçet necatigil
sabahattin kudret aksal / ilhan berek / özdemir asaf
metin eloğlu / sait maden / halil ibrahim bahar
nihat ziyalan / günel altintař / süreyya berfe
sa'âh birsel / orhan durumu / yılmaz gruda / demir zl
füsun altok / nay szer / tuncer uçarol

şUBAT 1977

10 lira

SOYUT

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ

SAYI 100

ŞUBAT 1977

Sahibi ve sorumlu yönetmeni :

Halil İbrahim Bahar

Sayısı 10, altı aylığı 50, yıllığı 100 lira

Yabancı ülkelere 180 lira

Dizgi - Baskı :

Met/Er matbaası, Tel: 28 28 90

Yazışma ve havale :

Halil İ. Bahar

Mithatpaşa cad. 19/3

Beyazıt - İstanbul

SO YUT

SAYI : 100 / ŞUBAT 1977

sözcükler

•

melih cevdet anday

Denizin dilidir isadan beri
Tam anlaşılırken kar yağar,
Kuşların dili barbar dili
Kutsanmış atların diline çalar.

Yeni doğan çocuğa kim söyledi,
«Uykunda geyiklerle konuş!»
Belki de bir gece sürdü sürmedi
Ki ölen çarçabuk unutmuş.

Ne ölen var, ne doğan oysa
Bir şey tek başına konuşur durur,
Sözcükleri gün olur, gece olur,
Sesi benzer ağaca taşla.

üç şiir

behçet necatigil

YOL ÇANTASI

Üstünde bir yazı: «Hazırlık»
Bir gencin olmalı
İnince yolcular
Biletçi bulmuş
«İlk yardım» çantasına benziyor.

Çok genç olmalı
Kalabalık taşıt
Yanına koydu
Dalgalara daldı
Unutulur.

Gider bir süre
Kimlik kartı
Bir akşam üstü
Duyulur yokluğu
Nerede bıraktı?

«Kayıp eşya» büroları
Belki hemen gelseydiniz
Yoktur yollarda
Hazırlıksız şimdi
Alışmamış bir yalnız.

NİCE

Nerelerde kaldı
Özlem gecelerini
Aydınlatığından
Nice aşk mektupları
Karanlık korkusundan
Belki de yollanmadı.

Nice aşk mektupları
Yazıldı yollanmadı
Almadan okunduğundan
Yollar sonra yanıtları
Geldi yollanmadan
Nice aşk mektupları.

DUYURU

Sessizliği bir evin
Açan yoksa
Telefon, kapı
Bir şeyler olmuştur.

Ya gittiler uzaklara
Ki bu kurtuluştur
Ya yalnızlık adına
Bir savaşa girdiler
Bundan korkulur.

Ya uzak bir çağrıya
Kulak uydurulmuştur
Duyulmaz başka sesler
Er geç duyulur.

şiiirler

sabahattin kudret aksal

GÜNLER ONLAR

Günler onlar, ışığı dönmüş köyler
Şimdi, yamacın eteğinde evler,
Ayvayla mısır dizili camında,
Döndüğümüz akşamlar yorgun argın,
Döşekler sererek yere incecik,
Deliksiz uyuduğumuz. Savrulan
Duman gibi düşlerimiz bacadan.

YAZLAR

Yazlar uçtu gitti nice,
Bulutlar gibi dağılan
Günler, ufalanan gökte.
Rüzgârla ürperen söğüt
Gündüzleri, aydı gece.
Ey kekik kokusu kırlar,
Toprak yollar, mor dumanlar!

Geçen yaz son muydu sence!

YEŞEREN OTLAR

Yeşeren otların üstüne uzan,
Yum gözünü, gör gökyüzünü orda.

KAHVEDE SATICI ÇOCUK

Yağmurlu bir günde, soğuk,
O karanlıkta elleri,
Ayakları buz kesmiş ayaz,
Bir buluttan düşer gibi
Kapıdan girdi içeri.

bir kent için üç şir ve suyun tarihi

•

Ilhan berk

GÜNEŞ

'Hava kaldı ve yağmur arakası' diyorlardı
Kalan havayı gösterip

Ben işte o zaman duydum seslerini
Sıralanmış duruyordu üç omurgası üç teknenin
Karın kasları yeni bitmiş
Ve belli seren direklerindeydi şimdi sıra
Bir çivi yavaş yavaş işliyordu bir tahtaya
Bir testere yavaş yavaş çalışıyordu ikiye bölüp havayı
Bir gönye gidip geliyordu bir şakul dutma düşüyordu.

Kiryo burnu karıştı ilk
Yelkenlerini bıraktı düştü bir tekne uzakta
Ve hızla burun kırdı sonra Tekirbükü'ne -

Yürüdüm gittim ben yanısıra otların, ölü otların
Kulağımda çalışan insanların sesleri
O zamandı kapandı gök o zaman yedim yağmuru.

Sonra çok sonra çıktı güneş.

YOL BOYU

7 Eylül 1976. Gökle denizle dağlarla gidiyoruz
Kimimizin kaya gibi, kimimizin bir sap fesleğen yüreği,

Kuşlar kaldırıyoruz kayalardan rüzgârla yaralı
Bir kadın gülleri diziyor bize tutmuş göğsünü.

Bizim saçlarımız sakallarımıza karışmış
Bizim işimiz başımızdan aşmış
Gökyüzünde asılı gergefimiz.

Hava kararmadan varsak diyor kimimiz
Hava adamakıllı kararsın istiyor kimimiz.

Durup dururken bıyıklarını düşürüyor bir adam yanibaşımızda
Durup dururken elini öpüyor bir kadın bir kadının durup durur-
ken.

Nerdeyse basar yağmurlar diyor biri havada gözleri
Nerdeyse basar yağmurlar diyorum havada gözlerim.

Böyle kimimiz susuyor kimimiz bir şeyler söylüyor
Ben bu şiire çalışıyorum.

SESLER

Akşama doğru bir uçtan bir uca gittim kenti
Eskici dükkânları gibi kokuyordu çarşı, eski evler gibi
Bir şekerçi şekerlerini bağıırıyordu avcunda bir çocuğun eli
Ve yamalı elbiseler gibi yüzü
Bir duvarı çıkıyordu bir duvarcı uzun uzun döndürüp elinde bir
taşı

Bir taşı kocaman asık suratlı ve aptal
'Her taş yüzüyle vardır' diyordu. Her taş
Yüzüyle varmış gibi.

Açılmamış kitaplar gibiydi gök
Asılı çamaşırlar gibi.

Gün düşüyordu oturdum sonra sesleri dinledim
Sesini bir kadının hiç bitmeyen ağaçlık yollar gibi
Bir karabatağın bir kuyudan su çeker gibi
Sonra yaşlı otların yaşlı ormanların sesini

Bir dükkân yavaş yavaş kendini kapatıyordu, onu
Sonra kalabalıkların artık kalabalık olan sesini
Sonra gün çakıldı

sonra kalktım.

Düzelte düzelte gidiyordu yakasındaki çiçeği bir adam.

SUYUN TARİHİ

Gökyüzüne bakıyorum gidip gelen gökyüzüne
Bir su yanımsıra akıyor yanımsıra taşların
Hiç akıyormuş gibi sonra gelip duruyor.

Baktım su biçimden biçime giriyor
Elimde elimin biçimiydi baktım
Baktım suyun bir biçimi yoktu
Suyun tarihinde.

Böyle deyip kalktım. Gök eriyordu
Bir at kuyruk çarptı bir keçi gerindi
Adımladım taşlaya taşlaya geçtim akan suyu
Taşladığım suyu seyrettim sonra bir zaman.

Akıp gidiyordu gök üstümde.

şlirler

özdemir asaf

UZUN BİR ÖYKÜ

Hiç kimsenin kafesine
Koyamayacağı bir kuş,

Kaçmasını öylesine,
Uçmasını böylesine
Unutmuş..
Bir insan sesine
Gelip konmuş.

GARİP KOŞMA

Güzeller yoldan geçer,
Gel desen gel'den geçer,
Kal desen kal'dan geçer..
Garibi umursamaz,
Giderek el'den geçer.

Garibin koşma düşü,
Yollara düşme düşü..
Tek-başına gidişi,
Boynu bükük duruşu,
Gider güzelden geçer.

en

metin eloğlu

(eşi Sivas sıpıtması İstanbul kapıcılarındanır)
İkibüklüm Havva kadın seslendi:
— Sen ordan düşen!
Oysa pek yukarlarda değildim,
Düş/müş inceliyordum alttan alta,
Sağım-solum besbeton bir hazırandı..

Baldıranlığı güllük eylercesine,
Çirozdan yolma solungaçları kuşa/muşa eklercesine,
Ölü bir dişiye soluyuşumu kekelercesine;
Yâni işin dalgasındaydım.

Ossaat birileri/ne gelip çattı;
Kırkyıllık dostum değil miydi şu yırtık Haşım?
(değilmiş meğer aşınadur yüreciğim)
Yeniden doğmayı falan beklercesine,
Üşen ki üşen...

ölü çocuklara ninni

sait maden

Ah bulur mu yeni bir kucak
sizden arta kalan oyuncak?

Önlüğünüz üşümez mi, loş
köşelerde sessiz, içi boş?

Neyler, ah çocuklar, yalınız
topunuzla ayakkabınız?

Ya cebinizde kalan şeyler,
az bir sicim, kırık bir şeker?

Saçınızdan kayan kurdele
sizi en son okşayan ele?

Bunlar işte benim tek varım;
hergün alır alır okşarım.

Öperim göğüs geçirerek,
yanağıma sürerim tek tek.

Saçlarını bir güzel ördüm
bozduğunuz bebeklerin tüm.

Diktim özenle mini mini
yırtık ya da söküklerini.

İç çekmeyin çocuklar, susun,
hepsi derin derin uyusun.

Boyadım sizin yerinize
yüzlerce kuş defterinize.

Sizin sesinizle şakırlar,
aynı gülüş onlarda da var.

Yüzleri hep sizin yüzünüz,
ses etmeyin, ürkütürsünüz.

Onardım inceden inceye
trenleri işleyinceye,

Vapurları yüzünceye dek,
arkalarından üfleyerek.

Ah çocuklar üflemeyin siz,
birdenbire kabarıp deniz.

Çemberiniz koşuyor yine
boş arsada kendi kendine.

Uçurtmanız gökte sarı mor
pır pır tek başına uçuyor.

İlişmeyin çocuklar sakın,
oldukları yerde bırakın.

Topacınız dönüp durmada
şu dönmesi bitmiş dünyada.

Sallanıyor yine bir çıplak
dalda usul usul salıncak.

Hep öyle gidip gelse gerek
çocuklar siz dönünceye dek.

Göz göz olmuş bakıyor ıssız
bir köşeden zıpızıplarınız.

Koşuyor gölgeniz sokakta
binmiş de bir değnekten ata.

Oynarken sessiz iki ağaç
karanlık avluda saklambaç.

Ve ay, çenesinde elleri,
seyrederken puslu bir yeri.

Bir şeyler arar gibisiniz
bir körebe oyununda siz.

Alnınızda ah gündüz gece
o gözbağı kalsın öylece.

Ah çocuklar ilerlemeyin,
önünüzde kuyu var, derin.

Ah çocuklar uyuyun artık,
başınızı okşar karanlık.

Durur durur öper o dalgın
yüzünüzden, kımıldamayın.

Örtü örttüm üzerinize
ışık düşmesin diye size.

Üşümesin diye göğsünüz
serincene başlayınca güz.

Dağıtmasın diye çocuklar
saçınızı gizli bir rüzgâr.

Mışıl mışıl uyuyun işte
siz bu geleceksiz geçmişte.

Bir sürü tavşan, bir sürü kuş
gelmiş, yanınıza doluşmuş.

Seyrederler başından beri
yüzünüze konan düşleri.

şiiirler

halil ibrahim bahar

ŞEY

unuttunuzsa anımsayın şimdi
ıssız bir orman yoluydu
uzak dağlarda yürüdüğünüz
açılan bir gökyüzüydü bir mavilik
duyduğunuz ağaç konuşmaları
karatavuklar arasında
bir şamataydı bir şenlik
saatler sessiz bir ikindiye doğruydu
ortalık karlar altında
solgun bir müzik güneş
geçip giderken akarsu seslerinden
oluşan korusuyla
küçük gölcüklerde yansımalar
ılık bir ışıma
sarsınca ansızın kemikliğini
sıyrılıverdiniz o eski karamsarlıktan
bir giysi çıkarır gibi kolay
parmaklarınızda ılık salkımlarıyla
yüzünüzde
gülümseme demetleri
şaşırdım
adınız bay sıkıntı değil miydi sizin
ılık bir ışıma sarsınca ansızın kemikiliğinizi
ben hiç anlamadım bunları
birisine mi tutuldunuz yoksa

SARSINTI

giden gitti geldi kasırga
sallanıyorsun ağaçlar da sallanıyor
geçiyorsun bir doğa olayı deyip
ne acı bir gülümseme değil mi
sanki dünya bir huniden
cehenneme boşalıyor
sanki kıyma makinesinden geçeceksin
ilgisiz bakıyorsun bunlara da
yuvarlanıyorsun
yumuşak karlarda
düşüp kalkan bir çocuksun sanki
burnunu çarpmışsın kanıyor
gün sönüyor içindeki ışık akşamı engelliyor
sorsalar bilmiyorsun
cebinde adres yok nereye gideceksin
kırılmış bir kurşunkalemle
aşk şiirleri yazmak için buruşuk sarı kâğıtlara
ucuz şaraplı bir meyhaneye mi
oysa başın dönüyor
yaslan yalnızlığa biraz daha
oku ezberden
çevir atlamadan geleceğin yapraklarını
bir düş bir yaban çiçeği olsun
sokul gecenin kalbine
vuruşlarını say geçer nöbet
diner sarsıntı
sen artık geceyle birsin
sevgiyle bir

AKIŞ

bir gün soluksuz uzandı
çoban türküleriyle çiçekli kır otlarına
ince uzun kurşunu delince yüreğini
yumuşak sevgi ipeğine sarılmış bir yalanın
bekleyip kayacağını sandığı yıldızları
karişti sözsüz sessiz bir ırmak yankısına

ve dedi bu gece güzel olacak
uzakta bir ardıc kuşudur her şeyin sonu

SÜRGÜN

doğum tarihi bir şiirde kalmış
kimliğıyse aşk kütüğünde yazılıdır
işte bu yüzden
acıya sürgün gitmiştir
döneceğı yok fizandan
oysa göçebe kuşlar gider gelir gündönümü suları
oysa her ağıtın kanatları vardır
elbet aşar dağları denizleri
biri gönüllüyse acıya
ne bekliyorsunuz ondan

amsterdam

nihat ziyalan

evleri su içmeğe eğilmiş kanallara
kalmış öylece.
sardunyalara rengine bak
yoksa Akdeniz mi dolaşmış buralarda

damı camdan, gün ışığı eksilmiyor Van Gogh'un
eksilmiyor yüzünde,
el ayak çekilince çıkıyor ortaya
geziyor kendini,
Van Gogh, Van Gogh müzesini

ağırbaşlı bir kent değil Amsterdam
insanların saçına vurmuş güleryüzü

kuyudaki yusuf

günel altıntaş

Bir kaç damla su için
kızgın bir demir çubuk halinde
girdim
dipsiz kuyularına senin

Sularımız karıştı birbirine

Paşlanmaz bir çelik olarak
duruyorum şimdi içinde

şiiirler

süreyya berfe

UÇURUM, SU, KIRLANGIÇ

1.

Alnın bir uçurum
önce gözlerimin
sonra dudaklarımın düştüğü
ve her seferinde
saçlarına takılıp kaldığı bir uçurum

2.

Serin bir sudur alnının kokusu
'Bu çok sıcak şehirde
birdenbire önüme çıkan
yenileyen diriltten
Serin bir sudur alnının kokusu

3.

Gözlerin
yükü ağır iki kırlangıç
bana doğru kalbime doğru

uçan uçan iki kırlangıç
kimi zaman deėip geçen
kimi zaman çarpıp kalan
ve karanlık Şeylerden
aydınlıklar taşıyan
sevinçle kederi aŐkla ileyi
bugünle yarını yansıtan iki kırlangıç

TOMRİS UYAR'A, DOėUMGüNü İÇİN

Doėançay, işte oralarda bir yerde
trenden adam indirebilir
küçük tahta köprüsünden geçirebilir
ırmak kasabını gösterebilir
kavaklarını suyunu havasını sunabilir
Öyle bir yer ki, anlatamam size görmek gerekir

Güzelliėini hatırladık da buranın
puŐtluėunu kaypaklığını unttuk
İnsanı çarpar, kendine eker
ve hiç bakmaz hemen bırakır
Çünkü içerde değil yol üstündedir
ana değil, ara istasyondur, uėraktır
sözle anlatılmaz görmek gerekir

Kendisi bucak merkezi olur, 605 çocuėu var
Geyve'nin 19 km. kuzeyinde bulunur
Neresinden geçersen geç herŐeyini gösterir
baharda, dalına su yürümüŐ ergen
gözde, mutsuz taze gelin
Ah bir günlüėüne gelse ya buralara
anlatılır gibi değil gitmek gerekir

yitik kuşak

•

salâh birsel

Altın sarısı taraz turaz saçları, yanık teni, şahin bakışları, insana «öp beni» diyen ağzı, kırpık şivesiyle Zelda, Birleşik Amerika'nın, hadi öyle demiyelim, Georgia ile Alabama'nın en güzel kızıdır.

Zelda, kırlarda köylülerin kendisine sunduğu buğday rakısını bir solukta diker, vinğlerin üstünden ırmaklara atlar, büyük lokantaların masaları üzerinde çarleston oynar, tiyatroların localarında urbalarını yakar, yürüyen motosikletlere sıçrar, yangın duyuru-camlarını kırarak gelen etfaiyecilere arkasının tutuştuğunu söyler, parklardaki havuzlara giysileriyle dalar vede her istediği erkekle her istediğini yapar.

Zelda *The Great Gatsby* (Muhteşem Gatsby) romanının yazarı Scott Fitzgerald'ın karısıdır. Fitzgerald'ı sorarsanız o, ufak tefek bir adamdır. Hele bacakları kısa mı kısadır. Buna karşılık elleri iri ve düzgüncedir. Saçları Zelda'ninkiler gibi sarıdır ama bununkisi bir de kıvrıktır. Scott'un bir İrlandalı'yı hatırlatan fırlak dudakları da vardır. Alnı iyisinden geniş, çenesi ise bülbül oturumundadır. Kulaklarının değirmiliği ise tam bir usta işidir. Nedir, bütün bunlar, Hemingway'in demesine göre güzel bir yüz oluşturmaya yetmez. Yalnız bakışları gözlerinden değil, yüreğinden kopup gelir.

Scott'un giyimi kuşamı da yerindedir. Boyuna terzilere kcşuşur. Yalnız Hemingway, Paris'te Dingo Bar'da gördüğü kravatını bekçi kravatına benzetmiştir. Oysa Scott onu Roma'dan almıştır.

Scott karısından hiçbir türlü aşağı kalmaz. O da Zelda gibi havuzları elbiseleriyle denetler. Tiyatrolarda gerçek oyunun sahnede değil de, salonda olduğunu anlatmak için çırılçıplak soyunur. Ya da oyunun gözyaşları dağıtılan sahnelerinde karısıyla birlikte kahkaha-

ları basar. O, boyuna polis görevlileriyle de çatışır, taksi şöförlerini ise pataklamaya kalkar. Büyük otel ve gazinoların salonlarında ise ya elleri üstünde yürür, yada halıların üstünde sürünür.

Onun zıpzırlıkları bunlarla da bitmez. Otelcileri kaçıır, müzisyenleri odalarına kilitler, içlerinde ne olup ne olmadığını anlamak için garsonları tester e ile biçmeye yeltenir. Kimi zaman da üç tekerli bir bisiklet aşırarak Paris'te Concorde meydanını firdolayı döner. Polisler düdüklerle ardına takılırsa da o hiç istifini bozmad. Bir özelliği de James Joyce'a kesik oluşudur. Ona saygınlığını belirtmek için bir defasında kendini bir otel penceresinden aşağı atmaya kalkışmıştır.

Bütün bunlara Zelda alkış tutar. Kocasını gibi tehlikeye bulaşık suyu döktüğünü anlatmak için o da otomobillerin önüne yatar, kocasına da:

— Scott beni çiğne!

diye bağırır. Scott da bütün ciddiliği ile otomobile atlar, motoru işletir. Bir dostları koşup frene asılmasa Zelda çiğnenip gidecektir. Ne var, karı-koca gözlerini budaktan sakınmadıklarını başka türlü de dile getirirler. Cannes kentinin (Fransa) üst yakasındaki bir demiryolu üstünde arabalarını durdurarak uykuya dalarlar. Bu kez de onları, son dakikada, bir şimendifer görevlisi kurtarır.

Karı-kocanın birlikte yürüttükleri kırıkçırlıklar arasında, bir taksi üstüne çıkıp New York sokaklarını dolaşmaları da vardır. Bir gece de New York morguna giderek —bu düşünce Zelda'nın kafasından çıkmıştır— orada ölümlere selâm dağıtmışlardır. Bir ölüden ötekine zıplarken bir yandan da türkü çağırırlar.

Zelda ile Scott'un akı sarısına karışmış serüvenleri her gün Amerikan gazetelerinin ilk sayfalarında. Bu, onları hem kıvançtan kıvanca sürükler, hem de her gün yeni bir numara düzenlemelerine yol açar. Gazeteciler, kimi zaman, onların yapmadıkları şeyleri bile yazar. Fitzgerald bu konuda şöyle diyecektir:

— Gazeteler benim için öyle şeyler uyduruyorlar mı, bunlarla üç kişinin yaşamöyküsü yazılabilir.

Doğrusunu isterseniz onun başından geçenler, üç değil, beş değil, on yirmi, yüz kişinin yaşam öyküsünü dolduracak sayıdadır. O, gittikleri villaların duvarlarına yüz kızartıcı sözler yazmaktan, fraklı ya da simokinli erkekleri domates yağmuruna tutmaktan, konteslerin çıplak sırtlarından içeriye incir şerbeti akıtmaktan bir an geri kalmaz. Dostlarına ise akıl almaz sorular yöneltir. Hemingway'e evlenmeden önce karısıyla yatıp yatmadığını sormuştur bir kez. Hemingway anımsamadığını söylediği vakit de onu şöyle paylamıştır:

— İngiliz kurnazlığını bırak. Ciddi ol ve anımsamaya çalış.

Scott bir defasında da Hemingway'e kendi erkeklik gücünden yakınmıştır. Boyunun hiçbir kadını memnun edemeyeceğini söylemiştir. Hemingway, Scott'u soyunca bu sözün Zelda'dan çıktığını, Zelda'nın da bunu kocasını başka kadınlara yansıtmaktan alakoymak için ortaya attığını çakmıştır ama Scott'un işkilini yine de yok edememiştir.

Bu aşırılıklar, bir bakıma, Birinci Dünya Savaşı sonrasının bunalımlarından gelmektedir. Amerika, savaş haberlerinden, gazeteleri dolduran ölü listelerinden bıkmıştır artık. Tuhaf bir çağ başlamaktadır. Kadınların dünyası genişlemiştir. Cigara içmeye, dudak boyası sürmeye başlamışlardır. Ötedenberi kadın bacaklarını çirkinleştiren kara kara çoraplar yerlerini et rengi çoraplara bırakmıştır. Kadın terzileri şimdiler bir entari için çok daha az kumaş kullanmaktadır. Etekler dizlere çıkmıştır. Erkeklerin sevgilisi artık cinsel gecikilik kumkuması Clara Bow'dur. Kadın-erkek ilişkileri töresi çözülmeye koyulmuştur. Kızlarla oğlanlar kendilerini kapalı bir yerde buldukları vakit hiçbir şey düşünmezler. Var mı, yok mu o an. Birbirlerini deve gibi yedi yerinden boğazlarlar. Caz müziği de kısa zamanda menteşelerinden çıkmış gençliğin ortak dili olmuştur. Gençlerin yüreğinde koşturma uyandıran şeylerden biri de içkidir.

O çağların en ünlü caz şarkıcılarından biri olan Bessie Smith bir şarkısında şu sözlere yer verecektir:

*Evlenmek istemem ben, bağlanmak istemem
Bir kadeh rakım olsun, her şeyin üstesinden gelirim
Uzun ve yapıyalmız bir yoldur bu, ey Tanrı, bir sonu olmalı
Ben dişli bir kadınam, bir sürü erkek elde edebilirim.*

Gerçi bağınazlar 1919 yılında ortaya içki yasağını çıkarmışlardır ama bu yasak hiçbir işe yaramamıştır. Daha önceki yıllarda içilen içki, yasaktan sonra daha da artmıştır. 1929 yılında Amerika'da *speakeasies* adı verilen 219.000 gizli meyhané yada bar vardır. Toplumun bütün katlarından oluşan müşterilere buralarda kaçakların (bootleggers) Kanada'dan sağladıkları içkiler yağdırılır. İngiliz gülmece-güldürmece yazarlarından Chesterton şöyle diyecektir:

— Amerikalılar yasa yaparken kaçaktırlar. Ama yasalara karşı gelirlerken akıllarını başlarına devşirirler.

Her şeye boş veren, lafı yüksekte alan bu başkaldırmış gençliğin kralı da Scott Fitzgerald'dır. Onun ilk romanı *This Side of Paradise* (Cennetin Öbür Yüzü) yayınlandığı vakit ünü, Rudolf Valen-

tino'nun, yada Jack Dempsey'in ününden hiç de aşağı değildir. Bütün gençler Scott'a nasıl yaşamak gerektiğini sorarlar. Ondan sevişmenin, eğlenmenin gizlerini sızdırmak isterler. O da onlara yakışan bir başbuğ olmak için elinden geleni ardına koymaz. Fitzgerald, daha sonraları bu ilk yılları şöyle anlatacaktır:

— Menekşe ve gülkurusu bir gökyüzü altında, uçsuz bucaksız gökdelenler boyunca arabayla uçup gittiğim bir günü anımsıyorum. O gün bir dana gibi böğürmüştüm. Çünkü dilediğim her şeye kavuşmuştum. Çünkü bir daha bu denli mutlu olamayacağımı da biliyordum.

Ne ki, Scott mutluluğunu sürdürmek için gece demiyecek, gündüz demeyecek içkiye sarılacak, alkolikliğin sınırlarını zorlayacaktır. Ama Hemingway'e bakarsanız, o alkolik değildir. İki dubleden sonra pes eder vede sonu ölümle bitecek bir hastalığa yakalandığını sanarak dırlanmaya başlar. Dırlanması da ölümden çok korkmasından gelir. Ama yiğitliğe leke sürmek istemez. Karısı ile çocuğuna bakacak birisi olmadığı için öbür dünyaya göçmeye yanaşmadığını öne sürer. Hemingway'e söylenen bu sözler kendisini çok etkilerse de o da elinden hiçbir şey gelmediğini düşünür. Çünkü onun da karısı Hadley ve oğlu Bumby ile başı yeterince derttedir. Ama sonunda Scott'a omuz vermeğe boyun eğer. Yalnız iki koşulu vardır: Zelda daha az içki içecek, çocuğa da bir İngiliz mürebbiye tutulacaktır.

Bu gündemsiz tartışma Zelda'nın kocasından çok kafayı bulduğunu ortaya koyar. Doğrusu, Zelda hem çokça içer, hem de kocasını zom etmeğe çalışır. Kendisince bunun sağlam bir gerekçesi de vardır. Scott'un büyük bir yazar olacağına inanmadığından onun boşu boşuna içki fıçısına konmaktan kendisini alakoymasını gülünç bulur. Gerçekte o, biraz da kocasının yazarlığını kıskanmaktadır. Gündüzleri bile onun oturup yazı yazmasına engel olur. Ama yaz ayları deniz kıyısına gittiklerinde iş değişir. Zelda denizde bol bol yüzdükçe, yüksek kayalıklardan kendisini sulara bol bulamaç şandelledikçe durulur. Kocasına çalışması için arka çıkmaya bile başlar. Bu arada bir uçak pilotuna abayı yakmayı da savsaklamaz.

Sözün kendisi şudur ki, bu delice yaşam bir gün ta ortalık yerinden çatırdar. Zaten Amerika da 1929 yılına değin bolluk içinde yüzdükten sonra bir bunluğun eşiğine gelip dayanmıştır. Öte yandan Scott'un önderliğini yaptığı kuşak da ortadan silinmeye yüz tutmuştur. Kimi arkadaşları ölmüş, kimileri de soylu kişiler, göbekliler katına çengel atmıştır.

Yeni bir kuşak da doğmuştur. Bunlar gelecek karşısında daha bir ürkektir. Scott'un kuşağından olanlara da tehlikeli birer zingirdek gözüyle bakarlar. İki Fransız tarihçisi, Guilleminault ile bernet, bu yeni yitmeleri şöyle tanımlar:

— Bu kuşak çekingen ve siliktir. Serüvenmiş, merüvenmiş alırmaz. Tehlikeye de kürek çekmek istemez. Hep toplumsal ve ahlaksal konularla ilgilenirler. Bunların akıl hocaları vuruşkan işçilerdir. Çoğu marksizme bel bağlamış toplumcu yazarlardır. Artık kişilerin zekâsına değil yığın ruhuna önem verilir. Bir yapıtın biçimsel güzelliğinin hiçbir değeri kalmamıştır. Geçerli olan işsizlerin, evsizlerin, ezilenlerin başkaldırmalarını dile getirmektir.

Eyvah ki, Fitzgerald'ın kitapları da satmaz olmuştur. Kimilerinin ce hemen hemen en güzel romanı sayılan *Tender is the Night* (Güzel Olan Gecedir) raflarda pinekler.

Scott'un yanı sıra Zelda da kendi düşünce gücünü yitirir. Zaten o, daha önceki yıllarda da aklının vırvır olduğunu muştalayacak davranışlarda bulunmuştur. Bir gün bir yemekte Hemingway'e şöyle der:

— Ernest, sen hiç Al Jolson'un İsa'dan daha önemli bir kişi olduğuna dikkat ettin mi?

Bir defasında da, bir çiçekçide, kocasına zambakların kendisiyle konuştuğunu ileri sürmüştür.

Burada belki kalemi, daha doğrusu yazı makinesini elden bırakmak ve içimizin yanığını bastırmak için Boğaz'ın yukarılarında bir geziye çıkmak gerekecektir. Zelda ile kocasının bundan sonraki öyküsü gerçekten çok hüngürdektir. Borç Scott'un gırtlığına sarılmıştır. Yaratma gücü de yıkıldım, yıkılıyorumdur. Zelda ise bir delilerevine sığınmak zorunda kalır. Orada da, yıllarca sonra, 11 mart 1948 gecesinde, bir yangında diri diri yanar. Fitzgerald o kadar da beklemeyiz. 20 aralık 1940 günü küçük bir otel odasında kalbinin durduğunu duyar. Ama ölümünden önceki günlerde şunları söylemek fırsatını yitirmez:

— Zelda ile benim aşkım yüzyılda bir ya görünür, ya görünmez.

Denilebilir ki Fitzgerald kendi başarısı yüzünden batağa gömülüp gitmiştir. Onun *Muhteşem Gatsby*'sindeki Gatsby de böyle biridir. Yersarsıntılarını 10 bin km. öteden saptayan bir depremçizerdir. Kimilerine göre Alman casusu, kimilerine göre Hindenburg'un oğlunun katili, kimilerine göre Oxford Üniversitesi çıkışlı olan Gatsby herkesin amanını kesecek bir güçtedir. Gelin görün ki başarılarının

en doruk noktasındayken bir gün tepetaklak gelir. Üstelik bu çöküş Scott Fitzgerald'da olduğu gibi bir gönül işi yüzündendir. Çünkü Fitzgerald'ı tekerlendiren de Zelda olmuştur. Scott çoğu zaman ondan kaçıp kurtulmak, bir gemiye tayfa yazılarak içgücü kazanmak bile istemiştir.

Şu gerçek ki, Fitzgerald, Amerikan yazarlarının, o «Yitik Kuşak» diye anılan edebiyatçıların en önde gelenidir. Bu terimi ortaya atan da, bir başka Amerikalı yazar, Gertrude Stein'dir. Ama biz Yitik Kuşak'ı daha çok eşelemeden biraz Gertrude Stein'in üzerine ışık tatalım.

Stein 1903 yılında, 29 yaşında, Paris'e gelip otağ kurmuş ve 1946 yılına, yani ölümüne değin orada yaşamıştır. İlk Fleurus, sonra da Christine sokağındaki evi o çağın belli başlı sanatçılarını bir araya getirir. Gelenlerin çoğu da ressamdır. Cumartesi geceleri Matisse, Picasso, Braque, Derain, Delaunay, Vallaton, Pascin ve daha bir sürü ressam ve heykeltarihi onun evinde boy gösterir. Stein, o yıllarda onların toponun da 26 yaşında olduğunu söyler. Bunu daha çok Picasso'nun yaşını düşünerek ortaya atar. Çünkü 1907 yılında Picasso yirmi altıncı baharını sürerken Matisse 38, Juan Gris 20, Delaunay 22, Braque 25, Pascin 22, Gümrükçü Rousseau ise 63 yaşındadır. Musikiçi Erik Satie ise 42 yaşına merdiven dayamıştır. Diyeceğim, Picasso Fleurus sokağının en seçkin konuğudur. Matisse de büyük saygınlıklar görür ama Picasso, Stein'in portresini yaptığı ve bu portrede bir türlü bitip tükenmek bilmediği için, —tablo ancak doksan seansta bütünlenebilmiştir— hep el üstünde tutulur.

Stein'in evini şenlendirenler arasında Guillaume Apollinaire de vardır. Onun gelişi de büyük sevinçlere yol açar. Ahçılık ve yaşama uzmanlığında onun üstüne yoktur. O herkesi, her şeyi alaya alır. Ama bundan herkes memnundur.

Yazarlar, Stein'in evine, daha çok Birinci Dünya Savaşından sonra doluşmaya başlar. Ne ki, ev sahibesi, kendi kafasına uymayan yazarları pek tutmaz. Bunların sayısı da çok kabarıktır. Kendisiyle bir tanışıklığı olmadığı halde Aldous Huxley için şöyle der :

— O bir kadavradır. Romanları okunmaz.

D.H. Lawrence üzerine kanısı da ondan aşağı kalmaz :

— Romanlarını okumaya çalıştım. Hiç tad almadım. Duygusal ve zırva bir yazar. Romanları hastalıklı bir insanın elinden çıkmış gibi.

Stein'in, James Joyce, Ezra Pound'a karşı da sevgisi yoktur. Üstelik Ezra Pound ona yakınlık da göstermiştir. Ama bir gün ev sa-

hibesinin çok değer gösterdiği bir iskemle üzerinde otururken yere yuvarlanmış ve işin kötüsü iskemlenin ayağını kırmıştır. Gerçi bu kolayca onarılabilir olacaktır ama Stein kırılan bir şeyden, ne kadar iyi onarılsa da şipşak soğur. Onun yüzüne bir daha bakmaz.

Hemingway, Stein'in Sherwood Anderson'a da düşkün olmadığını söyler. Ona ancak, yıldızı kararmaya başladıktan sonra ilgi duymuştur. Ne ki, Stein'la birlikte geçen günleriyle kendi yaşamını *The Autobiography of Alice B. Toklas* (Alice B. Toklas'ın Özyaşam-öyküsü) adlı kitabında anlatan bayan Toklas —gerçekte bu kitabı Stein'in kendisi yazmıştır— bu düşüncede değildir. Ona göre Stein, Anderson'un coşkuları dile getirmekte Amerikalılara özgü bir başarı gösterir. Anderson'dan başkası, bu kadar açık, bu kadar gelgitli cümle kuramaz.

Bunlara karşılık Stein, Fitzgerald'ın yazılarına bayılır. *Cennetin Obür Yüzü*'nü okuduğu vakit çarpılmıştır. Kitabın, yeni bir kuşağın duygularını sergilediği inancındadır. Aynı şeyi aşağı yukarı *Muhteşem Gatsby* için de düşünür. Amerika'nın çağdaş yazarlarından çoğunun unutulduğu bir sıra, Fitzgerald'ın romanlarının okunacağını söyler.

Stein, Amerika'lı ozan E.E. Cummings'in şiirlerine de 500 dirhem Trablus kuşağı gibi sarılır. Gelgelelim o da Fleurus sokağının yeni konuklarından Hemingway'i açmaz. Yalnız bu çatışma iki dostun arasını bozmaz. Hemingway, cumartesiden başka günlerde de Stein'e sık sık damlar, onunla geç vakitlere değin edebiyat üzerine laflar. Stein, o sıralar 23 yaşında iri yarı bir delikanlı olan Hemingway'e, kimi zaman cinsel eğitim dersleri de verir.

Sözün kısası, Stein'in Amerikalı yazarlar karşısında burnundan kıl aldirtmaması onların yitik bir kuşak olduklarına inanmasındandır. O, bu Yitik Kuşak lafını otomobilini onarıma götürdüğü gün öğrenmiştir.

Tamirci çırağı Stein'in arabasını gereğince onaramamış vede işini zamanında bitirememiştir. Stein'in sızlanması üzerine patron çırağını adamakıllı haşlar ve ona şöyle der :

— Siz topunuz yitik kuşaktansınız. Sizi savaş böyle yaptı.

O günden sonra Stein bu lafı diline dolar. Genç kuşak yazarlarının hiçbir şeye saygı göstermemesi ve içkiden başka bir şey üzerine iş tutmak istememesi karşısına hep bu sözü yineler :

— Siz busunuz. Başınızdan bir savaş geçmiş olan sizler yitik bir kuşaksınız. Topunuz da içkiden baş kaldıramıyorsunuz.

Stein'in sözlerine aldranlar pek çıkmamıştır ama 1920-1940 arası Amerikan yazarlarının adı da Yitik Kuşak olarak kalmıştır.

Ne var, Stein kendini Yitik Kuşaktan saymaz ve her gün bir şeyler yazmaya çalışır. Yalnız konukları hiç eksik olmadığından yazı masasına hep geceleri saat on birden sonra geçer, ve tan atmadan da kalkmaz.

Şimdi dilerim ki, *Geçmiş Zaman Ardında* romanının yazarı Marcel Proust'un çalışma biçiminin de Stein'in çalışmalarına uyduğunu söylememe kimse şaşırmasın.

Gerçekte Proust'un Fitzgerald'le de, Yitik Kuşakla da bir alış-verişi yoktur. O, kendini yaşamaya içkiye değil, sadece sadece sanatına vermiştir. Yaşamını da yasalara karşı gelmekte değil, tersine, yasalara gereğinden çok boyun eğme yolunda yitirir. Ama bu yasalar bizim o bildiğimiz, tiril tiril titrediğimiz yasalar değil, sanatın yasalarıdır.

Proust oldum bittim tıknafestir. Bu hastalık onu ta küçük yaşlarda yakalamış ve bütün yaşamını, bütün çalışmasını geriletmiştir. O, her gün tıknafesliğin keskin kılıcı altında yaşar. Ama onunla savaşmak için elinden geleni de esirgemez. Odanın duvarları mantar levhalarla kaplıdır. Çift pencereler ise hem nemi, hem de gürültüyü içeri sokmamaya yarar. Perdeler de kalın mı kalındır. Bunlar hiç açılmadığı için Proust gündüzleri bile hep elektrik ışığında yaşar.

Tıknafesliğe karşı bir korunma yolu da tütsüdür. Her gün uyanıldığı vakit ilk ona el uzatır. Tütsüden sonra odaya giren can hizmetçisi, can yardımcısı Céleste odaya çağrılmadan girmez, giremez. Proust'un zil çalıp kendisini çağırmasını bekler. Bir defasında efendisinden 48 saat ses çıkmamıştır. O, büyük korkulara kapıldığı halde yine de her şeyi göze alıp içeri girememiştir. Sadece birkaç kez gelip kapıdan içeri dinlemiş, sonra yine çekilip gitmiştir.

Proust tozlar, mikroplar karşısında da çok öksesizdir. Konukları geldi mi ellerine hemen eldivenlerini geçirir. Tozlardan çekinmesi kendisini aksırtmalarındandır. Mikroplardan ise bir temizlik manyağı olduğu için kaçınır. Bakınız o ne iş üzerinedir. Sabunu da doğal bir şey bulmadığı için kullanmaz. Ellerini sadece sıcak, çok sıcak su ile yıkar. Bir de mikrop öldürücü ilaçlar kullanır. Kolonyaya, kreme işe hiç yanaşmaz. Bunların ikisinin de nefesini daralttığına inanır. İşin tuhafı, kağıt ve mürekkep kokusu onu hiç tedirgin etmez. Her günkü gazetesini, daha doğrusu gazetelerini bol bol okur.

O, yaşamının son on yılını hep odasında, yatağında geçirmiştir. Yazılarını bile yatakta yazar. Hem de harala gürele. Hastalığı onu bitkilerden uzak durmaya da itelemiştir. Bitkilerin büyümesi be-

nim için dokuncalıdır» der her ilkyazda. Ama çiçekleri hiç mi hiç usundan çıkaramaz. En çok da alıc çiçeğini sever. Onun üzerine yazılmış bir yazısı bile vardır. Bir kez dayanamayıp arabasıyla bir ko-yağa, elma ve alıc ağaçlarına uzaktan bakmaya gitmiştir. Bir ara, arabacısından bir alıc dalı koparmasını istemiş, onun getirdiği dalı da yine arabasının içinden, camın arkasından seyretmiştir. Ama dostlarına boyuna çiçek gönderir. Hem de en güzellerini, hem de en pahalılarını seçer. Bunlardan en büyük payı da Bayan Strauss alır.

Proust için «dün gece» demek, sabahın sekizi yada dokuzu demektir. Hemen hemen bütün gece romanı üzerinde çalışır. Hoş, genel olarak onun ne zaman çalıştığı, ne zaman uyuduğu da pek belli değildir. Céleste ne zaman uyuduğunu sorduğunda: «Bilmiyorum Céleste, bilmiyorum.» diye karşılık alır.

Çokları kendisini yoklamaya gelenleri kapıdan çevirtir. Çünkü kitaplarına ayırdığı zamanı başkalarıyla bölüşmeye gönlü elvermez. Céleste, bir gün, Proust'un kardeşi Robert'in bile kendisini yoklamaya geldiğinde efendisinin yüzünde bir tedirginlik esintisinin geçip gittiğini görecektir. Ama Proust'u sevenler, evine uğrayıp Céleste'den iyilik haberini aldıktan sonra ona görünmeden giderler. Oturduğu apartmandaki kiracılar da aynı saygıyı gösterir ona. Sabahları işe giderken, Proust o saatlerde uykudadır diye gürültü etmemeye çalışırlar. Buna uymayan bayan Péló'yi ise Proust büyük paralar ödeyerek yola getirmiştir.

O, kafasını toplamak, yapıtı için gerekli sessizliği ve huzuru yitirmemek için kimi zaman hasta olduğundan da hasta görünmeye önem verir. Dostlarına çokluk şöyle mektuplar yazar:

— Günde yedi-sekiz saat tütsü yapıyorum. Bu durumda dostlarımı nasıl kabul edebilirim.

Ama yine de konukluğuna ses çıkarmadığı kişiler vardır. Bunların başında Reynaldo Hahn belir. Çocukluk arkadaşı olan Reynaldo eve istediği zaman kollarını sallaya sallaya girer.

Proust kendi yapıtlarına çokça ilgi gösteren biri geldi mi, ona da kapıdan çevirme yönetimini uygulayamaz. Céleste kendisine yorgunluğunu hatırlatsa da şöyle der:

— Ne yapayım Céleste, o kadar kibar bir adam ki...

Yalnız odasına kadar girmelerine ses çıkarmadığı bu konuklara kimi zaman da şöyle seslenir:

— Gözlerimi kapar, konuşmazsam kusuruma bakmayın. Dinlenmem gerek.

Sizin anlayacağınız, konukları istediği zaman kabul eder, istediği zaman etmez. Çağrılara da istediği vakit gider. Eve yemeğe çağırıldığı kimseler de çok azdır. Dostlarını çokluk dışarda ,lokantalarda ağırlar. Sokağa çıkmak için de çokluk gecenin onunu bekler. Yada daha geç bir saati. Colette, bir gece yarısı, onun Ritz Oteli'nde birkaç dostuna sofraya açtığını görmüştür.

O, kendi yaşamını romanlaştırmaya kalkmaz, tersine, yazdığı romanı yaşamak ister. İnsanlarla ilişkisi de romanının kişilerine uyan tipler üzerinde incelemeler yapmak, onların ev içinde, sokakta, sofrada, konuşurken, yürürken, tuzluğa, ne bileyim pencereye, küllüğe uzanırken nasıl davrandıklarını, neler duyduklarını saptamak içindir. Bu kişilerin giyinışlerine de büyük bir önem verir. Dahası, giysilerinin nerede diktirildiğini bile öğrenmek ister. Bir ayrıntı için, kimi zaman, daha önce karşılaştığı bir insanla yeniden buluşmaya gittiği de olur. Hiç tanımadığı, ama romanında yararlanacağına inandığı kişilerle ilişki kurabilmek için de araya tanıdıklar koyar.

Her şeyi öğrenmek ister. Romanlarında dedikoduya yer verilmemiştir ama Ritz Oteli lokantasında yada daha başka bir yerde kim kiminle yemek yedi, filan bayanın üstünde nasıl bir tuvalet vardı, filan masada neler konuşuldu, bütün bunları öğrenmek için deliye döner. Bu bilgileri kendisine iletmesi için Ritz oteli garsonlarından birini aylığa bile bağlamıştır.

Çoğu zaman da belleğindeki bir boşluğu doldurmak için dostlarıyla mektuplaşmayı yeğler. Bir mektubunda Lucien Daudet'ye şunları yazacaktır :

— Kitabımı sonuçlandırmak için sizi bin kez rahatsız ettim. Bunun nedeni benim hiç şaşmaz bilgilere gereksinme duyan ve anlatıklarına iyice güven getirmek isteyen tek kişi olmam, sizin de bunların altından kalkabilecek tek insan olmanızdır. Size yazmak, beni boyuna eczacılar, gökbilimciler, bahçıvanlar, terziler, arma uzmanlarıyla boyuna mektuplaşmaktan kurtarıyor. Doğrusu ya, bu mektuplaşmalar bana hiçbir şey kazandırmıyor. Belki onlara kazandırıyor. Çünkü bu işleri ben onlardan biraz daha iyi biliyorum sanırım.

Proust müzik üzerine bilgi edinmek istediğinde de genellikle Reynaldo Hahn'a, resim üzerinde aydınlanmak istediğinde Jean-Louis Vaudoyer'ye, çağın yada eski zamanların modasını eşelemek istediğinde de Bayan Strauss'a yada Bayan Catusse'e başvurur.

Ünlü müzikçi Georges Bizet'nin karısı olan, onun ölümünden sonra da çok zengin bir avukatla evlenen Bayan Strauss Proust'un bütün yaşamı boyunca hayran ve tutkun olduğu bir kadındır. Ba-

yan Strauss'un ağırbaşlı ve zarif bir güzelliği vardır. Kestane ren-
gindeki gözlerinden gülücükler hiç eksik olmaz. Ressam Elie Delau-
nay'in elinden çıkan portresinde görüleceği üzere —şimdiler Louvre
müzesindedir bu tablo— yüzü zekasının bütün parlaklığını yansıtır.
Onun hazırcevaplığı da pek ünlüdür. Taşı gedğine oturtmakta bü-
yük cambazlıklar gösterir. *Geçmiş Zaman Ardında*'nın Guermantes
düşesi kırmızı pabuçlarını ondan almıştır. Düşesin fırtına kaldıran
zekası da Bayan Strauss'dan aktarılmıştır.

Gerçeği şu ki, Proust romanının kişilerini hep çevresindeki in-
sanlarla bezetir. Yalnız onlara samur kürk giydirip, başlarına çelenk
oturturken öyle tek kişiye bağlı kalmaz. Guermantes düşesinin yü-
rüyüşü ve urbacıkları Bayan Chevné'den, boynunun güzelliği Kon-
tes Greffulhe'den, takip takıştırması da Bayan Standish'ten devşiril-
miştir.

Proust gençliğinde Bayan Greffulhe'ün önünde de hep iki dizi
üstüne gelmiştir. Opera'ya salt onun merdivenlerden süzülüşünü sey-
retmek için gider. Marigny Caddesinin köşesinde oturan bayan Che-
vné'nin atlı arabasıyla Boulogne Ormanına gidişlerini dikizlemek
için de sık sık Champs-Elisées'de hazırola geçer.

Geçmiş Zaman Ardında'da kimler yoktur ki...

Sövalye Saint-Loup, Albuféra dükünden başkası değildir. Dük
bunu anlayınca pek kızmıştır ama Proust oralı olmamıştır. O, kişi-
lerinin şunu, yada bunu andırmasına kulak asmaz. Şimdiler onları
tanıyanlar çıksa da, yüz yıl sonra kimselerin onları sezinleyemiye-
ceğini söyler.

Romanda kendisinin canlandırıldığını çakanlardan biri de Laure
Hayman'dır. Daha doğrusu biri Hayman'ın kulağına romanın ilk cil-
di olan *Swanların Semtinden*'deki Odette de Crécy'nin ta kendisi ol-
duğunu fısılamış ve onu küplere bindirmiştir. Albuféra dükünün kız-
gınlığını umursamayan Proust, Hayman'ın kırılmasına pek üzülmüş-
tür. Çünkü Laure Hayman açık sarı saçları, siyah saçlarıyla gençli-
ğinde kendisini iyisinden büyülemiştir.

Proust'un 14-15 yaşlarında iken tutulduğu bir Polonyalı kız da
Gilberte Swann'ın kişiliğinde çıkar ortaya. Ama bu da iki ayrı kızın
huyları ve davranışlarıyla donatılmıştır.

Proust'un tutulduğu kızlardan biri de *Albertine Disparue* (Yitik
Albertine) cildinde anlatılır. Proust'un bir sınıf arkadaşının kızkar-
deşi olan Marie adındaki bu ayparçası Proust'la edebiyat tartışma-
ları yaparmış. Ama Marie sonunda başkasıyla evlenmiştir.

Proust'un eski tanışlarından Kont Robert de Montesquieu de ro-

manda unutulmamıştır. Baron de Charlus tipinin içine girip kurulan Kont Robert'i Proust 1893 yılında tanımıştır. Kont o zamanlar 40, Proust da 22 yaşlarındadır. Ona Bayan Lemaire'in salonunda raslamıştır. O yıllar «Kamelya Çağı» diye anılır. Proust kontun aracılığı ile başta Kontes Greffulhe olmak üzere birçok kodamanlarla tanışmıştır. Saint-Loup tipini bütünleyen Boni de Castellane'i kendisine yaklaştıran da konttur. Boni de Castellane de hani her romanının ilgi duyacağı bir yaratıktır. Kamelya Çağının en önde züppelelerinden olan Boni de Castillane Paris'lilerin gözlerini kamaştırmak için bütün zenginliğini onların ayakları altına serer. «Pembe Kona» adını verdiği köşkü, Versailles'daki «Büyük Trianon» sarayının modelini gözönünde tutarak yaptırtmıştır. Ama biz onu bırakalım da yine Kont Robert'e dönelim. Kont hep iki dirhem bir çekirdektir. Çokluk da baştan aşağı beyazlara bürünür. Kravat yerine de yine beyaz bir çiçek kullanır. Ne ki daha yaşlanmaya ve durulmaya başladığı vakit koyu renk giysiler giymeye başlar. Onun çok geniş bir kültürü de vardır. Proust'u kendisine çeken de asıl budur. Proust onun bir de pervasızlığına ve küstahlığına vurgundur. Kont birçok toplantılarda yok yere tatsızlıklar, poyrazlar yaratır. Bir gün yemeğe çağrıldığı bir evde herkes sofraya oturup da çatalını eline aldığı vakit o ayağa kalkmış ve ev sahibesine şöyle bağırmıştır:

— Sayın bayan şu deve suratlı kadını benim yanıma oturtmakla ne düşündüğünüzü anlayamadım.

Ev sahibi ne diyeceğini şaşırdığı bir sıra, yanındaki kadın da yerin dibine geçmiştir. Oysa hatuncağız Kontun her zaman karşılaştığı, kendisine de o güne değin bir saygısızlıkta bulunmadığı yüzü yerde biridir.

Proust, Baron de Charlus'ün davranışlarını tüm ondan çıkarmıştır denilse yeridir. Ne var, Charlus'u kafasında iyice çizdikten sonra Kontu iyisinden boşlar. Proust bunu hemen hemen herkes için yapar. İşini tamam ettiği, defterini dürdüğü kişilerin ardından koşmayı keser.

Proust bir kez de romanında kendini kullanmıştır. Hem de kendini bir ölüm deneyinden geçirerek. Bu da romanında ölüme ağır ağır yaklaşan yazar Bergotte'ün ölüm karşısında duyacaklarını saptamak, bilincin yitirilmesindeki gizi çözmek içindir. Veronal alarak yatağında kendinden geçmiş olarak yatıp Céleste'i gerçek korkulara saldırdığı o 48 saat, işte bu deneyin uygulandığı 48 saatir.

Proust'un tanrısı kendi romanıdır. Tek kaygısı yapıtını bitiremeden öleceğinden gelir. Çevresindekilere sık sık: «Zamanım çok dar,

çok dar» dediği olur. Bu telâşı yüzünden de bütün alışverişlerini Céleste'e yaptırır. Göz doktoruna bile gitmeye vakit bulamaz. Céleste'e gözlükçüden bir sürü gözlük getirir. Gözüne en uygun geleni seçtikten sonra ötekileri geri yollar.

O, zamanını yemek yemeye bile ayırmak istemez. Bütün gününü çokluk iki fincan sütlü kahve ve iki de ayçöreği ile geçirir. Bu çörekler, kimi zaman, bire bile iner. Bu, biraz da çokça yenilecek bir yemeğin kafasını mahmurlaştıracığından, duygularını körleteceğinden korkmasından gelir.

Arada bir, o da sokağa çıkacağı geceler, biraz güç toplayabilmek düşüncesiyle dil balığı istediği de olur. Onu da iki üç lokma aldıktan sonra bırakır. Kimi zaman da, sabahın ikisinde soğuk bir bira çekmek ister. En iyi biranın da Lipp Birahanesinde olduğunu bildiğinden gecenin karanlığında arabacısını Saint-Germain Bulvarına koşturur.

O, yaşamı boyunca evlenmeye de yanaşmamıştır. Bir iki denemeye kalkışmışsa da bunlardan yakasını çarçabuk kurtarmıştır. O, kendi yapıtıyla evlidir. Terziden terziye, çaydan çaya koşacak bir kadınla evlenmiş olsa yazacaklarını yazamayacağını bilir. «Evlenmiş olsaydım, karım beni her şeye karıştırmak, her yere sürüklemek isterdi» der.

Ölümünden birkaç ay önce 15 ciltlik romanının sonuna «Bitti» sözcüğünü oturtuktan sonra rahatlar ancak. O vakit hizmetçisine şöyle diyecektir :

— Romanım bitti. Artık ölebilirim Céleste.

Ama bir yandan yine de yazdıklarına çekidüzenler vermeye bakar. Son aylarını, bronşitten başkaldıramadığı günleri de hep *Geçmiş Zaman Ardında*'nın son ciltlerinden biri olan *La Prisonnière*'in (Mahpus Kadın) provalarını düzeltmekle geçirmiştir. Doktorunun ve kardeşinin üstelemelerine karşın sıcak bir kliniğe yatıp kendisine baktırmaya yanaşmamıştır. Oysa kasım ayının soğuğu odasına iyice çökmüştür. Ocağın dumanı tiknefesliğine yaramadığı için onu yaktırmak da istemez. Sonunda kolayca iyileşebileceği bir soğukalgınlığından 18 kasım 1922 günü, 51 yaşında, gözlerini bir daha açmamak için yumar.

Evet o kendisini ölüme götürdüğünü bildiği halde bir an çalışmaktan geri kalmamıştır. Çalışmaktan iflahı kesildiği günler Céleste'e şöyle dediği çok olmuştur :

— Çok yorgunum Céleste, çok yorgunum. Ama çalışmam gerek, çalışmam gerek.

Kardeşi Robert de ölümünden sonra şunları söyleyecektir :

— Ağabeyim herkesin yaşadığı yaşamı sürseydi belki daha çok yaşardı. O, yapıtını yaratacak yaşamı seçti. Bize onun önünde eğilmek düşer.

Bütün bunlar belki Fitzgerald'ın olsun, Proust'un olsun ve nice bin bir yazarın olsun bencil kişiler olduğunu da gösterir. Evet ama bir yazar bencil değilse, bencil olamıyorsa ne yaratabilir?

Buraya bir de Fitzgerald'ın bir sözünü sıkıştırmakta yarar var :

— İnsan yüreğini satmalı. Ben de bunu yaptım.

Ah benim suratı asık ve öfkeye binmiş koçlarım! Kime ve neyi anlatmalı? Bütün sanatçılar bunu yapıyor. Yüreklerini, gözlerini kulaklarını, ellerini, ayaklarını satıyor. Sizse yaşamından bir şeyler dağıtmaya, kara bağırılarından bir şeyi bölüştürmeye çalışan sanatçıların kaba etine sunturlu bir tekme indirmek için köşelerde bekliyorsunuz.

Ne bileyim, belki sizin de hakkınız var. O kadar pusarık, o kadar gıldır guldur, o kadar ölümü çok günler yaşıyoruz ki kimseler edebiyata kulak asmıyor. Kulak kesilen küçük bir azlık ise şiirde şiirden başka, romanda romandan başka, denemede de denemeden başka bir şey arıyor.

tutanaklar

orhan duru

KEDI SEVEN SOKAĞI

Kedi Seven Sokağının da adını değiştirdi Ankara Belediyesi. Ne istediler bu güzelim sokak adından? Bilinmez.

Ad değiştirme sayısı var toplumumuzda. Durmadan ad değiştiriliyor. Sokak adı, köy adı, soy adı, dağ adı, tepe adı, dere adı. Bir değişiklikler gidiyor. Herkes beğenmediği adları değiştiriyor. Kendinde yetki bulan yapıyor bunu, yetki bulmayan da yapıyor. Birşeyler değişsin de ne olursa olsun! Toplumda değişiklik yapılmasını isteyenler, bir bakıyorsunuz adlardan alıyorlar hırsını. Yerleşmiş, kökleşmiş, geçmişin derinliklerinden gelen bir adı değiştirdiler mi, erinç'e ulaşmış gibi oluyorlar. Kavram kargaşasına, onca çabadan sonra başarısızlığa bir örnek bu! Olumsuz değişiklik örnekleri...

Durmadan soyadını değiştirmeye kalkışanlar vardır çevremizde. Beğenmezler kendi soyadlarını, duruma göre daha görkemli soyadı peşine düşerler. Yargı kapılarına başvururlar yeni bir soyadı kazanmak, bununla toplum içinde yeni bir yer edinmek için. Bakarsanız soyadları gülünçtür onların. Soyadını değiştirirler mi birdenbire başarı olanakları açılacaktır önlerinde. Tek engel soyadlarıdır. Çoktur soyadlarından küçüklük duygusuna kapılanlar. Kimi, adı kötüye çıkmış bir kişinin soyadı kendi soyadına benziyorsa, hemen koşar yargı'ya, kimi anlamsız bir soyadı yerine daha anlamsızını koymak için uğraşır durur.

Kişisel çabalarlardır bunlar. Kişinin gerçek adı, kimliğinde yazılı olan değil, kendine sonradan çevresinin taktığı addır belki. Böylesine bir adı da kimse kolay, kolay silemez yaşamı boyunca.

Ad değiştirme işlemiyle uğraşan bir de belediyeler var. Baş kay-

gılarıdır belediyelerin, bilinen, yerleşmiş sokak, cadde, alan adlarını değiştirmek. Bir iş sayarlar bunu. Örneğin Ankara'da Çankaya'ya çıkan bir Posta caddesi vardı eskiden. İki kez adı değişti bunun. Bir ara Vali Doktor Reşit caddesi oldu adı. Sonradan bir yabancı büyüğün adı verildi: Cinnah Caddesi. Kurtuluş alanının adı Cemal Gürsel alanı, Kızılay'ın adı Hürriyet alanı oldu Belediye Meclisinin kararıyla. Ama kimse dinlemedi bu kararları şimdiye dek. Herkes gene eski adları kullanıyor. Kurtuluş, Kızılay diye. İstanbul'da Beyazıt alanının adı değiştirildi de ne oldu? Hiç. Havaya, esinlere, siyasal gel-git'lere uygun olarak da değişir bu adlar. Rus salatası, Amerikan salatası adını almadı mı bir ara? Vaşington lokantası, birgün adını değiştirdi Amerikalılar ambargo koyunca.

Ad değiştirme konusu Belediye'lerde de kalmıyor. Bir de İçişleri bakanlığında bir komisyon var. Görevi: Köy, kasaba, kent, yer, dağ, tepe, dere adlarını değiştirmek. Beğenmedikleri adları değiştirip duruyorlar bunlar. Kimi zaman kendi yeni taktıkları adları beğenmeyip onları da değiştiriyorlar. Böylece haritayı tanımak olanak dışı kalıyor bir bakıma. Denetimi de yoktur bu değişikliklerin. Çok bilgili ve bilimsel çalışan bu komisyon, kimi zaman öz-türkçe adları da değiştirir, size başka dillerden kök aldığını öne sürdüğü köy adlarını değiştirdiğini bildirirken ve bütün bu çabalara gerekçe gösterirken.

Örneğin içinde «kızıl» adı geçen köy adları değiştirilmiştir, çok şükür ve bu komisyon sayesinde. «Kızıl» öz Türkçe bir sözcüktür ama sakıncalı görülmüştür çeşitli nedenlerle ve Yıldız sarayı anlayışı içinde. Örneğin Afyon ilindeki «Kızıl» köyün adı «Yeşilyurt», Ağrı'daki «Kızılziyaret» köyünün adı «Tanyolu», «Kızıldize» köyünün adı «Ortadirek», Bursa'daki başka bir «Kızıl» köy'ün adı «Güneşbayırı», Kars'taki «Kızılöküz» köyünün adı «Akyayla» olarak değiştirilmiştir bugün. Bilecik'teki «Şaraphane» köyü ise uygun bulunmayarak «Zemzemiye» adını almıştır.

Sözde geleneklere, geçmişe önem verildiği bu dönemde, örneğin, Osmanlı devletinin kuruluşunda önemli bir savaşın geçtiği «Sırp Sındığı» köyü bile kurtulamadı ad değişikliğinden. Geçmişi ve gelenekleri çok iyi bildiği öne sürülen kişiler değiştirdiler bu adı bile. Harran'ın bugünkü adı «Altınbaşak». Oysa o Harran adı gider eski Hitit'lere, Hurri ve Mitannilere dek, yer alır kutsal betiklerde. Kimin hakkı var böyle bir adı değiştirmeye? Selçuk'lardan kalma Alarahân'ın bulunduğu Alara köyünün adı bile değiştirilip, «Ulugüney» biçimine sokuldu. Hem ulu, hem güney... Gel de çıldırma.

Ünlü *Kızılçakçak*, *Orkof*, *Posof*, gibi adların yerlerinde yeller esiyor bugün. Bunların yerine çok güzel, görkemli, uyumlu olduğu sanılan adlar takıldı. Ama yeni adları bile, onları sürgün yeri olmaktan kurtarmış değil. İçerik'le değil, biçimle uğraşmanın bir başka türlüğü bu. Yani burjuvalık.

Tanrı, kişiyi ilkellikten, bağınazlıktan ve burjuvalıktan korusun! Amin...

SLOGAN

Ne Amerika — ne Rusya... Ne SSCB, ne CCCP, ne URSS, ne US ne ABD, ne *Etats-Unis*, ne Amerigo Vespucci, ne Kristoforus Kolombus, ne Komiser Kolombo, ne Sri Lanka, ne Asya, ne Avrupa, ne Afrika, ne Zaire, ne zahire, ne tahıl, ne buğday, ne açlık, ne Hindistan, ne Pakistan, ne Afganistan, ne Özbekistan, ne Mongolistan, ne Bulgaristan, ne Bulucistan, ne Arabistan, ne Şam, ne şeker, ne zeker, ne Romanya, ne Polonya, ne İrlanda, ne İzlanda, ne İskandinavya, ne Pomeranya, ne Baserabya, ne Pamfilya, ne Kapadokya, ne Mamak, ne Kayaş, ne Güdül, ne Karaman, ne koyun, ne Mut, ne Silifke, ne Mersin, ne tersin, ne Antalya, ne Mandalya, ne mandalina, ne portakal, ne bergamut,

ne Paris, ne Roma, ne Newyork, ne Şikago, ne Al Kapon, ne Honkong, ne Kinkong, ne Kuzey Vietnam, ne Güney Vietnam, ne Kuzey Kore, ne Güney Kore, ne Batı Berlin, ne Doğu Berlin, ne Mançurya, ne Sinkiang, ne Tibet, ne Nepal, ne Katmandu, ne DDR, ne DDT, ne OECD, ne AET, ne İGM, ne DGM, ne PTT, ne İETT, ne EGO, ne AGİK, ne SALT I, ne SALT II, ne Üçüncü Dünya, ne öbür dünya, ne bağlantısızlar, ne bağımlılar, ne Kıbrıs, ne Makarios, ne zangoç, ne keşiş, ne imam, ne müezzin,

ne Ülkü I, ne Ülkü II, ne TUMAD, ne AYÖD, ne TÖB-DER, ne MEM-DER, ne TUM-DER, ne TUS-DER, ne BİRŞEY-DER, ne ÇÜŞ-DER, ne HÖST-DER, ne içer, ne eder, ne NE-DER,

ne ev, ne bark, ne nuhun gemisi, ne makarna, ne ekmek, ne şarap, ne mai, ne siyah, ne kızıl, ne kara, ne Balzac, ne Stendhal, ne Sartre, ne Camus, ne camız, ne öküz, ne büyük baş, ne küçük baş, ne para, ne pul, ne üstte, ne başta, ne at, ne avrat, ne pusat, ne ana, ne baba, ne nene, ne dede, ne amca, ne dayı, ne piston, ne torpil, ne mayın, ne sınır, ne top, ne tüfek, ne kılıç, ne kalkan, ne Bursa, ne alış, ne veriş, ne bolluk, ne darlık, ne kıtlık ne iyilik, ne sağlık,

ne var, ne yok???

ne olur, ne olmaz..

n'aaber?

Ne nane, ne roka, ne tere, ne rakı, ne içki, ne dışkı, ne fışkı,
ne kumar, ne kadın,

ne betik, ne okuma, ne yazma, ne dergi, ne sergi, ne gezme, ne
tozma,

ne devlet, ne hükümet, ne yönetim, ne idare, ne maslahat, ne
vali, ne kaymakam, ne müdür, ne genel müdür, ne müsteşar, ne yaz-
man, ne sayman, ne yargıç, ne savcı, ne sayıştay, ne danıştay, ne
yargıtay, ne atılay, ne saldıray, ne kurultay,

ne polis, ne jandarma, ne komando, ne zulüm, ne kıyım, ne ölüm,
ne öğrenci, ne öğretmen, ne devrimci, ne gerici, ne tutucu,

ne ese, ne köse, ne İsa, ne Musa, ne birlik, ne dirlik,

ne yaşam, ne devinim, ne eylem, ne ölü, ne diri, ne ilksiz, ne
sonsuz ne uygar, ne ilkel, ne algılama, ne usavurma, ne varsayım,
ne iletişim, ne ayıtışma, ne kuram, ne bilim, ne inanç, ne güvenç, ne
düzey, ne uzay

ne ORHAN, ne DURU

ne kuru, ne sulu,

ne?..

Hiç,

hiç,

hiç...

nihil ex nihilo...

«kuyumcular»ın günlüğü

yılmaz gruda

Tiyatrodaki —parayı kovalayan 'ridikül'lerde bile— titizliğim, şairliğimden kalma. Bakış olarak, işçilik olarak. Bir de en komik kişi'de «hüzün» arama saplantısı. Mutlaka buluyorum da. Ama şair-ben yok! Şiir yok! Bir okuyucu olarak varım gene de. Bir yığın dergiyi, özellikle şiirleri, izliyorum. Kemiklerim çatırdayarak. Yüreğim zavallılığını zorluyor. Biliyorum, bir gün yazacağım. Adam sırasına gireceğim gene, kendimce!

Kitap! Varsa, yoksa: kitap! 14 yaşımdan beri. —Diyorum, Ahmet Oktay düşüyor aklıma: Onunla okuduğumuz kitaplar, şiirler... Ölüyorum galiba!!!

Ve birden «Yaşadığımı İtiraf Ediyorum» diyor Pablo Neruda. Anlıyorum ki yaşamışım ben. Çok şairimiz yaşamamış.— Bu demek, 'şair değiller' demeye gelmiyor. Nerdd'a'ca yaşamamak engel değil şair olmaya. «Çok Büyük» olmaya engel. 'Direniş'i yaşamış bir Aragon'u, Eluard'ı düşünmek yeter. Bir Nâzım'ı (Ben derim ki —kim miyim?— Nâzım'ın 'küt' diye «büyük» addedilen çıkışı, sadece mütelâşi, müteverrim, münkir tanzimatçıların fidelğinde yetişmiş bir 'tıkırdama-pıtırda'ma'yı adam-sesiyle darmadağın edişi, put kırıcılığıydı. Bu dönemdeki şiirleri kötü müydü? Hayır. 'Büyük' değil sadece. Kendi deyişiyle, bir öykünme, bir görev. Ne var ki, vakti zorlayarak ona mapusluk hırkasın geydirip çileye yatırdıklarında, Bedreddin ile başlayan asıl-büyüklük, «Çok büyük»e ulaştı.) evet, bir

Nâzım'ı (bir 'Ferhyd ile Şirin'i, bir 'Memleketimden İnsan Manzara-
ları'nı, ilk adını dâsitânın: Ünlü Adamlar Ansiklopedisi'ni) düşün...

Kendimi övmüyorum, ama ilk ve tek kitabıma bakıyorum da, molozları bir yana, mısraın, şiirin ne olduğunu biliyormuşum. Bildi-
ğimi de görüyorum, yayınlanan şiirleri okurken. Ve hele 'kavga'ya
adanmış, kavgaya sahip (!) çıkmış kişilerin 'lâf'larını, kitaplarını
Tanrım!-okurken.

Hilmi Yavuz korkulu bir iş peşinde. Nasıl içim titreyerek -niye
söylemiyeyim: kıskanarak- okuyor ve bekliyorum. Bedreddin üzerine
yazıyor Hilmi! Yinelemeden, yanlıştan korkuyorum onun adına... Ve
yinelemiyor kardeşim, Nâzım'a rağmen! Mermer masada taş kırıyor.
Bir kuyumcu gibi elmas yontuyor hüzünden, yakut işliyor, ipek do-
kuyor. —Ve bana 'şiire dön' diyor!

Gene Neruda... Oradan-buradan okuyorum. Elimdeki kitap hur-
dahaş. Yenisini alıp karıma da hediye ediyorum: «Oku hemen, Gere-
kirse tekrar tekrar. Gör, yürek ne, mertlik ne, şair kim, insan nere-
ye kadar? Hepsi yazılı. Kahır ile, aşk ile, kan ile, et ile. Adam'ca.»
diyerekten.

Ekmeğimin geldiği çevrede bölüşeceğim hiç kimse yok bu güzel ada-
mı. Şiirden, edebiyattan o kadar uzak bir yaşamları var ki! Tiyatro-
dan var mı ki!?

Neruda'nın şiirlerini okuyorum. Şiir çeviri çilekeş'i Sait Maden'in
elinden. Yayın olanağı yokken, kimsenin Neruda'yı, daha kimleri, bil-
diği, iplediği yokken, hep çevirdi. Bir kuyumcu gibi. Durmadan. Göz-
leri ıslı ıslı parlayarak. O kısık sesini ansıyorum.

Neruda şiire itiyor durmadan. Kime? Nâzım'a tabii ilk önce. Bü-
tün şiirlerini okuyorum yeniden. Dönüp dolaşıp «Bedreddin,» özellik-
le 'Memleketimden İnsan Manzara'ları'nı. Bu ne içerik, bu ne, biçim-
orkestrasyonu, bu ne yeryüzünü «ihata-eyleyen» kuyumculuk!

Küt! Kuyumculuk! Bu üçüncü. Bir fanfar bu! Beni eskiye iten, şairliğe. 'Kuyumcular' başlığı altında bir dizi sesi bu. Bir heyecan. Elim ayağım dolaşık. Kafamda bir yığın isim. Nasıl başlasam Tan-
rım?

★

Ve elbette Nâzım'la. Kafam duruldu. Kalemi tutabiliyorum. Bed-
reddin'den yola çıkarak. Hep 'derya' motivi. 'Sen bakma deryanın
sâkinliğine...' Deniz üzre kurulu 6 mısra.. Hava çok soğuk bu gece..
Bahane -mi?-

★

Hep 6 mısra bu gün de. İlerleme yok. Yürümeyen ne? Gerçekten
şair değil miyim artık? Hiç mi?

★

Takıldım! Mısralarla uğraşıyorum. Oysa hep fikrin getirdiklerini,
plânımın ana çizgisini hızla, sözcük, imaj tekrarlarına rağmen, üç
aşağı-beş yukarı kotarırdım. Yöntem mi eski? Ben mi..

★

Kuyumcuların yöntemi başka olmalı mutlaka. Hissediyorum.
Adam'daki şiir değil belki. Şiirlerdeki Adam.. Nâzım başka bir şiir
istiyor. —Tiyatrodan bir kural: Her oyun kendi mizansenini kendi
getirir.— Kafamdaki şablonu bırakmalıyım. Özümsemeliyim yazaca-
ğım kişiyi. Bin kere okumalıyım. Her şaire başka yok. Fakat genel
olarak, «şiirdeki adam» fikri ağır basıyor gene de. Zorlu bir işe sı-
vandım.

★

Yahu deli edecek beni bu 6 mısra! Kardeşim niye hep 'deryâ,
Bedreddin' saplantısı?

★

Buldum! Nâzım değil yola çıktığım, Hilmi Yavuz. 'Sen bakma
deryanın..' demiş esinlenmişim ama gerçekten yaptığımı bakmamı-
şım. Hilmi Yavuz duruyor karşımda. İlk «Kuyumcu» sözünü getiren
adam. Ama bu giriş de onun şiiri değil. Yeniden. Nasıl? 'Ters' düşen
ile belki -çelişki değil- güzelde yatan; Hilmi'de daha doğrusu.

★

Hilmi Yavuzun yazılarını da okuyorum bulduğum kadarıyla. Niye? Bilmiyorum. 'Adamdaki ters' dedim ya, o fikir birşeyler istiyor işte!

★

Bir başka saplantı: Hilmi Yavuz yazı yazmasın diyorum hep. —Olacak şey mi?—

★

Kötü mü yazıyor? Yoo —Zaman zaman kapalı— Peki, niye? Çünkü ikinci 'üretim' bir şeyler alıyor şiirden. Almıyorsa, alacak. Kendimde yaşadım. Sen beceremiyorsan? Doğru bir soru da olabilir, ama, 1-1h, on ise, dörde iner gibime geliyor.

★

Tam üç defa, başka Hilmi Yavuz'lar yazdım. Hilmi'de istemediğimi açıklayan ağır bastı. Bitti. (Ama yetersiz buldum. Kalem de tuttu hep. Her ilk'in getirdiği mi? Keşki ilk şiirim, tutukluk, o olmasaydı. Bir Gruda olabilirdi örneğin; deneme anlamında.) Bir hüznü bıraktı, gitti. Borcum olsun,

★

Nâzım'ı çok sonra yazabileceğim galiba. Belki yarın. Bilmiyorum. Yanılmak, yanlış söz etmek değil elimi tutan. Öyle işlemiş ki içimide, açılıp bakamıyorum. Bilemiyorum nerden başlayacağımı. Bir der-yâ.

★

Şiirler, şiir kitapları okuyorum. En çok İlhan Berk'in kitapları kitaplıkta. Kim ne derse desin: Şair. Gene de sorular: Niye bir pirinç tanesine dividini Quink mürekkebine banıp hatt-ı sâlisle lâtinçe yazar hep? Niye Osmanlı'ya Halikarnassos'tan bakar, o minyatürlere yansımayan kan göllerini ıskalayıp? Nerde eski Berk, ara -çok uzun ara- sıra bir işçinin ölümü girerse de şiirine? Soyut. Rokoko. (Melih Cevdet geldi aklıma. Şairliğini yadsımak ne haddim! 'Telgrafhâ-ne'yi yazmış en azdan. Orada çakılsaydı demiyorum elbet. Ama bir Elliot, yada özellikle Kavafis'i anıştırmıyaydı. -Dikkat isterim: anıştırma sadece- 'Sanat toplum tarafından belirlenir.. sanatın da toplumun gidişini belirlemede önemli rolü vardır' sözlerini yanlış anlamadımsa, «Troya önünde» dolaşmasaydı derim, başka atlar üsküdar-

ları aşarken. Ben o çaba, bugünün çabası değil sanıyorum. Kaldı ki «Tanık» olarak o kadar çok şey var ki ötelere aktarılacak. Ben? Yeniden başlıyorum, başışlanmamı dileyerek!)

★

İlhan Berk birden indi. 18 satır. Adı ve başlık hariç. 3 tire, 3 açıklama, 4 virgül, 1 nokta, 1 üstüste iki nokta. Son sözcük: Ozan.

★

Kafamda şair arkadaşlarım hep. Tevfik Akdağ örneğin. Şiir serüvenini bildiğim. Yazmak zor ama. Zorluk, -her Kuyumcu'da birazcık ben varım ama- onun şiirinde çok-ben olma tehlikesinden doğuyor.

★

Tevfik Akdağ'a başladım. Çaresiz bana başladım. Bir kuşağa-gibi.

★

İkinci yeni! —Ah, Muzaffer Erdost dostum! 'Şu isim babalığını yapıp altını çizmeseydin de Ece Ayhan'ın altın adını 'nev'i şahsına münhasır'; DP diktasının getirdiği zorunlu kapalılığı bir geçiş dönemi olarak bırakıp şiirimizi tek düzeliğe, bin şaire rağmen, bir kaç imzaya 'müncer' kılmısaydın! Tarih oraya getirecek miydi?

★

Okuyorum durmadan. Yeniden. İster istemez Cemal Süreyya çıkıyor öne. Ve bakıyorum genellikle onun esintisi, etkisi şairlerde. İşi zormuş tek kalabilmek için. Kalmış da. Şiirlerini okurken zarif bir sol düşünüyor insan. Derken, bir ironi patlıyor ansızın. Bir muziplik. Epik'i, illizyonu parçalamayı, Marksist amaçla kullanmayan bir Brecht' yen sanki! Bir de 'Günübirlik' yazan kişi. Papirüs'teki yazıları unuttu..

★

Cemal Süreyya'nın 'usturup'unu yakaladım. Çizdiğim resimde hüznün var ama. Klee geliyor aklıma.

★

Ö. Faruk Toprak geldi dün. Şiir kitabını lûtfetti. Çok saygı duyduğum, hüznü çok uzak yıllarda tanıtmış bir dost .

Şiiri, grisi bol, usul bir fırça darbesiyle tuvâle: kağıda vurdu. Neden resimle düşünür oldum şiirleri? Nâzım'dan belki. O röliye'fe varan boyutlarla çizmiş kişilerini. Benimki sadece Seurat esintisi-üstelik... Gene de mutluyum.

Bir dil sorunu çıktı ortaya yazdıklarımı okudumda. Bir şaire bağışlanmayacak kadar osmanlıca, arapça sözcükler var yer yer. Niye? Düşündüm. Elbetteki âllâmelik peşine düşmemişim. Şiirler getirmiş birazını. «Ses» getirmiş, mısracılık. Bazılarını içerik, daha bir anlam yüklü sanısı. Sanısı demem yanlış. Bazıları bayağı anlam yüklü.. Bazıları da benim kimi kuramları, kavramları, tıpkı kuşağım gibi -mi?-, ilkin Haydar Rıfat 'terceme'lerinden okumamdan, bellememden geliyor. —Ama, H.R.a rağmen, Aziz Nesin'in o güzelim türkçesine ne demeli örneğin? Dilciler bağışlar umarım.

Ahmet Oktay! En uğraştığım şiir. Nasıl olmasın? Yıllarca aynı açıdan, aynı yere baktık. Tahta attan iner inmez, ilk sözümüz şiir oldu. Okuyucusu ikimiz olan şiirler yazdık, ayrı ayrı çıkardığımız el-yazması dergilerde. Uzun süre birlikte devirdik yılları.. Ve derken, koşullarla el ele, devirdik o arkadaşlığı! Merhabalar bile o kadar seyrek ki. Şimdi on mısra ile cebelleşiyorum.

Geçen gün Turgut Uyar'ı gördüm bir takside. Arka sırada, tek başına. Sarışın, güleç, güzel. Sonra Ankarayı gördüm mavi gözlerinden. Kaynak dergisi. (Avni Dökmeci'nin Kaynak'ı yadsınmayacak bir dergidir Türk şiirinde.) Rakılar.. Koptuk. Ve onun da —sorsalar söyleyemem nasıl- bir şiirden kopuşu. II. Yeni içinde görünmek mi? Görünme' çabası mı? Bir şeyi söylemek isteyip de bir türlü söyleyememek mi sözcüklerle oyalanıp-dolanıp? Evet, elmas yonttuğu. Ama soruların da cevabını bulmaya çalışmalıyım.

Turgut Uyar'a çalışıyorum. Çalıştıkça da uzuyor şiir. Şiirindeki 'dolanma' bende de öne çıktı. Demek ki bu, Turgut Uyarın bende ki şiiri.

Tiyatro kapandı. İte, kurdu boğdurmamak adına da ben de kapatmıştım tiyatro içindeki tiyatromu!

★

Turgut Uyar nihayet bitti. Ama çok uğraştım. Bütün toparlama, azaltma çabalarımın rağmen, uzun oldu. Demek ki, aynı söz, onun şiiri, bu. Olumlu bir 'sözcük aktarlığı' şair olarak. Ne var ki konu için «aktarlık» sadece!

★

Cemal Süreyya'nın benden söz eden 'Yarı-Gizli Bir Şair' adlı yazısı çıktı Politika'nın, şiirimde «..demek ki beş yazıdan biri kendi ipidir artık / Uzar bir, üç, beş düğümlenerek / Günübirlilik dediği köşe: o iple indiği kuyudur..» dediğim mezkûr sütununda. Şiirimi okuyunca, ya da yayınlanınca, 'gizliliği tümünden bıraktı, göründü ortalıkta» diyecek mi bakalım? Aslında sözüm şuraya: Yazısının bir yerinde, eski işlerimi anarak «..büyük sözler söyleme, parıltılı, biraz da gümbürtülü bir şiir dökme isteği öne çıktı.» diyor. Doğru bir görüş. Hâlâ o istek var içimde. Öyle de yazıyorum. Bu, 'yüksek sesle' yazmaktan mı ileri geliyor, 'iri-kıyım' sesime uygun olarak? Ya da şiddet'e varmak için mi? Sözcüklerin sesleriyle mi bir şiddet sesi? Yükleriyle mi şiddet? İkincisi daha çok. Söylemek istediğime hızla ulaşmak, 'net' varmak. Varmak ayrı bir konu tabii. Cemal Süreyya'nın, sonraki sözlerinden çıkardığıma göre, kusur olarak gördüğünü, ben 'meziyet' kılmaya çalışıyorum. Belki bir gün.— Güzel, beni duygulandıran bir yazı.

★

Cemal Süreyya'nın yazısı, beni, elimdeki şiirleri, ikisini Cumhuriyet yayınlamıştı, Soyut Dergisine göndermeye itti. Gayrı ayan olalım!

★

Saat 01.47! Elimdeki gazeteyi attım. Balkona fırladım. Oturdum Ahmet Oktay şiirine. Bir gizem, bir hüznün yığınıyla boğuşarak yazdım, yazdım. Gün vuruyordu şehrin kapılarına noktayı koyduğumda. Ama daha bitmedi. 'Tahammür'e bıraktım.

★

Soyut Dergisi, Cemal Süreyya ile 'Kuyumcular'ı yayınlamaya başladı. Niye söylemiyeyim: Korkuyordum. Gerçekten. Ya 'eski' bu-

lurlarsa beni? Ya da uzun? Politikalarına ters? Yayınlamasaydı eğer Soyut, muhakkak ki kırılırdım yazma yönünden. Hiç değilse bir süre. Yayınlamakla şairliğime, dönüşüme güç verdi. Halil İbrahim Bahar'a mutlaka bir teşekkür mektubu yazmalıyım. Sağolsun. Bir kitap düşüncesini de getirdiği için.

Kuyumcular'a başlarken -başlarken mi? Şiir dedim mi hep kafamda- kafamda idi. Hocam. Ustam. Mısra damıtmada. Namusta. Dirençte. Ahmet Arif. Ustam, seni nasıl yazsam? 'Hayrül halef' değilim ki, sen derdemez düşürsem kâğıda şiirin hasını. Senin hiç bir şeye -ekmeğe bile- değişmediğin şiiri, ben tiyatroya değiştirdim. Şimdi 'musarrah' bir seni yazmak, bir kırık murçla bir granitin çevresinde dönmek sadece.. Deneyeceğim.

Bir türlü bitmedi Ahmet Oktay! Aklımın almadığı bir mistizme: bir gizeme sığmamış, ya da geçmiş usul usul. O gizemin havası eksik şiirde. Yeniden yazmam gerekecek.

Soyut, Cemal Süreya'dan sonra Ö. Faruk Toprak'ı yayınladı. Geride Tevfik Akdağ, Turgut Uyar var. Gene heyecanla bekliyorum, 1945-46'lardaki gibi.

Ahmet Oktayı bitirdim sayılır yeniden. Ama iki mısra belimi büyüyor. Gizeme ilişkin. Bir de önleyemediğim bir Gruda katıldı şiire. Nasıl olmasın? Ahmet Arif'ten icâzet aldık birlikte.

Ahmet Arif ise şiirimi şiir eden, yaşamıma put kırıcılığı, kaçış özlemini, şiirime yoğun bir duygululuğu getiren de Attilâ İlhan. Bir dönemi etkileyen net şair. —O saplanmasaydı Mavi— hareketi nereye varacaktı, hep merak ettim.— Net şair mi dedim. Eksik. 'Atlet komple' günlük deyimle. Hangi edebiyat dalı yok onun el atmadığı? Otur da yaz Kaptan'ı -bana Kont der hep!- yazabilirsen. O bol imgeli, bol sinema görmüşlü, yazmışlı, bol paris yaşamışlı ve durmadan put kıran, 'eski-tüfekçi'lere dadanık; ne yazsa şair kalan. Kükrüyor gene her zamanki gibi. Bir yalnız ormanda, bir yalnız kendine kral. Yani tek başına. Her zaman yaşadığımız. Şiiri nasıl olur onun? En

azla çok şey belki: Şair deyip nokta koymak. Ya da kafamda «mün-
fek-müçtehit» sözlerinin yüklenip aktardığı bir 'Divan'.

★

Divan! Turgut Uyar da denedi. Peki, Behçet Necatigil ne deni-
yor? Murabbalar! Mirasa sahip çıkma mı bütün bunlar? Necatigil
öteden beri bu yolda. Masallardan, nefes'lerden getirdikleri çok. Ama
aslında, biçimler ne olursa olsun, o hep bir tek, bir büyük şiiri ya-
zıyor: Evler. Her şiirinde onun baskısı. En cam bir encâm'ı, yaşama-
nın, hepimizin, zavallılığını yakalamış. Ev yolunda bir yitme, bir
ütülme hep. Kareler, bir kaos.. Acaba 'tevekkül-adamı' yerine, 'te-
vekkel-adamı' olsa idi o baskıdan kurtarabilir miydi şiirini? Araya-
cağım.

★

Ahmet Arif'i bitirdim. Şimdi haddeden geçirmek «fashındayım».

★

Atillâ İlhan'ın 'Ferdâ'sını beşinci kez okuyorum. Hep o şiirin ha-
vasından gelmek eğilimindeyim. Bir yandan da 'müçtehit'in: âyet ve
hadislerde bildirilmeyen işlerin kıyas yoluyla hükümlerini çıkaran
din bilgini'nin durumunu anıstıran bir adam yapısı, işleri. 'Hoppala!'
değil, ne yapsak, kültür, birikim, biriktirilme. Kaldı ki Atillâ yorum-
lar yığını.

★

Ahmet Arif'i noktaladım, ama bir eksik var? Salt övgüye yasla-
nış mı beni tedirgin eden? İki kere -bitmiş iki kere- yazdım. Hep
aynı yere vardım. Eksik ne peki? Bir 'örste dövülme sesi' mi? Ya-
şamadım ki! Demek, bitti.

★

Ben Atilla'nın şiirini beklerken, Necatigil çıktı-geldi birden. Ev
değiştirdik de ondan mı? Birden evin girdisi-çıkışıyla 'mahmûl' hâle
geldim de? Evin, insanın günlerini nasıl -bir çivicik için bile- tüke-
tip bir 'dert' durumuna gelişini yaşıyorum da ondan mı? (Eskiden
bu işleri karım Aysen yapardı, genellikle. 'Kazak'lığımdan değil. Ben
mutlaka 'turne'de bir başka evi taşıyordumdur o sırada Anadolu'ya
kültürel katkı(!)da bulunmak üzere, aşağılık bulvar gülünçlükleriyle).

★

Kıyası Necatigil zorlu bir şair. Nerden buluyor onca sözü Tan-
rım, ev'e ilişkin, ev'den kaynaklanan? Onun kareler'i gibi içiçe bir
düzenle geldi şiiri. Bunu bir öykünme olarak almıyorum. Kaosu be-
lirlemede faydası olacak gibi. Şimdiye değin kimi şairi 'espri'si ile
vermeğe çalıştım, kimini «hemhâl» olduğu içerik ile. Kimini de ge-
nellikle -kullandığı biçimden yola çıkarak. Necatigil'e kaosundan,
yoğun üzünc'ünden -hüzün diyemiyorum- ulaşmak gerek. Okuduğum
her şiiriyle 'evler hep üstüme üstüme yıkıldı'. Bu duyguyu verdiğim-
de onun şiirini yazmış olur muyum?

Dün gece Ahmet Oktay'ın iki mısraından yola çıkarak bir 'Albat-
ros' imajıyla şiiri tamamladım. Şiirdeki araya giren ben'i bağışlasın.
Şiiri bir türlü benden kurtaramadım.

Bu Kuyumculara ilişkin notları 'Günlük' başlığı altında yayın-
lasam, ilginç, bulurlar mı? diye düşünüyorum. Tabii aklıma gelen ilk
Soyut. Nice güzelim günlükler yayınlıyor, ilginç olmayan bir örnek
de verebilir. Deneyelim.

Necatigil'in ilk on mısraı İlk kiremitler! Altından sağlam kalka-
bilecek miyim? Belki de çok aydınlık bir şiir gelecek sonuçta. 'Co-
unter-point, counter-color'?! Plân böyle bir sonuç üzerine kurulu de-
ğil ama, hüzünden neş'eeye varmak daha doğru; 'idealizasyon'! Hayır,
Necatigil, her şeye 'evet' dedirten Evin ağırlığıyla var. Bir 'hâsıla'
olmalı onun şiiri.

(Sürecek)

ödül

demir özlü

Kahvenin gergin, yeşil tentesi kaldırımın üzerini gölgelendiriyordu. Havalara serinlemeye başlamıştı. Öğleden sonraları çıkan bir rüzgâr, denizin serinliğini taşıyor gibiydi. Her yıl böyledir bu: Ağustos ayının ikinci yarısına doğru hava dönmeye başlar, kuzeydeki denizden bir rüzgâr eser, yaprakları kımıldatır; denizin serinliğini, kokusunu taşır kente.

Küçük, yuvarlak masanın kenarında oturmuştu, 'o', yirmi yıllık dostum, Ferit. Akşamüzerinin verdiği rahatlık içindeydi. İyice yakınına gelmeden yüz çizgilerinin oturuşu kadar rahat olmadığı görülüyordu. Alnı gerilmiş gibiydi, çizgiler derinleşmişti alnında, saçları düzensiz dökülüyordu.

«Oo, merhaba!»

«Ne haber?» dedim.

«Bir kızı bekliyorum... Otur.»

Garson da yanımızda dikiliyordu.

«Ne alacaksınız?»

«Hangi kız bu?»

«Tanımazsın. Otur da gör.»

«Bir...»

«Bir cin, buzlu, sodalı.»

«Ben, biraz sonra söyleyeceğim» dedim garsona.

Yandaki masada da bir tanıdığı vardı Ferit'in.

«Her akşamüzeri burada mısın, nedir?»

«Bir cin, sodalı...» dedi garson. «Size biraz sonra geleceğim.»

«Öyle gibi dedi Ferit.

Oturduğum yerden, kahvenin öte yanlarındaki kalabalığa bakıyordum. Garson, Ferit'in cinini getirmişti.

«İşte cin'iniz!»

Genç bir çocuk, ama saçları azalmış, sırtında *blue-jean* ceket, bir örnek giysisi.

«Müthiş seviyorum bu kız»ı dedi Ferit. «İyice sıkılğan bir kız, baskı altında büyümüş olacak. Ailesi, tutucu bir aile... sanıyorum.»

«Başın belâda öyleyse.»

Ferit'se iyice çekingendi. Bir kızla tanıştıktan sonra kurduğu ilgiyi büyük bir sorun haline getiriyor, yeryüzünde varolan herhangi bir şeye benzetilemez biçimde şişip, büyüyordu sorun.

Kahveye giren çıkan çoktu. Saçları uzun, gömleklerinin önü açık genç erkekler, yüksek topuklu ayakkabılar giymiş, kısa etekli genç kızlar, orta yaşlılar, yabancılar... Kalabalık masaların arasında, kahvenin işlemeli üniformalarını giymiş garsonlar dolaşıyordu. Derinden, bantta dönen bir müzik sesi geliyordu. İki yana açık, geniş, camlı bölmelerin arasındaki geçiş yerlerinden —bir kapı denemezdi— girip, kahveyi gözden geçirenler arasında, değişik giysileriyle alımlı kızlar da vardı.

Kalabalığın arasından süzülür gibi geçerek bir kız geldi, bizim masaya oturdu.

«Merhaba» dedi.

Saçları iyice açık renge boyanmıştı. Ferit'in beklediği kız olacaktı. Yüzü tanıdığım bir kızı andırıyordu. Ama saçları çok başka, çok açık renkti. Kız da bana, tanıdık birisiymişim gibi bakıyordu.

«Gel, otur» dedi Ferit gene de, Kıza karşı biraz çekimser davranıyordu sanki.

Oysa kız oturmuştu çoktan. Önden yırtmaçlı eteği biraz açılıyor, güneş yanı, dolgun bacaklarını ortaya çıkarıyordu. Ne de olsa deniz mevsimi geçmemişti daha.

«Ne var, ne yok?» dedi Ferit.

Kız arkasına yaslanırken :

«İyi» dedi. Kısa bir süre bana baktı ama, bakışındaki tanıdık ışık sönmişti.

Güneş denizin üzerine vuruyordu, öyle ki, denizin bitiminde yükselen gökyüzüyle deniz, sonra da, denize doğru uzanan kumsal ayırd edilemiyordu. Yüzükoyun kumların üzerinde yatıyordum, yanımda, ayakta duran, erişilmemiş, diri çıplaklığını ışık yağmurunda görür gibiydim. «İşte onun varlığı, işte onun varlığı bu» diyordum kendi kendime. «Yanımda dikilip duran güzel varlık, gölgesi üzerime düşen, beni kendine çeken insan gövdesi» diyordum. Dönüp yana baksam onu göremeyeceğimi biliyordum. Doğrusu kumsalda bile değildi o. Kızgın kum yanağımı yakıyordu. Denizin yosunlu kokusunu duyu-

yordum. Burda, yattığım alacakaranlık yerden öteye, şimdi ışıklarını yağdıran, güneşe benzer, ötede daha büyük bir ışık kaynağıydı parıldayan, geniş bir kaynak, gözalan, güneşin yuvarlak, sıcak, kızıl renkli görüntüsü öylesine aydınlıktı ki, güneş de erimişti onun içinde sanki, şimdi, salt aydınlık, çok parlak, ışık rengi bir aydınlık yığınının başka bir şey değildi gözlerimi kamaştıran, başımı kaldırdığımda, göreceğimi bildiğim... kumlar üzerine uzanmış, suyun ıslaklığıyla, kumun sıcaklığını duyduğum sanısı içinde yüzüyordum sanki. Durgun bir gecenin içindeydim. Aylardır süren bir gece. Çırpınan denizde, pancurlu bir pencerenin altında. Deniz gibi, yüzen, alacakaranlıkta devinen, zamanı dinleyen bir varlık görüntüsü, zihnimin içinde.

Kentin ortasında bir alanda, göze çarpıcı bir yerdeydi kahve. Üstyanında, biraz yüksekte, ağaçlık bir park uzanıyordu. Geniş salonun tavanından, tutkal eritilerek dökülmüş, mavi, sarı, balrengi, açık yeşil, bordo parça parça boyanmış saçaklı abajurlar sarkıyordu. Orada oturuyorduk. Yıkanmışım, evden çıkıp gelmişim.

Gözlerinin ucuyla bana baktı kız. Sımsıkı, birşeyi tutar gibi, dirençli, Ferit kalktı.

«Bir dakika» dedi. «Telefon edip geleceğim.»

«Vazgeçemezsin şu telefonlarından» dedim.

«Dur, dur» dedi. «Aramalıyım.»

İç bölüme doğru yürüdü.

«Beni tanımıyorsun, değil mi?» dedi kız.

«Seni tanıyorum» dedim.

«Beni nerden tanıdığını çıkaramıyorsun, değil mi?» dedi.

Deniz ayaklarıma vuruyordu. Onun ıslaklığıyla, serinliğini duyuyordum. Çıplak ayakla kumlar üzerinde yürüyüp gelmişim kıyıya.

Onunla küçük bir odada sevişiyorduk sanki. Saçları karaydı. Beyaz gövdesi çıplaktı. Onu tanıyordum. Bir süre, kısa olmayan bir süre sevgilim olmuştu diyebilirim. Onu tanıyordum.

«Seni tanıyorum» dedim.

«Sus» dedi. «Birşey söyleme.»

Ferit geldi.

«Telefondan hayır yok» dedi, oturmadan. Sonra da: «Hadi gelin, bir yere gidelim. Birşeyler yiyelim. dedi.

Akşamın alacakaranlığı yaklaşıyordu. Serinlik çıkacaktı artık, o türlü yaz gecelerinden biriydi. Biraz sonra gece gelecektir. Ağaçlar karanlığın içine, koyu gölgeler gibi gömülecekler. Yavaş yavaş yürüyecek gece. Uzun, bitmeyen uzunlukta bir zaman parçası. Rüzgâr

asfalt caddeleri, yarı karanlığa gömülmüş apartman önlerini süpürecek. Saatler geçecek koyu karanlık gece gelip vuruncaya kadar. Koyu karanlık gelip, insanları içine alıncaya kadar.

Yemekte, yarı bodrum kat, küçük bir lokantadaydık. Biraz et yiyor, penbe şarap içiyorduk. Ferit, küçük salonun, arka yanında yer alan tuvalete gitti bir ara. Kız, o zaman bana:

«Şimdi hatırlıyor musun?» dedi.

Sustum. Sonra:

«Hatırlıyorum» dedim.

Gecenin gelmesini bekliyordum. Bu yüzden, konuşurken bile çok yavaş davranıyordum. Gece, iyice yerleşip, koyu karanlık bastırınca, o büyük dağınıklık içinde herşey usa aykırı da düşse, törelere uygun olmasa da, kendine ayrılan yeri alacaktı. Böylece düzenlenecekti herşey... Gecenin içinde, ahlâkın dışına doğru, tenin gereksinimleri için. Utanacak, kaygı duyulacak, kuruntu edilecek, geçmişle ilintili ya da bilincin gerisinde kapalı, gizli birşey kalmayacaktı. O herşeyle birlikte, töreler katını aşan derin sessizlik, karanlık geceden başka birşey değildi ki o.

Ağır, görkemli gece! Caddelerle, geniş kaldırımların görünüşleri, dünyanın boşluğuna doğru uzanan masalsı yaratıklar gibiydi. Boşluğa doğru uzanan bir sahne. Çok ötelere, denizlerin de ötesinden, yeni yaratılan modalar gelip bu kaldırımlara kadar ulaşıyor, gecenin görüntülerini oluşturunuyordu. O zaman, ötedeki parkın duvarına oturan gençlerden, kahveyi dolduranlara kadar hepsi değiştiriyorlardı giysilerini. Kara, ince, uzun pardesüler; kırmızı kazaklar, zayıf, süzgün yüzler, yüksek topuklu ayakkabılar. Gecenin pelerinleri... Çalışıp, güç de para kazansalar, o ince, süzgün yüzlü gençlerden bir bölümü gerçekleştiriyordu modaya uymayı. Gecenin ince yüzleri, beyaz, ipince yüzler... Karışık, uçucu bir havaydı özlenen, öteden, denizlerin ötesinden gelip buraya yığılıyordu. Şehvetli bir şeydi. Yeni, şehvetli bir şey. Uçucu, kımıldılı bir şehvet.

Et yemeğinden sonra, ince ince doğranmış sebzelerle karışık, yabancısı bir yemek yiyorduk.

«Birçok sevgilim, oldu, senin gibisini görmedim» dedi Ferit.

Kız, kıkır kıkır güldü.

«Artık sana birşey söylemeyeceğim.»

«Boşverin de çekismeyi, gidip biraz daha içelim» dedim.

«Bardaklardaki şarap bitmedi daha» dedi Ferit.

«Hadi iç, iç onu.»

İlîk rüzgârın estiği sokağa çıktık. Birbirini dikey kesen sokakların biraz ötesinde, yeraltında, 'gece kuşları'na özgü klüplerden birine girdik.

Birkaç basamak merdiveni indik. Duvarlar kapkaraydı. Yerler halı döşeli, uzun barın ardında da büyük, uzun bir ayna vardı. Bir bant dönüyor, içeriyi müzikle dolduruyordu.

Daha barın köşesine yeni yerleşmiştik ki Ferit kızı dansa kaldırdı. İçerlek, küçük bir bölüm dans edenlere ayrılmıştı. Pistte dans eden bir çift daha vardı. Yukarıdan kırmızımtırak bir ışık vuruyor, kızın saçlarının rengini kiremit rengine çeviriyordu.

Bir ara geldiler:

«Sıkılmıyorsun ya,» dedi Ferit.

Kız gülümsüyordu. Sıkılmıyordum, duvarların kara rengine bakıyordum. Uzaktan uzağa, aşağılarda uyuyan kenti düşünüyor, gün ışığından evlerin titreşen görüntüleri arasından, bir sarsıntıdan sonra sarışın başını kaldırmış bir anıya bakıyordum. Güneş vuruyor, içimi, çok daha genç olduğum yılların imgelerinin sıcaklığı sarıyordu.

Yeniden dansetmeye gitmişlerdi. 'Gitsinler' dedim kendi kendime. 'Ne de olsa gecenin içindesin işte.' İçimi gelip-geçici bir rahatlığa bıraktım. Biraz sonra da gelip bana 'eyvallah' deyip gittiler.

Karanlık geceyi geçiştirmeyi kararlaştırdım. Kendime bir kadeh konyak daha ısmarladım. Müziği dinledim. Karanlık aynadaki görünüşüme baktım. Belirsiz birşey akıp duruyor, beni de derinden derine yoklayıp akıntısıyla sürüklemek istiyordu sanki. O zaman sokağa çıkıp, yandaki birleşme-evlerinden birine doğru yürüdüm: iki sokak ötede, yabancılık duymadan gidip geldiğim bir yerdi. Renkli halı döşeli salonda, koltuklardan birinde oturup duruyordum, biraz sonra. Salona inen merdivenlerden, etekleri iyice kısa, irice göğüsleri, rahibe posterlerindeki gibi iyice açık bir kadın indi. Saçları karaydı. Ağır adımlarla buraya iyice yerleşmiş, çoktan beri buradaymış gibi bir davranışla yürüyordu. Bana, salonda oturan tek müşteriye gülümsüyordu. O'ydu. Biraz önce, birlikte olduğumuz kızdı. Bana 'bütün geceyi burada geçirecek misin?' diyordu. Dolgun bacaklarını açacaktı. Göğsünde binbir renkli bir *ikon* vardı. Resmin derinliğinde Ermiş Antonius'u, bir zamanlar çölde yetiştirmiş olduğu hayvanların figürlerini, uzakta, küçük, oval, bir mavilik olarak denizi, ağaçları, kentin ilk dönemleriyle ilgili bir taslağı, deniz kıyısında çalışanları gördüm. İçten içe gereksinme duyup da, açık seçik belirleyemediğim, çevresinde sürüklenip durduğum, ona, onun diri varlığına bıraktım kendimi.

nedim gürsel'le gelen

fusun altıok

Nedim Gürsel'in 9 öyküden oluşan ilk kitabı için söyleneceklerin —benim söyleyeceklerimin— ilki; bir bütünlük gözetilecek olursa, iki ayrı kitaptan söz edilmesi gerektirir. Gerçekten de kitabın Cicipa-pa başlıklı, 7 öyküyü içeren bölümüyle, Uzun Sürmüş Bir Yaz İçin Öyküler bölümü, yazarın iki ayrı dönemi olarak değerlendirilebilecek nitelikler taşımaktadır. Bence Gürsel, iki kitabı teke sığdırmakla değerlendirmelerin ağırlık merkezini —herhalde istemeksizin— yazısından çok, yazarlığı üzerine kaydırmıştır. Ben kitaba, ilk bakışta oldukça çekici gelen bu iki çizgiyi karşılaştırma açısından değil de, 96 sayfalık uzun bir öykü olan Akarsu'da biçimlendirilen yazınsal tutum ve yansıtılan dünya görüşü açısından, bunların bağdaştırılışı açısından yaklaşmak istiyorum.

Bu öykünün belkemiğini oluşturan tarih kavramına dayalı eksen, çözümlemenin de eksenini oluşturmalıdır diye düşünüyorum. Bilmem, yazarın kitabın sonuna «sonsöz yerine» eklediği «Sınıflı toplumların tarihi tarihöncesi sayılmalıdır» sözünden yola çıkmak, bu öykünün karmaşık yapısını fazla kolaylaştırmak mı olur? Sanmam! Kanımca Gürsel, seçtiği bu sonsözle bir anahtar tutuşturmuştur okurun eline. Bu sözü, birey düzeyinde de geçerli olabilecek biçimde, «Sınıflı toplumların bireyleri de, öznel tarihlerinde bir tür tarihöncesini yaşarlar,» diye anlamak ve Akarsu'ya bu açıdan bakmak da mümkün.

Öyküde belirgin olarak, toplumsal ya da nesnel bir tarih dilimiyle, bu tarih dilimi içerisinde yaşayanların —deyim yerindeyse— öznel tarihleri arasında koşutluk kurulmuş. Nesnel tarih dilimi, yoğun bir baskı imgesiyle vurgulanmış, kişilerin öznel süreçleri ise perspek-

tivli bir açıdan serimlenmiş. Yaşayanla yaşanan ikiliği, yaşananın öznel ve nesnel boyutları yansıtılarak verilmeye çalışılmış. Böylece «fresk» denemesi yer yer iki boyutlu bir zemin üzerinde oylum kazanıyor, yer yer de allegoriye taşıtılan bir anlam yüküyle zenginleştiriliyor. Öykünün temelindeki Marksçı dünya görüşü de kendini, sımsallığın vurgulanmasından çok tarihe bakışla belirtmektedir.

Akarsu'nun çağdaş türk öykücülüğü içerisindeki yeri ve önemi, anlatımın özellikle biçiminde yoğunlaşarak yansıyan yazınsal kaygının, Marksçı dünya görüşünden kaynaklanan öze bütünleşmesidir. Nedim Gürsel'in başarısını ve özgünlüğünü burada aramak yerinde olur. Başka bir söyleyişle; toplumsalla bireyselin (ya da kişisel) diyalektik dengesi ve toplumculukla edebiyatçılığın bütünleşmesi bakımından üzerinde durmak gerekiyor bu yapıtın.

Akarsu bir «12 Mart öyküsü»dür. Ama şimdiye kadar okuduğumuz bütün 12 Mart konulu yapıtlardan çok farklıdır. Yazarın denediği anlatım, toplumcu yazarlardan çok, «bireyci» diye nitelenen yazarların rağbet edeceği bir anlatım biçimi olarak görülebilir. Ve bu sığ yaklaşımla, toplumsal gerçekliklere sırt çeviren, içe dönük, birey özekli bir «burjuva edebiyatı yaftalamasına gidilebilir Gürsel'in öyküsünün kuruluş ve örölüş yönteminden. Oysa zaten çok su götürür yanları olan böyle bir yaftalama eğilimi; bu öyküde, kişilerin psikolojik yapılarında derin çentikler açmış olan baskı ve yenik düşen direniş öğeleri, «uzun sürmüş bu yaz» süresince, tüm somutluğuyla ve nesnelliğiyle yaşanan gündeş faşizmin bireysel düzeydeki izdüşümü olarak sunuluyorsa büsbütün çıkmaza girecektir. Öyleyse yazarın, Akarsu'ya verdiği biçime taşıttığı içerik, edebiyatımızda alışılmamış bir buluşmayı sergilemektedir: Metnin kurgusalılığı ile, bildirinin gerçekçiliğinin buluşmasını!

Bu bakımdan, öykü içerisinde yer alan ayrı ayrı metinlerin (Selimin Karalama Defterinden, Çağdaş Bir Fresk İçin Metinler, Yanlış Bir İyimserlik Üzerine «Umutlu» Metinler gibi) ana metne getirdiği açılımlar ve oluşturduğu tabakalar, kurgunun çözümlenmesi açısından özel bir önem taşımaktadır. Öykünün kurgusunda allegorik öğelere yaslanıldığı da hesaba katılırsa, biçime ilişkin bir çözümleme çabasının, özü de birlikte yakalattığı farkedilecektir. Kuşkusuz bütün bunlar, öykü okunurken değil, öykü üzerine (ya da öykünün okunması üzerine) yazılırken izlenen adımlardır, metnin birinci kuruluşuna da ışıklar düşürebilecek adımlar. Bu kuruluşta kimi koutsuluklar, izdüşümsel ilişkiler gözetilmiştir. Simgelerin ve allegorinin işlevi, kanalları bağlamak, bütünlüğü sağlamak olarak görülebilir.

Uzun süren (ve bitişi aceleye getirilen) yaz, ve 12 Mart'ı izleyen

dönemin Türkiye'si, nesnel tarih diliminin zamanı ve mekânıdır. «Ayrac içine alınan ılık» ve «lâmba» simgesi (önce Oğuz'un, sonra Selim'in lâmbaları) yaşantının dile çevrilisinin, sözcüklerle yeniden *kuruluşunun* öykü içinde öyküsü diye yorumlanabilir. Lâmbanın ışığı, aynı zamanda öykü kişilerinin iç dünyalarına çevrilir. En başarılı bölümlerden biri olan III. bölümde, düşleri aracılığıyla Nilgün anlatılırken, (Nilgün'ün algılama ve bilinç yetisini yitirmiş olduğu da düşünülecek olursa), yazarın Oğuz'un bilincinin ve belleğinin süzgeci olarak kullandığı lambaya Nilgün'ü aydınlatma işlevini yüklediğini sezeriz. Yani yazarın, Nilgün'ün ağzından devreye girmesi ve bir yerde Oğuz'la özdeşleşmesidir söz konusu olan.

Ağaçlara dadanan kurtların ve tüm ağaçların kurumasının yeri, Selim'in öznelliğinde ve sanırlarında olmakla birlikte, çağrıştırdığı imge ve izlenimler öbeği, öykünün ana dokusundaki ilmeklerden bir bölümünü oluşturur. Çağdaş Bir Fresk İçin Metinler'de kullanılan süreklilik, ceylan, atlar, köpekler, üniformalı moğollar da çift işlevli simgelerdir. Hem imgelemde bir fresk'i görüntülemeye yararlar, hem ilerleyen faşizmin öğelerini simgelerler. (Unutulmamalıdır ki Selim'in hastalığı, paranoyanın değil, şizofreninin belirtileriyle betimlenmektedir).

Yaz sıcaklığının boğuculuğuna devâ olacak serinlikle çağrışım yaparak akan su, haksızlığı, baskıyı boğmak ya da Nilgün'ün, sıcaklığıyla acı veren gövdesini serinliğiyle sarmalamak üzere girer öyküye. «El» de kişiler arası ağı ören ipliğe düğümler atmakta kullanılır. Engin'in turnakları sökülmiş, kanı çekilmiş eli, Nilgün'ün babasının kaba, kırmızı, kıllı eli, Nilgün'ün anımsadığı kendi eli ve öbür eller.

Nedim Gürsel'in öyküsü bir bilmece değildir elbet. Benim de bu yazıdan amacım, bir bilmeceyi çözmek için ipuçları vermek, yol göstermek değil; bir metni çözümlemeye yönelik okumalardan bir örnek sunmaktır. Bunun yanı sıra da metinden kalkarak, kendi yaklaşımımı ve değerlendirmemi temellendirmek isterim. Birazdan sözünü edeceğim kusurlarına karşın üzerinde durulmaya değer, ciddi, yer yer oldukça başarılı bir yazınsal çabanın ürünüdür Akarsu. Gürsel, önce bir öykünün dil içinde yaşadığının, varoluşunun dilsel nitelikte olduğunun bilincindedir. Bu az şey değildir. Sonra yazın'ın ancak bir dünya görüşüyle yoğrularak anlama kavuşacak bir etkinlik olduğunun ve çağımızda sorumluluk, yükümlülük taşıyan bir yazarın marksacı düşüncesi özümsemesi gerektiğinin de bilincindedir. Bu da az şey değildir. Yeteneğiyle bu düşünsel donanım etmenlerini bütünleştirebilmiş bir yazarın yapıtı karşısında suskun kalınmamalıdır bence.

Bütün bunlara bakılarak, Akarsu'yu kendi içindeki yazınsal ve düşünsel sorunları yetkin bir çözüme ulaştırmış, kusursuz bir yapıt saydığım sanılmamalıdır. Bir defa, kişi-toplum diyalektiğinin den- gesini koruyabilmesine, toplumsu ve edebiyatçı olabilmesine karşın, bütün bütüne özgün, etkilerden yeterince arınmış bir yazar diyeme- yiz henüz Nedim Gürsel'e. Önce biçim açısından; metin kurma yak- laşımlarını ve yöntemlerini örnek aldığı yazarların (bunun bir öy- künlüme ya da esinlenme değil, bilinçli bir örnek alma olarak görül- mesi gerektiği kanısındayım) etkisinden, yine aynı bilinçten güç ala- cak bir çabayla sıyrılmasını, yolunu bütün bütüne kendi yolu kıl- masını beklerim onun.

Belki daha kolay üstesinden gelinebilecek ikinci bir iş de, yazın- sal kurguya gösterilen özenin, tiplerin, toplumsal çözümlemele- rin ve bunların varıracığı sonuçların inandırıcılığına da yeterince gösterilmesidir. Örnekse; Engin, Nilgün ve Selim'in işkence görmüş devrimciler olmaları, Nilgün'ün babasının ağa, Selim'in babasının «eski tüfek» olması ve bunların baskıya direnemeyişleri, Engin'in bu- na karşılık, katı bir devrimci olup Oğuz'u, Vedat'ı ve -haydi haydi- Nilgün'le Selim'i sığ bir biçimde kınaması, Oğuz'un Fransa'da oku- yan bir filoloji öğrencisi, yani küçük burjuva aydını olduğu için, öy- künlüğün eksenini oluşturan tarih dilimiyle ancak duygusal düzeyde kalan bir ilişkiye girmesi, Vedat'ın küçük burjuvalıktan, profesyonel devrimciliğe dönüşümünün tek boyutluluğu fazla tipolojiktir. Sonra; baskının, acının, ezilmenin, yenikliğin bir karabasanı olarak gelişen öykünün, son sayfada, nedenleri açıklanmaksızın apansız umutlu bir sona bağlanıverışı, inandırıcılıktan uzaktır, neredeyse şematiktir. Ki- lise, ortaçağ keşişi, İsa, Son Yargılama gibi motifler, öykünün bütü- nüne organik bir bağla bağlanamayan çağrışımlara yol açmaktadır. Kuledibi ve Balık sokağı da, sahiciliği sağlanamamış mekânlar ola- rak kalır.

Çok yerde dil, şiirsel bir söyleyişin güzelliğine ulaşabildiği hal- de, Akarsu gibi özen gösterilmiş bir metinde; «başörtülerin şemsiye gibi açılması», 'psikoloji'ye «tinbilim'in karşılık tutulması, «Ancak soruma karşılık verdikten sonra gideceğimi biliyordu» gibi bir cüm- lede, *aldıktan yerine verdikten* denmesi yadırgatıcıdır.

Ama saptayabildiğim bu küçüklü büyüklü pürüzlerin çoğu, Uzun Sürmüş Bir Yaz'la gelen bir yazarın, özellikle üzerinde durduğum öyküsünde somutça yansıyan edebiyatçı kişiliğinin önünde uzun boy- lu dikilecek, sorun haline gelecek güçlükler olmasa gerek. Son de- ğerlendirmede, Nedim Gürsel'in öykücülüğüme yeni açılımlar ge- tiren bir yazar olduğunu söylemek isterim.

cihat burak'ın geçişı

•

önay sözer

Cihat Burak'ın Galeri Baraz'da açtığı retrospektif sergiye (Ekim 76) daha ilk bir bakış geleneksel halk resimlerini akla getirmekte: benzer bir görüntü istifçiliği, yüzey üzerinde canlandırılmış izdüşümler, perspektif kaygılarından kurtulmuş «plan»lar. Söz gelimi Kıbrıs Savaşı'nı anlatan bir resimde, yukarda yüzü kapalı peygamberin (yoksa ölüm meleği mi?) ardından memetciklerin ruhları süzülüyor. Yerde yürüyen kahraman ordumuz, topraktan fışkıran kanlı lâleler. Yanında bir dörtlük:

*Onlar insandır, candır,
Aslan gibi döğüştiler,
Adsız birer kahramandır,
Gökten cennete düştüler.*

Bilinen yeryüzü-gökyüzü karşıtlığının yorumlanarak kullanılışı, ama hep bu karşıtlık olarak. «Uzay», «Anılar», «Katip Çelebi»de de figür ve nesneler, ilkin hazır planların içine yerleşerek betimlenebilir oluyor. Kanlar içindeki Nazım Hikmetin, Şadi Alkılıç'ın, Vâ-Nû'nun ve tüm yoldaşların gözüktüğü tablolar dizisi, açılan üçlü bir ikona benziyor. Burada da, Süleyman Demirel ve Yahya Kemâl tablolarında da, bu kişiler belirleyici özellikleriyle, ama yine formal ve soyut bir düzenlemenin sağladığı alegorik bir «anlam»la çizilmişler: biri «savaş» ya da «başkomutanlık», ötekisi ise «içki âlemi» tasarımında bütünleniyor. İlkonun da, halk resminin de bir özelliği olan yazı, betimlemenin kuruluşuna ve bildirisine katılıyor. Bütün bu ve benzeri öğeler göz önünde bulundurulursa, Cihat Burak'ın geleneğin şemalaştırıcı ana-eğilimi içinde kıpırdadığı söylenebilir. Burak,

belli şemaları tadını bilerek almakta, onların içlerini yeni içeriklerle, gündelik ve güncel içeriklerle, gazete kesiklerinin, magazinlerin ve başka bildirişim araçlarının içerikleriyle doldurmaktadır. Sinema afişlerindeki gibi yan yana getirilmiş sahneler, ama o kadar. Her şema sınır çizer ve bilinen ilişkileri yeniler. Bilinen bu doğru, Burak'ın resmi için de geçerlidir. Yine de şunu sormak gerekir: şemanın içini dolduran yeni içerik, ne ölçüde yeni bir «anlam» getirmektedir? Söz gelimi, yukarda anılan, Kıbrıs Savaşı ile ilgili tabloda, amaç ne ölüm meleğini betimlemek, ne de canlı bir renklendirme yoluyla kanlı lâlelere bir övgüdür, ama onları betimlememek, övmemek de değil: «anlam'ın kulağını büküp bırakıyor ressam, burada ve başka yerlerde. Günlük yaşam ve düş dünyasında alışlagelmiş olan ironi ile yineleniyor (belki de salt yinelenmesi bile başlıca bir ironi). Bu ironinin «anlam»ı kestirip attığı yerde artık bize de sanatçının beğeni ve ustalığını kutlamaktan başka yapacak birşey kalmıyor. Kısaca, şemalaştırmanın yeniden amaçladığı birşey yoktur Burak'ta şema ile içerik yeni ve yaratıcı birleşime varmamaktadır. Yalnızca şemanın içinin yeni bir içerikle dolmasından doğan izlenimle, sonuca ulaşmayan bir ilk «anlam» kıpırtısıyla yetinmemiz istenmektedir. Başka türlü söylendikte, şemanın yeni bir yorumu söz konusu değildir bu resimlerde. Denilebilir ki, böyle bir yeni yorumu ressamın kendisi de düşünmemektedir. Onun göz önünde bulundurduğu, belki de yalnızca, hiç bir yenilik getirmeksizin, garip bir biçimde kendi sürekli yozlaşmasıyla beslenen çağdaş toplumsal yaşamın özellikle değişmezlik ve kendisine yabancı olanı sürekli dışında bırakma nitelikleriyle geleneksel kalıplara *kendiliğinden uymasıdır*. Karabasanların böyle çerçeveler içinde boy göstermesinde belli bir gülmece gizlidir. Ama ne bu uygunluk, ne de onun bulgulanmasından doğan gülmece, çerçevelerin, kalıpların, şemaların başka bir tarihsel döneme ait ve orada anlamlı olma niteliğini ortadan kaldırmamaktadır. Benzetme yerindeyse, gelenek ölmüş, «ceset»i ortada kalmıştır. Eski toplum düzeninin yerini alan yeni iş ve ekonomi düzeni, toplumsal kavga öncesi tarihsel dönemden kalma sınıflarla yarışmağa başlayan yeni anamalcı sınıf, herşeyde olduğu gibi eski sanatın cesedinden de bir «meta» yapmak istemektedir, bu kez turistik bir «meta». Ama onun böyle bir «meta» haline gelmesi için, herşeyden önce yeniden canlanmaması gerekir: sanat değeri değil, yeni piyasa koşulları belirleyecektir onun yazgısını. Geleneksel resim sanatının şemaları, yalnız eski «anlam»larının unutulmasından dolayı değil, anamalcı sınıfların elinde yeni bir mal değeriyle eğelik konusu yapılmasından ötürü bir kez daha ölmüştür. Cihat Bu-

rak'ın kullandığı şemalarda da geleneğe son bir öldürücü vuruşu indiren bu turizm endüstrisinin «genel istenci»ne uygun birşeyler vardır: sanatçı olarak, geleneği ayağımıza kadar getirmiştir, ama geleceğin bizden kopukluğunu -asıl sorunumuzu- bilincinde yeniden üretmektedir yalnızca. Halk resimleri ve ikonlar, şu içerikten yoksun kalıplarına bakarak kendi kendilerine eğlenmektedirler: «başbakan ve «ölümsüz şair» gerçek içerikler değil, olumsuz içeriklerdir. Ölümlü, «madde»den yapılmış öteki şair ise kan kırmızısının bağır-ganlığını veren renklerle yatağına uzanmıştır. Yaşam ancak böyle sürebilmektedir.

Şüphesiz, Cihat Burak kendi özgünlüğü ile ancak geleneğimizin şemalaştırma eğilimi içinde anlaşılabilir; ama onun gelenekle yeni ve canlı bir ilgi kurma sorununu çözemediği, çözmek istemediği de bir olgudur. Bu sorunu çözemeyen bir çok başka günümüz ressamından onu ayıran nokta, geleneğe bir sınır durumu olarak başvurmada, bunu yaparken de herşeyden önce ressam kalmayı başarmasındandır, sanıyorum. Asıl sorun şudur: geleneğimizin şemalarının ardında ne olduğunu henüz bilmiyoruz. İlk, belli geçmiş bir tarihsel dönemdeki şemalaştırmanın kendisi nedir? Bu şemalaştırma, ne türden bir *form yaratıcı* düzendi ve bu formun içerdiği içerik ya da içerikler neler olabilirdi? Bir şema olarak form-içerik bağıntısı nedir? Şemaların kabuğu kırılıncaya, orada bizi bekleyen nasıl bir evrensel simge ile karşılaşacağız? Bu simgenin, insanın doğa ve toplumla tarihsel-evrensel ilişkisindeki karşılığı nedir? Sözü edilen halk resmi geleneğinde belli bir halk öyküsüne bağlı olarak «anlam» nasıl kurulmaktadır ve resmin teknik öğeleri bu «anlam»la nasıl bir işlev kazanmaktadır? Genel olarak geleneksel resmin toplumsal işlevi nedir? Seyircisi kimdi, nerede, nasıl, hangi koşullarla? Ressamdan ve seyirciden karşılıklı olarak neler istenip bekleniyordu? Bu soruların yanıtlarını teorik bir araştırma düzeyinde bulmağa çalışabiliriz hiç şüphesiz. Başka ve daha kökten sayılabilecek bir tutum da, yaşayan sanatçının geleneği bağımsız yaratıcılığıyla *yeniden yorumlayarak* geçmişle bir hesaplaşmağa yol açması olabilirdi. O zaman, kendi savunumuz, kendi kendimizi gerçekleştirmemizle birlikte belli bir şemanın geçmişin anısı içindeki yerini öğrenebilecektik belki de: yitik «anlam»ı anımsayacaktık, yeniden-anımsayacaktık, yani daha önceden tanıdığımızı görecektik. Öyle sanıyorum ki, bu, sanat ve yaratıcılık alanında yapılamadığı sürece, hem bu konudaki teorik-bilimsel çalışma, yaratıcı ve değerlendirci bir tutumdan yoksun kalacaktır, hem de şöyle bir kuşkudan büsbütün kurtulmamız olanaklı olamayacaktır: geleneğin hâlâ bizim için doğurgan bir an-

lam ve önemi olabilir mi? «Şema»nın onun içinde doğmuş ama işte şimdi ölmekte olanı göstermek dışında bir işlevinden söz edilemez mi, yoksa? Tarih, hepsi tarih mi?

Not : Bu yazı ne Cihat Burak'ın sanatının bir eleştirisidir, ne de teorik çalışma için bir program taslağı. Burada geleneksel şemanın içinin nasıl dolması ya da dolmaması gerektiği söylenecek yerde, onun belli bir kullanılışının sınırı çizilmek istenmiştir.

OKTAY RİFAT
ÇOBANLI ŞİİRLER
10 lira
KOZA YAYINLARI

ÖZEL BÖLÜM

«soyut»un ilk 36 sayısının dökümü ve değerlendirilmesi

●

tuncer uçarol

Soyut'un Tarihçesi

Soyut'un ilk sayısı mayıs 1965'te çıktı. Üçüncü yılının sonunda 36. sayısına varınca, «yeni dizi» olarak mayıs 1968'te yeniden 1'den başladı. Bu ay da, böylece 100. sayısına ulaştı.

Önümüzdeki nisan ayında on iki yılını tamamlamış olacak.

Aşağıdaki satırlar, **Soyut'un ilk üç yılını oluşturan «eski dizi» 36 sayı (mayıs 1965 — nisan 1968 dönemi) üstünedir.** Sonraki 100 sayı, bir başka yazıda ele alınacaktır.

İlk sayıda da, bu 100. sayıda da **Soyut'un sahibi** Halil İbrahim Bahar olmuştur. İlk sayıda; sorumlu yönetmen Bülent Dalyancı, teknik yönetmen Yalçın Aslan. (4-24. sayılarda Sinan Kazancıoğlu.)

4. sayıdan sonra derginin sorumlu yönetmeni de Halil İ. Bahar. Bugüne değin de böyle gelmiş.

Soyut'ta İlk Biçim

İlk 24 sayı, bugünkü Soyut'un iki buçuk katı büyüklüğünde. İlk 11 sayı on iki sayfa, 12-24. sayılar on altı sayfa.

25-36. sayılar ise; bugünkü Soyut'un iki katı büyüklüğünde, otuz iki sayfa.

İlk 24 sayının ön kapaklarına yazı ve şiir de konmuş. (Yazarı için iyi. Dergiler için ad'a göre değişiyor bu.) Bunlardan üçü şiir, ötekileri değerlendirme yazıları. Soyut'un, Halil İ. Bahar'ın, Günel Altıntaş'ın, Cemal Süreya'nın, İsmet Zeki Eyüboğlu'nun, Ataç'ın (alıntı) yazıları... 24. sayıdan sonra yazılarla şiirler derginin içine çekilmiş; kapaklara, bugünkü gibi, yalnız o sayıda yazarların ad soyadları konulmuş.

İlk 24 sayıda **kapaktaki Soyut adı** yan tutulmuş; 25-36. sayılarda ise, Soyut adı düz ve ters (suya vurmuş gibi) iki kez yazılmış! İri. Güzel.

25, 26, 27. sayılarda, **kapak ve sayfa düzenini** Sait Maden'in yaptığı yazılı.

Dergilerdeki birçok adla birçok başlık, ilk sayıdan başlayarak, küçük harflerle dizili... Büyük harf yasak! Siz deyin, ince bir sayfa düzenleyicisi öyle düşünmüş. Bir başkası da desin ki, ikinci Yeni buyruk çıkarmış baştan!...

Soyut'ta Fiyat

Bugüne göre, 36 sayının fiyatı üç dergi parası! İlk 24 sayının fiyatı bir lira... 24-36. sayıların fiyatı iki lira...

14. sayıda da bir duyuru:

«Dergimiz, abone olmayanlara bundan sonra gönderilmeyecektir.

Dergimizi seviyorsanız, abone olunuz.»

Fiyatı süsleyen bir şey daha var neyse ki... Yaşasın ilaçlar! Yaşasın kitaplar, bankalar, dergiler, sabunlar, lastikler! 6. sayıdan başlayarak, son sayfalarda, en çok ilaç reklamları görülüyor. Reklamlar; bizde her zaman amatör bırakılmış dergiciliğe, çirkin de kaçsalar, güzel duruyor...

Soyut Adı Nereden Geliyor?

Bu konu dergiyi tanımamıza yardım edecektir. Ayrıca, her zaman da merak konusu olmuştur.

Derginin genel görünümünü (ve dergiye karşı tavır alınmasını da) çoğu zaman etkilemiş olan bu konuda, daha ilk sayıda, adın nereden geldiği şöyle açıklanmış:

«Dergimize SOYUT adını takmamız bir rastlantı değildir. Sanatın araçları ne olursa olsun usun soyutlama işlevi ile ortaya çıktığı kanısındayız. Sanat gerçeğine soyutlamada derinleşmekle varılır diyoruz. Sanatçının kişiliğini, özgünlüğünü yapan soyutlamada göstereceği başarıdır.»

Bu ad (ve bu açıklama), öteki dergi adlarından edebiyata çok daha yakındır. Edebiyat dışı ad değildir.

Ancak Soyut, öteki edebiyat dergileri adları gibi edebiyat için renksiz bir sözcük olmadığından; hemen, derginin gideceği yolun da **soyut sanat** olacağını düşündürmeğe başlamıştır! Öyle ki; 1965'te, **ikinci Yeni şiir ve öyküden** kurtulma atılımlarıyla kıvranıp duran ede-

biyatımızda, İkinci Yeni'ye dönüşü bile düşündürmektedir. Özel bir ağırlığı, güdücü görünümü olan addır Soyut.

Bu nedenle, derginin daha ilk sayısındaki çıkış nedenini belirten şu satırlar bile, Soyut'u, o soyutluk imgesinden kurtaramamıştır.

«Dergimiz; (...) Siyasal serüvenlere katılmayacaktır. Sanatın toplumun yararına ancak derinlemesine bireyci bir tutumla olabileceğine inanıyoruz. Ayrıca, toplumcu sanat yapıyoruz diyenlere söyleyecek sözümüz yoktur. Bu konuda bağnaz değiliz. Ancak sanata yanzıldığını gördüğümüz, sezdiğimiz zaman, diyeceklerimiz olacaktır. (...) Bir kez daha açıklıyalım. SOYUT öncü, evrimci, devrimci genç kuşağın dergisi olmak amacı ile güneşe çıkıyor.»

Dergi üstünde dolaşan soyutluk düşüncesi, tersine, bu satırlara karışan yeni açıklamalarla pekişmiştir de!... Çünkü bu satırlarda; 1965'lerde «politika kurumu»na hızla karışan «edebiyat kurumu»muzun anlayamayacağı (şimdi, o denli değil; sanatta sanata yanzılemeyeceği yeniden herkeslerce konuşulmağa başlandı), soyutçuluğu ayrıca düşündüren kavramlar dolaşıyordu. Ayrıca, ilk sayıya durumu açıklasın diye konan **Soyut** ve **Somut** adlı iki şiir de soyut kaçıyordu! Hem o güç şiirlilikleriyle (biçim), hem de salt soyut — somut konusıyla (öz) uğraştıklarından.

Yalçın Aslan imzasıyla yayımlanan **Soyut** şiiri şöyleydi:

«Soyut

kırmızı bir vida dönüyor / ellerimdir ayı günü yöneten / hüzünlere doğru okşıyarak / yuvarlatır parlatır gülüşleri

ellerim hüzünden bir minaredir / şarkı söyler üç şerefesinde gölgem / bakın çorbasını içiyor yalnızlık / bulanık sulara iniyor kurtlar / ve ağzım güneşe kadar açık

sevseniz siz de bilirdiniz / ağır bir kılıncın dokunulmazlığını».

Somut şiiri de, İkinci Yeni'den geldiğini bildiğimiz **Sezai Karakoç**'un. O da şöyle:

«Somut

Bağda bahçede evde / Gezinmiyor ki o yüksek öfke / O savaş kokusu av hali / Mutfağa kilere dönük av borusu

Her eşyanın bir konumu yok evde / Mirasın mirası çocuk sesi / Geceyle ışıkla o tabiatüstü yarış / Soğuğa sıcağa o insanüstü tepki

Tüyü onurdan horoz / Yankılı at göze göz köpek / Pınar hışırtılı kedi / Ve evin mercan gözlü fareleri

Su indi bozuldu barış / Değişti insan ören çizgi / Kıssa bir şimşek gibi geldi / Eve kar yağıyor boyuna şimdi».

Karakoç; bu şiirinde, daha çok, yaşantımızdaki somut varlıkları

şiiirine yaşantımızdaki soyut varlıklar gibi alarak sözcükleştiriyordu (soyutluyordu): Evde **her eşyanın** bir konumunun olmaması! **Cocuk sesinin** mirasın mirası olması. **Horozun tütünün** omur'danlığı. **Kedinin** pınar hıştırlılığı. **Eve** şimdi boyuna kar yağması... Yalçın Aslan da; bir iki örnekle, yaşantımızdaki soyut varlıkları, şiirine yaşantımızdaki somut varlıklar gibi alarak, aynı işlemi ters yönden sergiliyordu: **Hüznün** minare eller gibi olması. **Yalnızlığın** çorba içmesi gibisinden...

Sonra; H.İ. Bahar'ın, 4. sayıda (ağustos 1965) **Soyutlama** adlı başyazısında, sanatın bir soyutlama işlemi olduğunu açıp yinelemeğe çalışması... Üstün Akmen'in ise; **Soyut Moyut** adlı yazısında (sayı 8), «sekizinci yeni, dokuzuncu yeni, yeninin yenisi, yeninin yenisinin yenisini, soyut, koyut, doyut, moyut» diyerek soyut-somut tartışmalarının gereksizliğini ileri sürmesi. Ama nedense, sonra da dönüp, **Neden Soyut Şiir İmparatorluğu** adlı belirsiz yazısında (sayı 11), soyut için somutun gerekliliği üstünde durması...

Öyle ki; aradan aylar geçmesine karşın, hem de İkinci Yeni'den gelen (bugün bile, okuyucuya değil de, edebiyatçıların bile çok azına seslenen) **Nihat Ziyalan** bile, Soyut'un 8. sayısındaki yazısında, dergiye Soyut adının neden konduğunu anlamadığını söyler! Eleştirir de... Gerçekte bu yazısında Ziyalan, açıkyüreklilikle, ayrıca o tarihlerdeki İkinci Yeni'den gerileme ve özeleştirici akımına da uyarak, kendi şiirinin de eleştirisini yapar... Ayrıca Soyut dergisi de, Soyut'u eleştiren böyle bir yazıyı hem de ikinci sayfasına kondurmakla; açık konuşmaktan hoşlandığını, eleştirilmekten de korkmadığını gösterir. (Bunu, çeşitli konularda, birçok kez yayımladığı başka eleştiri yazılarıyla da yineler.)

Ancak H.İ. Bahar da bu tür eleştirileri hiç kabul etmez. Çünkü o da, **Soyut** adının dergideki ürünleri soyutlatmadığını, bu yönde ilişki olmadığını savunur. Ocak 1967'deki (sayı 21) «Açıklamalar»ında şöyle der:

«İlk çıktığımız gündenberi SOYUT adı edebiyat çevrelerinde yadırgandı. Bu ad altında soyut sanatın savunucusu olacağımız sanıldı. Oysa yazdıklarımızı, yayımladıklarımızı okuyanlar böyle bir sav ortaya atmadığımızı görecektir. Sanatta soyut-somut ayrımı yapmadığımız ortadadır. SOYUT adını biz salt bir simge olarak seçtik. İlk sayımızda belirtmiştik. Sanatta, bilincin yaratıcı çabası, soyutlama işleviyle yürümektedir. Adımızı bundan ötürü aldık. Yoksa salt soyut sanat diye bir şey yoktur. İlk sayımızda Sezai Karakoç'un «SOMUT» adlı bir şiirini koyarken, Yalçın Aslan'ın da «SOYUT» adlı bir şiirini

koymuştuk. Asıl olan sanat ürününü ortaya koymaktır. Yoksa bu ürünlerin soyut-somut olması önde gelmez. Kanımızca, bunlar doğal olmayan değerlendirmelerdir. Dergimiz bundan böyle de bu tip ayırımlar yapmayacaktır.»

Tüm bu açıklamalara karşın; çoğu dergiye hemen her zaman uzaktan bakılıp (okunmadan) yargılar da fırlatıldığından, Soyut'un kapaklarındaki düzen, resim ya da fotoğraf zevki de bu yargılara 1974'lere değin hep (çok çok meraklı) kanıtlar sağladığından, ayırmısızlıklar biraz da açıklamalarda kalmıştır!...

1974 sonlarında ise dergi, olağan dergi kapağı görünümüne ulaşmış, söylemek istediğini de, artık;

«SOYUT

Öncü Edebiyat Dergisi»

sözlerine sıkıştırmaya başeğmiştir. Daha sonra, «öncü»den de vazgeçmiş, böylece Soyut sözcüğünün güdümünden iyice sıyrılmıştır. Bugün gerçekten, Soyut, bir dergi adıdır salt. «Edebiyat kurumu»na düşen görevin önce edebiyat yapmak olduğunu düşünen, bunun da öze biçimi bağdaştırmağa dayandırmaktan geçtiğini bilen bir dergi. Ama bunların da, sonuçta, insanımıza yönelik olduğu anlamına geldiğini bilen dergi.

Bu nedenle, dergiye bugün uzaktan bakmayıp onu okuyanların Soyut adının ağırlığını duymayacaklarını sanıyorum.

Soyut'un Çıkış Amaçları

Derginin genel görünümünü açan ipuçlarından biri de bu.

İlk sayıdaki **Dergi Çıkarmak** adlı Soyut imzalı başyazıdan, derginin çıkarılma amaçları şöyle özetlenebilir:

1. «Bugün yaşayan sanat dergilerinin, sanat yeteneği olan genç kuşakların değil de dayandıkları yayınevlerinin sözcüsü niteliğinde olmaları, doğrusu bize acı gelmektedir. Bu tip dergiler, ölü yaşamlarını sürdürmek için bir yığın demirbaş asalak besleyerek sanatın gelişimini engellemektedir. Dergimiz; genç kuşağın ortaya çıkmış ya da çıkmak isteyen, kişilik yeteneği gösteren yazarlarına açık olacaktır.»

2. «Dergimiz, siyasal serüvenlere katılmayacaktır. Sanatın, toplum yararına ancak derinlemesine bireyci bir tutumla olabileceğine inanıyoruz. Toplumcu sanat yapıyoruz diyenlere de söyleyecek sö-

zümüz yok, bu konuda bağınaz değiliz. Ancak; sanata yan çizildiğini gördüğümüz, sezdiğimiz zaman, diyeceklerimiz olacaktır.»

3. «Dilimizin özleşmesi, gelişmesi ilkesine gönüllü olarak bağlıyız. Yazın yaşamı, dilin yeniden yaratılması ile birlikte yürür gerçeği unutulmamalıdır.»

4. «Derginin sayfaları şimdilik az olduğundan; ancak kısa, ilginç öyküleri yayınlatabileceğiz. Oyun yayınlamayacağız. Eleştirme, tartışma, inceleme, deneme, çeviri gibi yazı türlerine, sanat soruşturmalarına her zaman yer vereceğiz.»

Bu açıklamalar, yukardaki 1. ve 3. amaçlara dayandırıldığını sandığım; «Bir kez daha açıklayalım. SOYUT öncü, evrimci, devrimci genç kuşağın dergisi olmak amacı ile güneşe çıkıyor.» özetlemesiyle bitiriliyor.

Belki bu özetleme, 1. ve 2. amaçlara dayandırılarak da söylenmiş olabilir. Nitekim açıklamada, «evrimci, devrimciyiz» terimleri de yan yana kullanılmış, ilginç bir birliktelik... Bu da; 2. amaçtaki açıklamalar yeniden okunup tam olarak yorumlanırsa, bu amaç içinde hem bireyci (evrimci), hem de sanata yan çizilmedikçe toplumcu (devrimci) ürünlere yer verileceğinin belirtilmesiyle de açıklanabilir... Dergiye yazı seçimini etkilemiş bu ölçütü H.İ. Bahar, 21. sayıdaki (ocak 1967) «Açıklamalar»ında şöyle belirtiyor:

«Dergiyi sürdürmeğe çalışırken karşımıza bir de toplumcu-bireyci edebiyat ikilisini çıkaranlar oldu. Şimdilerde edebiyatı toplumcu-bireyci gibi aslında yapay olan iki yana ayırmanın bir yararı olduğuna inanmıyoruz. Sanatçının kişiliği kendi kılavuzudur. Yazarken çizerken, kendisini sanatıyla gerçekleştirmeğe çalışırken, ne istiyorsa onu yapmakta özgürdür. Önceden bağımlı olarak işe koyulanların da nasıl çıkmaza girdikleri çok görülmüştür. Toplumcu sanat yapıyorum diye bireyciliğin ta kendisini yaptıklarını göremiyenlere ne diyebiliriz?

Bu dergi nasıl soyut bireyci bir sanat savunucusu değilse, salt toplumcu bir sanat savunucusu da değildir. Aslında gelişmekte olan en genç kuşağın nasıl bir sanat tutumu takınacakları şimdiden kesinlikle belirlenemez.(...) Biz ancak sanatta gerici bir tutuma takılı kalmaları başışlamayız. Çağdaş bilinç gerici-tutucu olamaz. Temel ilke, olsa olsa ileri bir yaşama düzenine bağılı kalmak olabilir. Bunda anlaşılanlar sanatın diğer yanlarında da daha kolay anlaşılabilirler. Sanata, sanatçıya ancak öncü devrimci bir kafa yakışır. Çağın duyarlılığı ile yeniyi, sağlamı geleceğe açık olanı araştırmak, sanatçının kaçınılmaz görevidir.»...

Bu görüşün bir ucu da; derginin, temelde gençlere / yenilere açık

olmasına, dolayısıyla bunların daha işin başında tek edebiyat akımıyla kösteklenmemesine dayandırılmaktadır. Böylece, yenilerin ortaya çıkmasına, kişiliklerini bularak gelişmelerine olanak sağlanmaktadır.

Bu açıdan **Hüseyin Cöntürk**'ün, derginin 5. sayısında dergilerden söz eden şu satırları da ilginç, yapıcı da. Bahar'ın yukardaki görüşünü de açıklıyor:

«...Soyut henüz çok yeni, ne yapmak istediği giderek anlaşılacak. Dileğim, küçülmesi bahasına da olsa bu derginin, yalnız gençlere açık bir dergi haline gelmesi ve onları örgütlemeye çalışmasıdır. Eskilerden gerekmedikçe yazı istememesidir. Bu yapılabilirse edebiyatımıza yeni bir geliştirme daha kazandırılmış olacaktır.»

36 sayıdaki sonucun, iki yönden Bahar ve Cöntürk'ün düşündüğü gibi olduğunu söyleyebiliriz. Biri, Soyut'ta yazarların çoğunlukla gençlerle yenilerden olması. (Aşağıda sayıları verilecek.) Öteki de, Soyut'un gerçekten bir ilk tarla olması. Bazı yenilerin serpilmesine olanak tanıyıp sonra onları salması.

Örneğin; **Sezai Karakoç**, gerçi bir yeni değildi 1965'te ama, Soyut'un bu genel edebiyatçılığına uyumlu olarak ilk sayılarda (1-5,7) altı kez görünmüştü, sonra da pir olup kaybolmuştu. Öte yandan; bugün aralarında İsmet Özel'in de bulunduğu, (**Edebiyat** dergisinden ayrılmaların) ilk sayısını aralık 1976'da çıkardıkları **Mavera** dergisinde yazar **Rasim Özdenören** de, Soyut'ta (4, 6, 9) üç öyküyle görünmüştü. Gene aynı dergilerde yazar **Cahit Zarifoğlu** da, üç şiiriyle görünmüştü Soyut'ta (3, 5, 8). Bu ara, sonra **Militan**'da yazacak olan **Nihat Behram** da, Soyut'ta yedi şiir (20, 21, 24, 25, 29, 33, 35) bir yazı (26) yayımlamıştı. **Refik Durbaş** da Militan'da görünecekti...

Soyut'ta İlk Kadro

Soyut'un önceden duyurulmuş, bir kadrosu olmamıştır.

a) **Derginin ilk 36 sayısında en çok görünenlerin başında**, 32 sayıda yazar Halil İ. Bahar geliyor. Sonra 30 sayıda yazar Sedat Umran, 28'er sayıda yazar Günel Altıntaş ile İsmet Zeki Eyüboğlu:

1. Halil İ. Bahar	32 sayıda
2. Sedat Umran	30 »
3. Günel Altıntaş	28 »
4. İsmet Z. Eyüboğlu	28 »
5. Refik Durbaş	20 »
6. Eray Canberk	15 »
7. Asım Bezirci	12 »

8. Hüseyin Peker	12	»
9. Egemen Berköz	11	»
10. Seyfettin Özdemir	11	»
11. Yücel Ulu	11	»
12. Nihat Ziyalan	11	»
13. Halûk Aker	10	»
14. Yalçın Aslan	10	»

Bu en çok yazan adların çoğu genç kuşaktan görünmektedir. Ancak, genel bir dökümdür bu. Türleri göre yapılacak dökümde gençlik daha da belirginleşmektedir.

(Daha önce, Soyut'un eylül 1976/95 sayısında yayımlanan **Yeni Ufuklar Dergisinin Serüveni** adlı yazımın alt çalışmalarından, elimde bazı benzer dökümler de var. **Yeni Ufuklar**'ın son 35 sayısı (240-274) ilgili bu dökümler; her ne kadar eylül 1973 — temmuz 1976 gibi, Soyut'un 1965-1968 döneminden epey ilerde ise de, bize bazı kıyaslama olanakları sağlayabilir. Üstelik, o incelemede de dökümü yapılan dergi sayısı 35'tir.

Örneğin, Yeni Ufuklar'ın bu 35 sayısında en çok görünenlerin sıralaması da şöyledir: Derginin sahibi Vedat Günyol 32 sayıyla en çok görünendir. Onu Afşar Timuçin (31), İsmet Z. Eyüboğlu (30), Selim İleri (16), Oğuz Arıkanlı (13), Sami N. Özerdim (12) ve başkaları izlemiştir.

Böylece, görünmede her iki derginin sahibi de öndedir. İ.Z. Eyüboğlu, iki dergide de çok yazarların arasındadır, çalışan bir dene-meci olarak yer almaktadır. İlk on beş sıradakilerin görüldüğü sayılar toplamı ise, Yeni Ufuklar'da 212, Soyut'ta 250 olduğundan, Yeni Ufuklar'daki kadrolaşmanın daha az görüldüğü de söylenebilecektir. Nitekim Yeni Ufuklar, mart 1974 (246) sayısında 17 kişilik bir yazı kadrosu oluşturduğunu duyurmuştur. Ancak bunlardan yalnız 8'i 7-32 sayı arasında görünmüştür. Geri kalanlardan ise Azra Erhat 5, Fikret Otyam 3, Demirtaş Ceyhun ile Hilmi Yavuz 2'şer, Nedim Gürsel 1 sayıda yazmıştır. Cevdet Kudret, Tahsin Yücel, Cevat Çapan, Güngör Dilmen ise hiç yazmamıştır!

Soyut ise, önceden bir kadro duyurusuna gitmemiştir.)

b) **Soyut'ta 36 sayıdaki, en çok öykü yazarların tümü de gençtir.** 36 sayıda yayımlanan 35 öyküden 6' sını yazan **Gürsen Topses**, 4'ünü yazan **Bilgin Adalı**, 3'ünü yazan **Rasim Özdenören**, 3'ünü yazan **Gün Zileli**, 7 küçük öyküden 1'ini bir sayfaya, 6'sını da yarım

sayfaya sığdıran **Gündüz Badak** böyle. Geri kalan 13 öyküyü yazan 10 öykücü arasında da gençler çoğunlukta.

Bu öykücüler arasında, o dönemde iyice bilienn yalnız **Adnan Özyalçiner** vardır (ocak 1967/21). Herhalde o nedenden de olacak; Soyut da yalnız Özyalçiner'in öyküsünü, öyküler için alışılmadık bir sayfa olan üçüncü sayfaya saygıyla koymuştur. Gene, belki aynı nedenden olacak, Özyalçiner de tek bir öyküsünü böylece Soyut'a bağışlamış, başka öykü vermemiştir. Bir de, bir eğitim enstitüsünde öykü üstüne yaptığı konuşmasının metnini vermiştir, onca işte (haziran 1967/27)...

c) **36 sayıda yayımlanan yerli yabancı 397 şiirin en çoğunu yazan adlar da gençtir:**

	Göründüğü Sayı	Şiir Sayısı
1. Sedat Umran	29	42
2. Halil İ. Bahar	26	28
3. Refik Durbaş	16	18
4. Günel Altıntaş	13	12
5. Hüseyin Peker	12	13
6. Yalçın Aslan	10	10
7. Nihat Ziyalan	10	10
8. Abdülkadir Bulut	9	9
9. Seyfettin Özdemir	9	9
10. Ahmet Ada	8	9

36 sayıda en çok görünen
10 ozanın toplam şiir sayısı

160

Bunları, (göründükleri sayılara göre) izleyen diğer ozanlar da şunlar: Yücel Ulu (8), Adnan Onart (7), Nihat Behram (7), İzzet Göl-deli (7), Süreya Kanıpak (7), Mehmet Taner (6), Sezai Karakoç (6), Eray Canberk (5), Tuncer Gönen (5), Özdemir İnce (5), Turgut Tan (5)...

Dergide en çok yazan bu 21 ozanın toplam şiir sayısı da 229'dur.

36 sayıda toplam 80 ozan tarafından yazılan toplam şiir sayısı 397 olduğuna göre, 21 ozanca yazılanların oranı da, 397'nin % 58'i oluyor.

d) **Derginin değerlendirmecileri arasında genç sayısı daha azdır.** (Bu, değerlendirme yazarların daha yaşlı olması gerektiğini de düşündürüyor...) Dergide toplam 65 değerlendirmeci tarafından ya-

yımlanan toplam 217 değerlendirme yazısı —deneme, değinmeler, inceleme, eleştiri, kitap tanıtma, dergiler üstüne yazılar, konuşma, so- ruşturma, açıklama— içinde, en çok yazan değerlendirmeciler sıra- sıyla şunlar :

	Göründüğü Sayı
1. İsmet Z. Eyüboğlu	28
2. Günel Altıntaş	17
3. Halil İ. Bahar	15
4. Muzaffer Buyrukçu	9
5. Halûk Aker	8
6. Ahmet İnam	8
7. Egemen Berköz	6
8. Eray Canberk	6
9. Asım Bezirci	5
10. Refik Durbaş	5
11. Bülent Habora	5
12. Ferit Öngören	5
	117

En çok yazan değerlendirmecilerin toplam yazı sayıları da 117. Toplam 217 yazının % 54'ünü oluşturuyor. Öteki yazıları da (% 46), kalan 53 değerlendirmeci yazmış.

Dergide; ozanlara oranla, değerlendirmeciler arasında daha az bir kadrolaşma var. 9 ve daha çok sayıda görünen ozan sayısı 9 ol- masına karşın, değerlendirmecilikte bu sayı yalnız 4 kişi!

e) Dergide, **13 yabancı değerlendirmeciden** 14 de çeviri var. Az.

Çeviride ağırlığı duyulanlar ozanlar olmuş. 15 ozandan 68 şiir çevrilmiş. Bunlardan dergide en çok görünenler de şunlar:

	Göründüğü Sayı	Şiir Sayısı
1. Rainer M. Rilke	8	1
2. Saint-John Perse	7	22
3. Karl Krolow	2	5
4. F. G. Lorca	2	5
5. Yves Bonnefoy	1	15
6. Nelly Sachs	1	7
		55

Derginin çevirmenlerinin başında ise, 38 şiir çevirisiyle **Salt Ma-** den geliyor. 18 şiir Perse, 15 şiir Bonnefoy, 5 şiir Lorca çevirmiş. Der-

ğinin ikinci çevirmeni **Sedat Umran** ise 14 şiir (Krolow, Sachs, Paul Celan) ile 4 yazı -derleme- çevirmiş. **Can Alkor** ise; 8 sayı süren Rilke'nin «Duino Ağrıtları»nı, Perse'ten de 4 şiiri vermiş dergiye. Bu çevirmenleri; daha az çevirileriyle Asım Bezirci, Faruk Sur — Abidin Emre, Ali Püsküllüoğlu, Adli Moran vb. izliyor...

Derginin 36 sayısında bütün görünen 141 addan ise, toplam 29'u (% 21) yabancı. 112'si Türk (% 79). (Yukarda andığım **Yeni Ufuklar** dergisinin son 35 sayısında da 119 ad görünmüş. Bunlardan 22'si -% 18- yabancı, 97'si Türk -% 82-. İki dergi bu konuda aynı oranlarda yer vermişler yabancılara.)

f) **Soyut'un 36 sayısındaki başyazarlar da şunlar :** Halil İ. Bahar (15 sayıda), Günel Altıntaş (7 sayıda), İsmet Z. Eyüboğlu (4 sayıda), Cemal Süreya (3 sayıda)...

Bu döküm daha geniş tutulursa, **derginin ilk üç sırasından birinde görünme -saygınlık ya da önem- sırası da şöyle:**

1. Halil İ. Bahar	17 sayıda
2. İsmet Z. Eyüboğlu	17 »
3. Günel Altıntaş	15 »
4. Muzaffer Buyrukçu	7 »
5. Nihat Ziyalan	6 »
6. Sedat Umran	5 »

Bu sıralamadan; kadrosu hemen hemen tümüyle gençlerden oluşan dergide (daha az sayıda, aynı sıralarda Asım Bezirci ile Cemal Süreya'nın da yer aldığı gözönüne alınırsa) ilk üç sayfanın gençlere verilmediği, hemen hepsinin de kıdemlilere ayrıldığı dikkati çekmektedir.

(**Yeni Ufuklar**'ın son 35 sayısındaki başyazılardan 14'ünü de Vedat Günyol yazmış. Onu 3'er yazıyla Ferit C. Güven, Sabahattin Eyüboğlu, Orhan Burian izlemiş... İlk üç sıradan birinde yazma dökümü de şöyle: Vedat Günyol (20), Afşar Timuçin (19), Cavit O. Tütengil (7), Sabahattin Eyüboğlu (6), İsmet Z. Eyüboğlu (6), Sami N. Özerdim (6)... Bu kıyaslamada dikkati çekenler de şunlar: Dergi sahiplerinin yeri önde. İsmet Z. Eyüboğlu iki dergide de ön sıralarda yazıyor. İlk sayfalara yeniler hemen hiç alınmıyor. Soyut dergisi daha genç kuşaktan görünüyor.)

Soyut'ta Görünen Türler

Derginin ilk sayısındaki açıklamalarda bu konuda şu söz verilmiş: «Yazın yaşamında şiirin çok önemli bir yer tuttuğu gözönüne alı-

narak bize gelecek seçkin şiiirlere, genç kuşağın başarılı denemele-
rine gerekli yeri hiç esirgemiyeceğiz. SOYUT dergisinin şimdilik ge-
nişliği yetersiz olduğundan ancak kısa, ilginç öyküleri yayınlayabi-
leceğiz. Oyun yayınlamayacağız. Eleştirme, tartışma, inceleme, dene-
me, çeviri gibi yazı türlerine, sanat soruşturmalarına her zaman yer
verilecektir.»

a) Bu söz büyük ölçüde tutulmuştur. Arka sayfalarda ayrıca ya-
yımlanan 36 sayının Bulduru'sunda geçen dökümümüze göre, **36 sa-
yıdaki türlerin ana kümeler dağılımı şöyledir:**

	<u>Yazan</u> <u>Sayısı</u>	<u>Yapıt</u> <u>Sayısı</u>
Değerlendirme Yazıları		
I. Deneme, değerlmeler, inceleme eleştiri, kitap tanıtma, dergiler üstüne	60	208
II. Konuşma, soruşturma, açıklama	5	9
Edebiyat Ürünleri		
III. Şiir	80	397
IV. Öykü	15	35
36 sayıda yazarlar, yazılanlar sayısı	160	649

Dergide, yukarda sıralananlardan başka bir tür bulunamamıştır.

Böylece 36 sayıda, toplam 160 edebiyatçı ve değerlendirmeci adı
altında, toplam 649 yapıt (şiir, öykü, değerlendirme yazısı) yayımlanmıştır. Burada, **dergide yazar adların tümü 160 kişi görünüyorsa da, bazıları birkaç kümede birden yazdıklarından gerçekte bu sayı 141'dir.** Örneğin; **Eray Canberk**, dergide değerlendirmeler, şiirler yazmış, öykücü ve çevirmen olarak da yer almıştır. **Günel Altıntaş** da; dergide değerlendirmeci, ozan, öykücü (1 öykü) olarak tür değiştirmiştir. **Halûk Aker**, dergilerden söz etmiş, şiir de yazmıştır...

649 yapıt içinde en çok şiir (397) yayımlanmış. Bu 649 yapıtın % 61'i... Şiirlerden fazla yer kapladığı bilinen değerlendirme yazıları da, şiirlerle boy ölçüşüyor (217), iyi bir sonuç bu (% 34)... Dergi, böylece bir «şiir ve değerlendirme yazıları dergisi» niteliğinde.

(Soyut'ta 36 sayıda 141 ada karşılık, Yeni Ufuklar'ın sözkonusu 35 sayısında 119 ad var. Yeni Ufuklar şiire yer vermediğinden, Soyut'taki 22 ad fazlalığını buna ve kıyaslamadaki bir sayının eksikliğine verebilir, iki dergideki ad sayılarını eşit kabul edebiliriz.

Böylece, Soyut'ta 141 ad; 649 yazı, şiir, öykü yazmış. Bir yazara

ortalama 4,6 yapıt düşüyor... Yeni Ufuklar'da da 422 yazı yazmış. Bir yazara ortalama 3,5 yapıt düşüyor...)

b) Toplam 649 yapıt içindeki çevirilerin dökümü de şöyle:

	Çevirilenler Sayısı	Çeviriler Sayısı
I. Deneme, değinmeler, eleştiri	13	14
II. Şiir	15	68
IV. Öykü	1	1
36 sayıda çevirilenler, çeviriler	29	83

Bu durumda; 36 sayıdaki 83 yapıt (% 13) çeviri, geri kalan 566 yapıt da (% 87) yerli oluyor.

Dergi, çeviriye önemli yer ayırmamış sayılır. Bu; ilk sayıda, çeviri de yayımlanacağı sözüne ters düşmekle birlikte, çeviri bulma güçlüğünden de (kadrosuzluktan) ileri gelebilir. Nitekim, dergide en çok çevirileri görülenlerden Sait Maden ile Can Alkor, dergiye üçüncü yılda katılmış oluyorlar. Ancak bunda da; ilk sayıda, **Doğan Hızlan** dergiler üstüne kısa yazısında, «Bugün (...) ben de çoğu zaman Cöntürk gibi çeviri yazıların bolluğundan yakınıyorum.» demiş ki, 1965'lerdeki bu görüş de çevirilere karşı bir uzaklaştırmayı getirmiş olabilir.

Çeviriler arasında, şiir önde geliyor.

c) **Konuşma, soruşturma, açıklamalar** yok denecek sayıda, Dergiyle ilgili dört açıklama yapılmış (1, 18, 21, 24). (Bunlara, H.İ. Bahar'ın 34. sayıdaki «Yazmak, Konuşmak» adlı yazısı da eklenebilir.) Dizenin işlevini yitirmediği konusunda, bir tek soruşturma düzenlenmiş (1, 3). Yalnız dört edebiyatçıyla; Sevim Burak, Gülten Akın, Demir Özlü, Cemal Süreya ile konuşma yapılmış (2, 13, 16, 19).

d) **Değerlendirme yazıları arasında ilginç ve yararlı olanlar var.** Bir Bulduru'nun (dizin) çıkarılma hızı içinde dikkati çekenler şunlar:

Ahmet İnam'ın, (edebiyatçılarımızda genellikle eksik olan) edebiyat üstüne düşünme yazıları. **Muzaffer Buyrukçu**'nun çeşitli konulardaki notları, özdeyişleri, edebiyatının değerlendirilmesine yardımcı olacak görüşleri. **İsmet Z. Eyüboğlu**'nun hemen her sayıda görünen yazıları. Özellikle «Anadolu Şiirinde İlkçağ Kavramları» adlı dizi yazısı. **Ferit Öngören**'in ilkel şiir ve şemaları üstüne dizi yazıları...

Şu ozanlar üstüne de kısa ya da uzun değerlendirmeler yapılmış:

Ahmet Arif (23, 36), Ece Ayhan (22), İlhan Berk (15), Egemen Berköz (27), Refik Durbaş (19, 25), Metin Eloğlu (5, 7, 8), Paul Eluard (35, 36), Tevfik Fikret (34), Ahmet Haşim (26), Nâzım Hikmet (14, 17), Özdemir İnce (30), Karl Krolow (2), İsmet Özel (11, 14, 16), Oktay Rifat (13), Cemal Süreya (3, 4, 19, 20), Hilmi Yavuz (25), Nihat Ziyalan (29)... Ayrıca, şiir üstüne başka yazılar da var.

Öykü üstüne yazılara da rastlanıyor. Çok sesli öykü (2, 4), kendini anlatma (13), öykücülüğümüz (15, 18, 19, 26), Kenan Hulusi (20), Öykü (34)...

Dergilerde yazılanlar üstüne yazılar da sürdürülmeğe çalışılmış. Bunlar, Halûk Aker'den Refik Durbaş'la Egemen Berköz'e geçmiş. Ayrıca, **dergicilik üstüne yazılar var** (1, 5, 9, 10).

Arı Türkçeyi savunan dergide **dil üstüne yazılar** da görünüyor (3, 6, 15, 16, 31, 36)...

Günel Altıntaş'ın **Değinmeler'i**, Muzaffer Buyrukçu'nun **Notlar'ı**, belki Bülent Habora'nın **Kısa Kısa'ları** da; her biri bir konuya değiniyor, eleştiriyor, alay ediyor, seviyor, kızıyor, düşünüyorlar. Çoğunlukla kısa denemeci, kimi zaman kısa eleştirici, kimi zaman da (bir değerlendirme yazısı değil de) edebiyatçı... Az rastlanır bir yazı biçimi bu kısa yazılar. Bazan da ard arda özdeyişler oluyorlar...

e) Dergide, dikkati çekecek sayıda **düzyazı** biçiminde yazılmış şiir de var. Güç şiirler üstelik. (Bu türler hep güç şiir mi olur?) Yalçın Aslan'dan «Pas», «Özgürlük Deneycileri», «Bir Aşkın Profili...» Melisa Erdönmez'in şiirleri. Süreya Kanıpak'ın «Aşkın Cesedi». Tuncer Gönen'den «Hazer». Saint-John Perse'ten çeviriler...

Böyle bir genellemeler yazısındaki hızla **şiirlere gelince:**

Dergide en çok şiiri görünen (42 şiir) **Sedat Umran**; düşüncenin, dalgakıranın, vidanın, fillerin, radyografinin, montajın, kibritin, fermuarın, bu kuru şeylerin, bu kuru şeylerden sert kabuklu insanı yorumlamanın değişik kısa şiirlerini, kişiliği olan (özgünlüğü olan) bir şiiri veriyor. Yeni şiirimize getirilmiş bir yenilik (zenginlik) olması gerekir bu şiirler.

Dergide en çok görünenlerden (28 şiir) **Halil İ. Bahar**'ın uzun şiirlerinde de; Sedat Umran'ın insanından daha yumuşak, daha iyimser, katı ve karamsar bir insan var. Kapalılığından zaman zaman ipucu veren, bu yüzden tadına ancak zaman zaman varılabilen, çoğu kez söyleyimi önemseyen bir şiir. Giderek duralıyor, derinleşir gibi oluyor, bugünkü şiirini arıyor.

Refik Durbaş ise (18 şiir), ilk sayıların hemen hepsinde yazmış.

İkinci Yeni Kokan. Ancak güler yüzlü. Söyleyimi güzel. Gittikçe de açılan.

7. sayıda dergiye katılan **Süreya Kanıpak'ın (Berfe)** «Bir Gece Konuşmasında» adlı şiiri ise, alıp götürən şiir. Kanıpak'ın sonraki şiiri «Güne Doğru»da da (8) temiz, güzel söyleyimler var. İşlek anlatıma da yatkın.

21. sayıda **Nihat Behram'ın** «Akşama Bir Gövde Profili»... Behram şiirinin büyümesi yakalanıyor. Oldukça akışkan, yumuşak, sonra dikleşecek, sıcak şiir. Yüke hazırlanıyor. Sessizliği de bıçağıyla (şiirle) haber veriyor 1966'dan!.. «Manastır Kuşçusu»nda ise (24); açıkça, kendi uyanışını söylüyor. Eski, sevimli bir söyleyimde durmuş. «Bir Şiirin Devamı»nda (35) ise Behram, iyice şiire giriyor; çünkü yaşamı tartışıyor...

Ahmet Ada, «Türküleme»de (21), bir daha yinelemediği işaretleri (uzun çizgiyi, paralel çizgiyi, bölü çizgisini) katıyor şiire. Bunlar şiire bir şey katmıyor ama, şiirde başka biçimlerin de olabileceğini düşündürüyor. (Belki, Osman Türkay ile Behçet Necatigil'in kareleri, Ali Yüce'nin gene en çok Soyut'ta görünen boncuk şiirleri gibi.) «Kesit» adlı şiirinde de Ada, şiirimizde fazla rastlanmayan bir tempoyu deniyor. «Bir Sevecen Kız İçin Şiir»de lezzetli, yeni biçimler araştırıyor. Dikkatli okutan bir biçim yeniliği var önce... «Devrimcinin Bir Yüzü» adlı şiirinden ise (aralık 1967/32), gerilere dönülerek, bir olgu yakalanıyor : 1967'lerden (20. sayılardan) **Soyut dergisi şiirleri gittikçe somutlaşıyor. Açılıyor.** Yaşama ve «edebiyatçı dışı okuyuculara» daha geniş sokuluyor dergi.

Ceyhan Atuf Kansu maniler yazıyor (31, 33, 34). «Halk geleneğinden yararlanmak, Türkçenin olanaklarını yoklamak, şiiri bir yoğun damlaya sığdırmak için»... Kansu; bu kısa şiire ve Anadolu'ya bir daha yaklaşma girişiminde $10 + 20 + 10 = 40$ mani söylemiş. Yıldırım gibi carpmıyorlarsa da; yıllar sonra güzel bir rastlantı, gene Soyut'un bir sayısında (ocak 1977/99) özel dörtlüklere şiirlenmişler. Tek sayıda «Eylül Alistırmaları» olmuşlar 30 tane. O maniler yaramış Kansu'ya.

O Dönemdeki (1965-1968) Dergiler

Soyut'un ilk 36 sayısının yayımlandığı 1965-1968 döneminde görülebilen (yaşayan, batan, çıkan) dergiler şunlar: Devinim, Dost, Eylem, Hisar, May, Papirüs, Şiir Sanatı, Türk Dili, Yeditepe, Yelken, Yeni Dergi, Yeni Gerçek, Yeni Ufuklar, Yordam, Varlık...

Bu dergilerin özelliklerini, kardeş/türdeş dergi olarak Soyut'ta

yaptıkları reklamlardan da az buçuk yakalayabiliriz. Bazı reklamlar, dergiciliğimizin o tarihlerdeki çizgilerini de ele verdiği için ilginç de. Ayrıca, bunlar arasından, sevilen dergi reklamları da belki çıkarılabilir... O sayfalardaki güzel düzenlemeleri, burada çok yer kaplayacağından aşağıya yanlamasın alıyorum. Reklamların çıktığı Soyut tarihleri ve sayıları da altlarında gösterilmiştir:

«YORDAM: Aylık Edebiyat Dergisi Hazırlanıyor — Yıllık 12 Lira — Abone Olmanızı Bekliyor — Hüseyin Cöntürk — ...Ankara» (Eylül 1965/5).

«ŞİİR SANATI : Aylık şiir dergisi — Şiirler ve şiirle ilgili yazılarla Kasımda çıkıyor — Sayısı 1 lira — ...İstanbul.» (Ekim 1955/6).

«YORDAM : Aylık Edebiyat Eğitimi Dergisi — Eski ve yeni metinlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi. Edebiyat eğitimi, edebiyat tarihi, edebiyat meseleleri. Eleştirme sözlüğü, şairler sözlüğü. Şiir, hikâye — Ocak 1966 da çıkıyor...» (Kasım 1965/7).

«YORDAM : Aylık Edebiyat Dergisi: Öğretmenler, öğrenciler ve edebiyatseverler için: İlk sayı çıktı...» (Ocak 1966/9).

«BAZI DERGİLER : Servet-i Fünun, Dergâh, Yeni Mecmua, Varlık, Yeditepe, Yenilik, Mavi, Papirüs, Yapraklar 64, Yeni Ufuklar, Soyut, Dönem, Şiir Sanatı, Yordam, Devinim ve ARARAT — Ararat yakında çıkıyor — Yöneten: Cemal Süreya — P.K. 627 Karaköy, İstanbul» (Mart 1966/11).

«ARARAT : Mayısta çıkıyor — Ararat: Bir telif yazılar dergisidir — Aylıktır. Fiyatı 250 kuruştur... — İstanbul ve Ankara dışında dağıtılmayacaktır, bu durumda dergi, ancak abonelerin eline geçebilir...» (Nisan 1966/12).

«PAPİRÜS : 2. sayısı çıktı — Yöneten: Cemal Süreya — P.K. 627...» (Temmuz 1966/15).

«YORDAM : Aylık Sanat dergisi...» (Kasım 1966/19).

«YORDAM : Edebiyat Dergisi — Yılbaşında, üç aylık ve 64 sayfa olarak yayımlanmaya başlayacak — Yıllık abonesi 20 lira...» (Aralık 1966/20).

«ALAN : Aylık Edebiyat Dergisi — Özdenören, Özel, Berfe, Belge, Akseki, Zarifoğlu, Berköz, Durbaş, Mert, Aker, Gürson, Turan, Topses, Adalı, Behramoğlu. — P.K. 709 — İSTANBUL — 1 Mart 1967'de elinizde.» (Ocak 1967/21).

«DOST : Aylık edebiyat dergisi — Abonesi: Yıllık 12 TL. ...Ankara.» (Mart 1967/23).

«YENİ UFUKLAR : Her aydının okuması gereken dergi... İstanbul.» (Mart 1967/23).

«Her çağ kendi yazarını getirir: PAPIRÜS...» (Mart 1967/23).

«PAPIRÜS : Telif yazılar dergisidir...» (Nisan 1967/24).

«ALAN : Aylık edebiyat dergisi... 2'nci sayısı çıkıyor...» (Nisan 1967/24).

«PAPIRÜS : ...İkinci yaşına girdi — Papirüs okuyunuz...» (Mayıs 1967/25).

«YENİ EYLEM : Son Kuşağın Öncü Edebiyat Dergisi — Öykü ve düz yazıda öncelik — 15 Martta çıkıyor — ...Ankara» (Şubat 1968/34).

Bu reklamlardan, Soyut'un ilk 36 sayısının çıktığı dönemde dergiciliğimiz üstüne şu çizgileri yakalayabiliriz:

1. O dönemde yalnız Soyut'ta reklamları yayımlanan dergi sayısı bile 8'dir.

2. Bunlardan 5'i İstanbul'dan, 3'ü (Dost, Yordam, Yeni Eylem) Ankara'dan dergiler.

3. 5'i tür dergisi niteliği gösteriyor: Şiir Sanatı (şiir dergisi), Yordam (edebiyat eğitimi dergisi), Yeni Ufuklar (düşünce dergisi), Papirüs (telif yazılar dergisi), Yeni Eylem (öykü ve düzyazı dergisi).

4. Bu dergilerin hiç biri bugün yaşamıyor.

5. Bu dergilerden birinde yazarların ötekilerde de yazdığı görülüyor. Bu da, (dergiler sayısının fazlalığıyla da) dergilerin o zamanlar da zayıflatıldığına ipucu sayılabilir. Örneğin, **Papirüs** yöneticisi Cemal Süreya ile **Yordam** yöneticisi Hüseyin Cöntürk, **Soyut'ta** üçer kez yazmışlar. Hele **Alan** dergisinde yazacağı duyurulanlardan Refik Durbaş Soyut'ta 20 sayıda, Egemen Berköz 11 sayıda, Halûk Aker 10 sayıda, Rasim Özdenören, Süreya Berfe, Cahit Zarifoğlu, Özkan Mert, Gürsen Topses, Bilgin Adalı da Soyut'ta birçok sayıda görünmüş. Ayrıca, bu adlardan, başka dergilerde yazarlar da var.

6. Bu dergilerin çoğu genç kuşaklıdır.

Dergilerin bu özellikleri karşısında, Soyut'un görünümü de şöyle çizilebilir:

— Soyut da, dergi bolluğu içinde dergiciliğine başlamıştır.

— İstanbul'ludur.

— «Tür dergisi» olarak ortaya atılmamıştır. Ancak, 36 sayının dökümüne bakarak, ona da «şiir ve değerlendirmeler dergisi», «telif yazılar dergisi» diyebiliriz.

— Sayfalarında doğumunu yaşadığını duyurduğu dergilerin, hüznlerini de yaşamıştır...

— Öteki dergilerden böylece (başkaca) edebiyatçı almış, edebiyatçı vermiştir. Hüseyin Cöntürk de, **Soyut'un doğumunu** böyle anlatmış Soyut'un 5. sayısındaki yazısında (özetle): Dergiciliğimizdeki son

gelişmeler **Dönem**'le başlamıştır. Sonra **Evrin**'in öncülüğü gelmiştir. Bu dergiyi çıkaran genç kuşak zamanla ikiye ayrılmış; bir yakası şiir, öykü, eleştiriye ağırlık veren, kendi bölüğünün dışındakilerden yazı pek almayan **Devinim**'i çıkarmıştır, bir yakası da **Soyut**'u...

— Genç kuşak dergisi olmuştur Soyut. Yeni adların duyulmasına olanak sağlamıştır. Derginin 21 sayısında H.İ. Bahar, bu üretiminin sevincini şöyle belirtmektedir: «Bizde genç kuşağın çıkardığı dergilerin birkaç sayıdan sonra batması alışılmış bir olaydır. Ama SOYUT hiç zorluk çekmeden bugüne geldi. Bunu sağlayan, gelişmekte olan yetenekli öncü genç bir kuşağın varlığıdır. Daha ilk sayımızda ağırlığın genç kuşakta olacağını belirtmiştik.(...) Şimdi çıkmakta olan edebiyat dergilerinin topluca gözden geçirilmesi, iki yıldır yetenekli en genç yazarların ilk kez SOYUT'ta görüldüğünü ortaya koyacaktır. Mutluluğumuzun bir nedeni budur.(...) Geçen yıl şiirlerini yayınladığımız **Süreyya Berfe (Kanıpak)**, T.M.T.F.nun açtığı şiir yarışmasında KASABA adlı şiiri ile birinci ödülü aldı.(...) İlk şiirlerini, İzmir'de bir süre çıkmış olan EVRİM dergisinde yayımlayan **Refik Durbaş**, kendine özgü şiirleri dergimizde ardarda görününce, yeni şiiri anlayanların sürekli ilgisini kazandı.(...) Yine geçen yıl içinde, ilk kez Soyut'ta görünen en genç ozanlarımızdan **Hüseyin Peker, Seyfettin Özdemir, Yücel Ulu**, daha sonra **Mehmet Taner, Ahmet Ada, Nihat Behram** ilk şiirleri ile yerlerini aldılar. (...) Bu arada **Adnan Onart, Yalçın Aslan, Necip Arslan** da sayılmalıdır. Önceki yıllarda başka dergilerde şiirleri çıkan, genç kuşağın iyi ozanları da dergimize karşı yakınlık gösterdiler. **Egemen Berköz, Halûk Aker, Güven Turan, Özkan Mert, Eray Canberk** yakınlıklarını bu yıl da esirgemezlerse mutluluğumuz artacaktır. Genç kuşağın ilk öyküleri ile başarılı olan yazarlarından **Gürsen Topses** ile **Bilgin Adalı**'nın SOYUT'ta çıkan öyküleri gözden kaçmadı.»...

Soyut böylece; hem genç kuşağın dergisi niteliğini korumuş, hem de dönemindeki bir iki dergi gibi içine kapanmamış, başka gençlere de sayfalarını açmıştır.

— Soyut, (kendi deyişiyle) siyasal serüvenlere de katılmamıştır. Giderek uzaklaştığı İkinci Yeni çizgisinde, çok okuyucuya kapalı gelen güç şiirlerini sergilerken; örneğin, **Ahmet Arif**'in şiirlerini de ön duyurularla, sevinerek yayımlamıştır. 23. sayısındaki başyazıda Cemal Süreya, Ahmet Arif üstüne, «...sözümü genç şairlere vereceğim bir öğütte başlayayım: Hepiniz Ahmed Arif'in şiirlerini bulmalı, okumalısınız.» diye biten bir yazı yazmıştır. Aynı sayıda (23) ve 24. sayı da da Ahmet Arif'ten beşer şiir yayımlanmıştır. Bunlar şu şiirlerdir

hem de: Kara, Ay Karanlık, Bu Zindan Bu Kırgın Bu Can Pazarı, Uy Havar, Diyarbekir Kalesinden Notlar ve Adiloş Bebenin Ninnisi, Akşam Erken İner Mapusaneye, Hasretinden Prangalar Eskittim, Unutamadığım, Vay Kurban, Anadolu. Öte yandan Günel Altıntaş da 36. sayıda, bir açıklamayla birlikte Otuzüç Kurşun'u yayımlamıştır...

Ayrıca, Soyut şiirleri içinde, giderek toplumcu şiirler de yavaş yavaş yeşermeğe başlamıştır. Düzyazılar ise şiirlerden her zaman öndedir.

— Soyut; döneminin birçok dergisi gibi, dilimizin özleşip arılaşmasına da özen göstermiştir.

— Soyut; edebiyatta edebiyata ağırlık verilmesini düşünüp yeniliklere öncülük yapmak istediğinden, tek düşünceye bağlı kalmayarak, kendi sayfalarında eleştirilmesine de olanak sağlamıştır. Buna ilk sayısında söz verdiği de dikkati çekmektedir. Ayrıca bunda, derginin 5. sayısında yayımlanan **Hüseyin Cöntürk**'ün edebiyat için gerekli şu yapıcı uyarısının da payı oldu mu bilmiyorum: «...Şimdi daha başka gelişmeler bekliyor edebiyatımız. Bunlardan biri, **Devinim**'le **Soyut**'un sıkı bir çalışma dönemine girerek kendilerini daha da yetiştirmeleri, karşılıklı tartışmalarla edebiyatımıza yön verip ona sahip çıkmalarıdır. Bu pek güç olmaz sanırım, çünkü edebiyatımız bugün, çoğunlukla, içi geçmişlerin, görevini bitirmişlerin, doruklarının aşagısında ürün verenlerin elindedir.»...

Cöntürk'ün bu yazısından sonra, Soyut'ta Soyut'un değerlendirilmesi de başlamıştır. Bir sonraki sayıda (6) Asım Bezirci, H.İ. Bahar'ın «Eleştirmenlere Çok Sesli Ninni» yazısını (3) eleştirmiştir. 8. sayıda Nihat Ziyaian, Soyut'a Soyut adının verilmesine verip veriş-tirmiştir. Halûk Aker, Egemen Berköz, Refik Durbaş dergilerde yazarları değerlendirirken, Soyut'ta yazarları da değerlendirmişlerdir. Bülent Habora'nın 15. sayıdaki «Yıl 1966 ve Türk Öyküsüne Ölüm Dansı» adlı yazısını, önce Halûk Aker (17), Sonra da Bilgin Adalı (18) ele almış, Habora da Adalı'ya yanıt yetiştirmiştir (19)... Diyeceğim; Soyut bu konuda, hiç olmazsa iyi yürekli davranmıştır.

Bir Dergi İncelemesi İçin Son Sözler

Soyut; bu incelemeyi yaptıktan sonra, bana başlıbaşına bir edebiyatçı, bir değerlendirmeci gibi geldi.

Soyut, 36. sayısına gelince, ertesi ay (mayıs 1968) 37'den başlayacağına, bir soyutluk yapıp 1'den başlamış, «Yeni Dizi»ye girdiğini duyurmuştur. Bu ay, o 1'in 100.'süne ulaştık.

O eski dizi 36 ise; bugünden bakınca, artık, birçok duyduk tanı-

dık okuduk adla dolu... Onlardan çoğuyla el ele boy atmış... Her dönemde az yaşamış edebiyat dergilerinden birini, bugün 136. sayısına getirmiş. Somutlatmış Soyut'u...

Daha ne olsun?

Bu incelemeyi de bundan yazdım... Hele hele, arkadaki bol zaman yiyici, kuru görünür Bulduru'yu sevinerek çıkardım. Dergiler, her zaman pek nazenin oluyor. Kendi yazarları bile ilgisizlikten onu kırıyor, unutuyor, sonra Yeni Ufuklar'da olduğu gibi karşısına geçip kısa iç burkuntularıyla yazıyorlar.

Bir dergi yaşarken onu yazmayı denedim.

Yaşayan olduğundan da yazması sevinçli. Yararlı.

Né güzel.

GÜVENLE,
UMUTLA
BAKIYORLAR
GELECEĞE...

**TÜRKİYE
İŞ BANKASI**

NDA HESAPLARI VAR

soyut'un ilk 36 sayısı için bulduru

tuncer uçarol

Soyut dergisi, ilk sayısını mayıs 1965'te çıkardı. Üçüncü yılının sonunda 36. sayısına varınca, yeni dizi olarak mayıs 1968'de 1'den yeniden başladı. Bu ay da, böylece 100. sayısına ulaştı.

Aşağıda; mayıs 1965 - nisan 1968 döneminde yayımlanan eski dizi 36 sayının «konu», «başlık», «soyadı - ad» buldurusu (dizin) çıkarılmıştır.

Bu buldurdaki;

- «E.» harfi, (buldurusu daha sonra hazırlanacak 100 sayının ilk 36 sayısı ile karıştırılmasın diye) eski diziyi belirtmek için,
- Ayrac içindeki ilk rakam, dergi sayısını,
- Ayrac içindeki ikinci rakam da, derginin o sayısındaki sayfa numarasını, göstermektedir.

Bulduru, aşağıda şu dört küme içinde verilmiştir :

- I. Deneme - Değınmeler - İnceleme - Eleştiri - Kitap Tanıtma - Dergiler Üstüne,
- II. Konuşma - Soruşturma - Açıklama,
- III. Öykü,
- IV. Şiir.

I. DENEME - DEĞİNMELEK - İNCELEME - ELEŞTİRİ - KİTAP TANITMA - DERGİLER ÜSTÜNE

ADA, Ahmet

Bir Şiir İncelemesi - Hilmi'nin Çocukluğu Şiiri Üstüne - (E. 25-27).

ADALI, Bilgin

Salıncak (E. 18-9).

AKER, Halûk

Dergilerde: Bir Metin İncelemesi, Üçüncü Yeni, Güz (E. 9-6), **Dergilerde:** Nâzım Hikmet'le Beliren, Şair Kime Karşı Sorumludur, Bir Tartışma (E. 10-4), **Dergilerde:** Bir Genelleme, Çağdaş Bir Ürperti (E. 11-7), **Dergilerde:** Şiirden El Çeken Bir Şair, Sorumluluğa Gelince, Ayın İçinden (E. 12-10), **Dergilerde:** Eleştirme Gelişiyor, Bir Şiir, Bir Öykü, Yeni Bir Dergi (E. 13-5), **Dergilerde:** Günün Konusu Metin İncelemesi, Ataç'ın Bıraktığı Yerde, İlahi Hafiye (E. 17-9), Belge'nin Durduğu Yerde (E. 25-6), Utrillo'nun Evi (E. 27-7).

AKMEN, Üstün

Soyut Moyut (E. 8-5), Neden Soyut Şiir İmparatorluğu (E. 11-4), Çağrılmayan Yakup (E. 12-12), Hikâye Üstüne (E. 34-24).

ALKOR, Can

Yabancılaşma ya da İnsan Denen Yabancı (E. 25-16).

ALTINTAŞ, Günel

Betimleme Üzerine (E. 1-3), Durum (E. 4-7), Değirmeler (E. 5-3, 6-7, 15-7), Üçüncü Yeni (E. 7-1), Evde Kalan Güzeller (E. 10-3), Sanatçının Karar Verme Zamanı (E. 12-2), Nâzım Şiirine Dönmemek Gericiliktir (E. 14-1), Direk (E. 15-3), Görüntü Üzerine (E. 17-2), Toplumculuk. Cansever, Uyar, Oktay (E. 20-1), Cafcaf Edebiyatı ve Genç Kuşak (E. 22-1), Aşk Bir Olumsuzluktur (E. 27-5), Sevgilim (E. 30-3), Şiir Nasıl Yazılır (E. 31-8), Otuzüç Kurşun'u Yayımlarken (E. 36-9).

ATAÇ, Nurullah

Gene Eleştirme (E. 13-1), Bizde Tenkit —Derleyen Asım Bezirci— (E. 25-3).

BADAK, M. Gündüz

Çok Sesli Öyküye Doğru (E. 2-6), Çok Sesli Öyküde Gözlem, Deney, İmge (E. 4-9), Uygarlık ve Edebiyat Üstüne (E. 23-12).

BAHAR, Halil İbrahim

Doğa Çıkınca (E. 2-10), Eleştirmenlere Çok Sesli Ninni (E. 3-1), Soyutlama (E. 4-1), Sepet Örmek (E. 5-1), Yenilere Saygı (E. 6-1), Uzun Şiire Gelince (E. 8-1), Yeni Kuşak İçin (E. 9-5), Hortum (E. 11-1), Şiirin Okuyucusu Yoktur (E. 15-1), Türkçeye Saygı (E. 26-3), Tek Sesli Koro (E. 27-3), Gerçekçilik (E. 28-3), Diyalektik (E. 29-3), Genç Kuşak İçin (E. 33-3), Yazmak, Konuşmak (E. 34-12).

BAŞAR, Refik

İncir Fidanları ve Kenan Hulusi (E. 20-11).

BEHRAM, Nihat

Evrene Bakış Açısı (E. 26-12).

BENİUC, Mihail

Ozanlar ve Okuyucular İçin Koca Sözler'den —Çev. Adnan Onart— (E. 23-13).

BERKÖZ, Egemen

Değirmeler (E. 20-10, 21-10, 22-12, 24-12, 26-26), **Değirmeler:** Basın - Edebiyat İlişkisi Üzerine (E. 23-11).

BEZİRCİ, Asım

Metin Eloğlu «Düdüklü Tencere» (E. 5-4), Masal Tanrıları Gibi (E. 6-2), Metin Eloğlu/Sultan Palamut ile Odun (E. 7-4), Metin Eloğlu, «Horozdan Korkan Oğlan» (E. 8-3), Konur'un Aldandığı Yerde (E. 18-7).

BOSQUET, Alain

Genç Fransız Ozanları Nereye Gidiyor: Roger Kowalski —Augurales—, Marc Alyn —Beni Yalnız Bırakın—, Marcelin Pleynet —Düzyazının Satırları— Çev. Adli Moran (E. 32-16).

BUTOR, Michel

Araştırma Olarak Roman —Çev. Faruk Sur, Abidin Emre— (E. 14-6, 15-13).

BUYRUKÇU, Muzaffer

Kan Gibi Bir Gün (E. 19-2), Notlar —Niçin Konuşmak— (E. 20-2), Notlar —Yönetici Sözcükler— (E. 21-2), Küçük İnsan —Notlar— (E. 22-7), Yeniye Giden Yol (E. 23-2), Davranışlar (E. 24-2), Yalan (E. 25-5), Yazarlar Neyi Beğenirler (E. 27-10), Tekrar Diye Bir Şey Yoktur (E. 28-5).

CANBERK, Eray

Emekliye Ayrılan Sanatçı (E. 8-5), Eleştirmecide Gizlenen Münekkıt (E. 9-4), Eski Dergiler (E. 10-2), Yeni Yollar Denemek (E. 13-14), Değişimler ve Yanılmalar (E. 18-4), Bağıntılar (E. 19-1).

CESBRON, Gilbert

Talihsiz Günlük —Çev. E.C.— (E. 6-4).

CLANCIER, G. Emmanuel

Eluard'da Aşk ve İnsanlık —Çev. Asım Bezirci— (E. 35-15, 36-23).

CÖNTÜRK, Hüseyin

Yine Dergiler (E. 5-8), Dil Deyince (E. 6-5), Şairler Sözlüğü (E. 21-8, 24-7).

DURBAŞ, Refik

Değirmeler (E. 14-9), **Diyeelim:** En Gençlerle, Cöntürk Dedi ki (E. 16-12), Nâzım Hikmet —derleme— (E. 17-13), **Değirmeler:** Fikret Üzerine, İki Hızlı Yazı, Geriye Kalan, Şiirlere Gelince, İmaj Salatası, Düzyazılarda (E. 35-24), **Değirmeler:** Bilanço, Yeni Dergi, Papirüs, Yeni Ufuklar, Türk Dili, Yelken, Ve Diğerleri (E. 36-27).

ERTAN, Ali Rıza

Asık Yüzlünün Biri (E. 29-10), Bir Şair Özdemir İnce (E. 30-13).

ERTOP, Konur

Muammer'in Dedikleri (E. 1-4), Sanatımızda Bereketli Bir Kaynak: Mitologya (E. 2-2), Dil Devrimine Saldırıları (E. 3-5), Ataç'ın Bıraktığı Yerde (E. 16-3).

EYÜBOĞLU, İsmet Zeki

Sanatın Sorunları (E. 1-2), Özendirme (E. 2-4), Kendiliğinden (E. 3-6), Eleştiri Üstüne (E. 4-4), Yaratıcı Düşünce (E. 5-2), Uyanışlar (E. 7-2), Çelişmeler (E. 9-2), Ürkekler (E. 10-1), Eski Telden Söyleyiş (E. 11-2), Çöküntüler (E. 12-3), Kavuklu Yazın (E. 14-2), Sağcı İnceliği (E. 15-5), Türkçenin Geleceği (E. 16-8), İnsan Üstüne (E. 19-3, 20-3), Anadolu Düşüncesi (E. 22-5, 23-3), Yakınmalar (E. 24-4), Tutkular (E. 26-4), Anadolu Şiirinde İlkçağ Kavramları (E. 27-12, 28-10, 29-5, 31-4, 32-3, 33-4, 36-12), Anlaşılmayan Fikret (E. 34-3), Edebiyat Öğrenimi (E. 35-3).

EZER, Ş. - DALYANCI, N.

Lawrence Ferlinghetti (E. 27-26).

GRİLLET, Alain Robbe

Gününü Doldurmuş Bir Kaç Kavram —Çev. Asım Bezirci— (E. 16-6, 17-5).

GÜNEY, Oben

Bir Yanıt (E. 1-8).

GÜRLEK, Cemal

Anlamı Yoktu (E. 6-9).

GÜRSON, Eser

60'ın Genel Eğrisi (E. 7-3).

HABORA, Bülent

Yıl 1966 ve Türk Öyküsüne Ölüm Dansı (E. 15-2), Bilgin Adalı'ya Yanıt (E. 19-10), Kısa Kısa (E. 22-8), Çiçek (E. 23-5), Burjuva Köleleri (E. 26-28).

HATİPOĞLU, Aydın

Kültür Emperyalizmi ve Kültür Kompradorları (E. 23-6), Yeni Gerçekçilik, Yeni Biçimcilik (E. 26-14).

HIZLAN, Doğan

Dergilere Gelince (E. 1-7), Cemal Süreya'ya Giriş (E. 4-2).

HOFMİLLER, Josef

Sanat Yapıtı ve Sanatçı —Çev. Sedat Umran— (E. 22-9).

İNAM, Ahmet

Bilime Yaslanmak (E. 28-19), Türk Edebiyatını Dokumak (E. 29-18), Ben Anlam Toplum Bağı (E. 30-6), Konuşmak (E. 31-15), Edebiyatı Yaşamak (E. 33-11), Edebiyat Ölçüsü (E. 34-8), Şiirleme ya da Şiir-
lenme (E. 35-9), Dil Üstüne (E. 36-3).

İNCE, Özdemir

Baylar (E. 17-4), Kıymayın Aragon'a (E. 27-20).

KAYNAKÇI, Fikret

Kitaplar - İmaj Piyasasında Kalpazan Mısralar (Çağrılmayan Yakup, Kuşluk Ötesi) (E. 25-24).

KEMP - HATTHUSEN

Çağdaş Alman Şiiri —Çev. Sedat Umran— (E. 1-5).

MALLARME

Şiir Üstüne Söylenenler —Çev. Sedat Umran— (E. 29-12).

MERİCELLİ, Anıl

Sorumsuzluk Örneği (E. 15-4), Göçebe Üstüne Notlar (E. 20-6).

MORAN, Adli

Benjamin Peret (E. 28-14).

ÖNGÖREN, Ferit

İlkel Şiir (E. 31-10), Yazılı Olmayan Şiir (E. 32-19), İlkel Şiir Şemaları (E. 33-20, 34-18), Şiirin Somutlanışı (E. 36-18).

ÖNGÖREN, Veysel

Herkes Edebiyatçıyken (E. 12-13).

ÖZDEMİR, Seyfettin

En Genç Ozanlarda Görüntü (E. 21-6), Ortodoksluklar Üzerine (E. 22-12), Bir Şiir İncelemesi —Bir Günün Sonunda Arzu— (E. 26-26).

ÖZKAN, Abdullah

İsmet Özel (E. 16-11), Refik Durbaş (E. 19-11), Genç Kuşak Diye (E. 25-11).

ÖZYALÇINER, Adnan

Uygarlık Karşısında Yazar (E. 26-7).

PICON, Gaetan

Şiirin Durumu —Çev. Abidin Emre— (E. 13-2).

PİNGAUD, Bernard

1945'ten Günümüze Fransız Anlatısının Çizgisi —Çev. Faruk Sur, Abidin Emre— (E. 16-2, 18-10).

PLEHANOV, Georges

Tolstoy —Çev. Asım Bezirci— (E. 12-6), Halk Edebiyatı —Çev. Asım Bezirci— (E. 15-8).

REVERDY

Şiir Üstüne Söylenenler —Çev. Sedat Umran— (E. 29-12).

SOYUT

Şiire Bakmak (E. 2-1).

SÜREYA, Cemal

Şiirin Çevrilemezliği (E. 9-1), Şiir Üstüne Kafa Yormak (E. 12-1), Ezberindedir Dağlar (E. 23-1).

TAMER, Ülkü

Göçebe Üstüne Sevgiler (E. 3-9).

Göçebe Üstüne Sevgiler (3. 3-9).

TOPSES, Gürsen

«Kendini» Anlatmak (E. 13-6).

TURAN, Güven

Bir Birleşimin Ürünleri (E. 13-7).

ULU, Yücel

Arapça ve Özsüzlük (E. 25-12), Genç Kuşak ve Toplumculuk (E. 26-21).

UMRAN, Sedat

Çağdaş Bir Alman Ozanı: Karl Krolow (E. 2-5), Çağdaş Alman Ozanı: Paul Celan (E. 4-9), 1966 Nobel Edebiyat Ödülünü Alan Alman Kadın Ozanı Nelly Sachs —derleme ve çeviriler— (E. 20-8).

ZİYALAN, Nihat

Gelelim Soru İşaretine (E. 8-2).

II. KONUŞMA - SORUŞTURMA - AÇIKLAMA**ALTINTAŞ, Günel**

Demir Özlü İle Ayaküstü Bir Konuşma (E. 16-5).

BAHAR, Halil İbrahim

Açıklamalar (E. 21-1), Değişme (E. 24-1).

BEZİRCİ, Asım

«Yanık Saraylar» Dolayısıyla Sevim Burak'a Bazı Sorular (E. 2-3).

MERİÇELLİ, Anıl

Cemal Süreya İle Konuşma (E. 19-6).

SOYUT

Dergi Çıkarmak (E. 1-1), Soruşturma —dizenin işlevini yitirip yitirmediği—, Yanıtlayanlar: Asım Bezirci, Cemal Süreya, Özdemir İnce (E. 3-2), Gülten Akın'la Bir Konuşma (E. 13-3), Gerekli Bir Açıklama (E. 18-2).

III. ÖYKÜ**ADALI, Bilgin**

Tabula Rasa (E. 7-9), Yahudi (E. 10-8), Adam (E. 13-12), En Ucunda Bir Düğümün (E. 29-26).

AKMEN, Üstün

Başlamak (E. 2-7), Daha (E. 36-32).

ALTINTAŞ, Günel

Sevgiyle Unutulan Yüz (E. 30-20).

BADAK, M. Gündüz

Bozuk Yumurta (E. 1-6), Dönüş, Matematik Dersinde Ev Resmi Çizen

Çocuk İçin Öykü, Yabancılar, Alış-veriş, Kurabiyeler, Mandolin Çalan Öykü (E. 12-11).

CANBERK, Eray

Kış Ortasında Bir Gün (E. 26-18), Gececiler (E. 29-24).

EYŞ, Oya Emel

Günün Bir Yerinde (E. 2-8).

GÜRPINAR, Melisa

Kapı (E. 19-8).

ÖZDEMİR, RASİM

Çocuk (E. 3-11).

ÖZDENÖREN, Rasim

Eskiye (E. 4-7), Tutuk (E. 6-8), Pus (E. 9-8).

ÖZKAVAF, Ali

Kedi Konuşuyor (E. 16-13).

ÖZYALÇINER, Adnan

Siste. Alıştırma (E. 21-3).

SOLDATİ, Mario

Nikotin —Çev. Egemen Berköz— (E. 17-10).

ŞAHİN, Halûk

Tırtıllar (E. 34-14):

TOPSES, Gürsen

Bağırtılar (E. 11-9), Ses (E. 14-10), Yeniliş (15-12), Ölü Bir Sülük Gibi (E. 18-11), Biten Bir Denizi Sever Gibi (E. 24-10), Dikenin Sarı Kiri (E. 31-22).

ZİLELİ, Gün

Kapanık (E. 25-21), Düzenin Örttüğü Yer (E. 28-24), Su Tadı (E. 32-24).

IV. ŞİİR

ADA, Ahmet

Tabuttur Kitaplar (E. 20-12), Türküleme (E. 21-7), Kesit (E. 23-6), Yaz Kış Güz (E. 26-6), Gecede, Sevilen Bir Dul İçin Kaside (E. 27-9), Bir Sevecen Kız İçin Şiir (E. 30-5), Devrimcinin Bir Yüzü (E. 32-6), Bir Cezaevi Duvarına Çizilen Küp İçin Türkü (E. 34-26).

AKDAĞ, Tevfik

Geçkin Bir Müslüman Kızın Mayhoş Şarkısı (E. 3-9).

AKER, Halûk

Asya (E. 12-6), Argın (E. 14-5), İğdelerde (E. 15-3).

AKIN, Gülten

Dokuzuncu Oğlan (E. 13-3).

AKSIN, Can

Savaş Öncesi (E. 29-28).

ALBERTİ, Rafael

Ürkü —Çev. Adnan Onart— (E. 18-8).

ALKOR, Can

Kaynaklar, Doğum, (Adsız Ozan) Anıtı, Düğün (E. 36-16).

ALTINEL, Sabri

Yaban Yazıları (E. 32-8, 35-6).

ALTINTAŞ, Günel

Hançer Şiiri Bulacak (E. 2-4), Hançerin İşi (E. 3-3), Kullanılabilir Ölüm (E. 4-12), Öpüşken (E. 6-5), Karartma (E. 7-3), Binici (E. 8-12), Hançer'den (E. 9-3, Süleyman'la Hasan (E. 11-4), Delikanlı (E. 16-1), İstilâ Ordusu (E. 18-1), İnsan Yüreğinin Sesi (E. 19-6), Önsöz'den (E. 25-14, 32-32).

ARİF, Ahmet

Kara, Ay Karanlık, Bu Zindan Bu Kırgın Bu Can Pazarı, Uy Havar, Diyarbakir Kalesinden Notlar ve Adiloş Bedenin Ninnisi (E. 23-8), Akşam Erken İner Mapusaneye, Hasretinden Prangalar Eskittim, Unutamadığım, Vay Kurban, Anadolu (E. 24-8).

ARSLAN, Necip

Açıklama E. 19-11), Köy Dalgası (E. 24-13), Kalgı (E. 32-22), Bir Ağustos Akşamı Karalaması (E. 33-29).

ASLAN, Yalçın

Soyut (E. 1-3), Yanan Buzul (E. 2-9), Avunu E. 7-5), Pas (E. 10-6), Özgürlük Deneycileri (?) (E. 11-6), Bir Aşkın Profili (E. 12-10), Güz Dölü (E. 20-6), Güz el Janus (E. 21-9), Ülker (E. 23-13), Güz İmgeleri (E. 29-32).

BAHAR, Halil İbrahim

Alicengiz (E. 1-4), Yargıcın Şapkası Papaz Kaçtı (E. 2-12), Sustalı (E.

3-12), Arsenik (E. 4-12), İnce Barbar (E. 5-6), Rondo (E. 6-6), Kim Kimi (E. 7-6), İp Üstüne Uzun Atlamalı Alkoller (E. 8-6), Çukurda (E. 10-7), Sarı Bir Deniz Kabartması (E. 12-8), Sürgün (E. 16-7), Varto (E. 17-1), Yaz Anıları, Panayır (E. 18-15), Kırığı (E. 19-12), Acı Borazan (E. 20-7), Takvimdeki Tabut (E. 21-12), Renkli Film (E. 22-5), Sunu (E. 23-13), Alabalık (E. 24-3), Giyotin Üstüne Çelişmeler (E. 25-18), Olta (E. 26-15), Kapanmayan (E. 28-28), Birinci Sayfa (E. 31-10), Balta, Sansar (E. 34-7), İblis Otları (E. 35-22), Ebabil (E. 36-7).

BEHRAM, Nihat

Öğüt (E. 20-12), Akşama Bir Gövde Profili (E. 21-11), Manastır Kuşçusu (E. 24-16), Ölümse Beni (E. 25-7), Aylarca (E. 29-32), Gün (E. 33-14), Bir Şiirin Devamı (E. 35-21).

BERKÖZ, Egemen

Sığınak (E. 10-5, 11-3), Ya Ben mi, Ben (E. 12-16), Ey Gezgini! Dört Mevsim! (E. 35-12).

BONNEFOY, Yves

Tiyatro, Tek Tanık, Gerçek Ad, Semender, Tanığın Korkutmaları, Ayrı Bir Ölümün Kıyısı, Güzellik, Öz Kanıt, Doruktur Yetkinsizlik, Veneranda, Bir Ses, Gecedeki Yaz, Mersin Ağacı, Bir Ses, Bir Ses —Çev. S. Maden— (E. 33-16).

BOSTANCI, Zekâi

Geceleri Neden (E. 33-13), Acı Filizleniyor Göğsüme (E. 35-8).

BULUT, Abdülkadir

Kaçak (E. 7-12), Ölü Evleri (E. 12-11), Ölü Bir Kurbağa Uzunluğunda (E. 14-12), İkinci Atları (E. 15-16), Bir Antikacı Yahudi (E. 18-13), Av Ülkesi (E. 24-16), Avcı İçin Ürperti (E. 32-22), Silâh (E. 34-25), Hırçın (E. 36-21).

BÜYÜM, Nazar

Gözlerin Üstüne Söylenmiştir (E. 15-11).

CANBERK, Eray

Boş (E. 11-12), Efsane (E. 12-10), Suları (E. 21-5), Çiçek (E. 22-6), Yine mi Güz (E. 23-4).

CELAN, Paul

Eylüldeki Karanlık Göz, Yanık Lekesi —Çev. S. Umran— (E. 4-8).

DALYANCI, Bülent

Kırmızıyım Ben Sana (E. 1-7), Kankırmızı (E. 2-10), Eksik Papaz (E. 3-6), Gecenin Kaynanası (E. 4-12).

DENİZ, Sadık

25 (E. 26-24).

DURBAŞ, Refik

Dülger (E. 1-8), Yası (E. 2-10), Ağaçkakan (E. 3-12), Barbar (E. 4-10), Mareşal (E. 6-12), Süngü (8-12), Tijen (E. 9-8), Eflâk (10-12), Kimse (E. 11-12), Bir Dul Çocuk Trenlerde (E. 12-7), Majiskül Bir Kadın Yüzüne (E. 13-11), Kışla (E. 15-10), Votka, Çerkes, Kervan (E. 17-7), 1964 de Yazılmış Küçük Akşam Şiirleri (E. 20-5), Bir Mezarlığın Telefon Rehberi (E. 22-6), Sipahi (E. 27-11).

ELBİSTAN, Sıddık

Liste (E. 21-7).

ERDÖNMEZ, Melisa

Bir Rastlantının Ertesi (E. 12-8), Haziran Gülü (E. 15-6).

ERGÜN, Yavuz

Kurak (E. 6-12), Kın (E. 9-12), Islak (E. 14-11).

FERLİNGHETTI, Lawrence

(Başlıksız) —Çev. Ş. Ezer, N. Dalyancı— (E. 27-26).

FORNERET, Xavier

Ekini Belli Etmeyen Çocuk —Çev. Nuri Can— (E. 25-29).

GÖLDELİ, İzzet

Tardu (E. 20-16), Çağda (E. 23-16), Haziranda Ölüm (E. 24-13), Çorak (E. 27-29), Acı Bir Gün Üstüne (E. 29-27), Direnen (E. 31-21), Yalnızlık ve Savaşmak Üstüne (E. 34-17).

GÖNEN, Tuncer

Hazer (E. 21-12), Karnaval (E. 22-11), Sesimle Ellerim (E. 24-6), Dağlar Meselâ (E. 29-13), Artık Hiç Sevgilim Yok (E. 34-22).

GÖR, Sıtkı Salih

Cam (E. 10-12), Mavinin Uçarı Çağı (E. 16-9).

GÜNÇE, Ali Ersin

Kahkaha Çiçeği (E. 17-10).

GÜNEY, Oben

Mat (E. 12-5).

GÜVEN, Metin

Bilmiyorum Bir Adam (E. 34-21).

HAKKI, Ruşen

Korku (E. 4-6), Zerdali Ağacı (E. 11-5), Kavşak (E. 19-16), O Ayartılmış Bir Yapraktır (E. 26-20).

HATİPOĞLU, Aydın

Bir Cam Kırılırken (E. 22-3), Aşktır Bu Derdin Dermanı (E. 24-12).

İNCE, Özdemir

Uğurlu Selen (E. 2-6), Tan (E. 3-8), Koçaklama (E. 4-10), Tanık (E. 18-3), Bir Devrimcinin Yüreği (E. 23-7).

KANIPAK, Süreyya

Bir Gece Konuşmasında (E. 7-8), Güne Doğru (E. 8-4), Uzakta (E. 9-8), Rahibe (E. 11-7), Kuş Ağacı (E. 12-7), Dolunay (E. 13-4), Aşkın Cesedi (E. 14-7).

KANSU, Ceyhun Atuf

Maniler (E. 31-3, 33-21, 34-9).

KARAKOÇ, Sezai

Somut (E. 1-6), Köpük'den (E. 2-3, 3-4, 4-3), Ödünç Gece (5-3), Güz Anıtı (E. 7-4).

KROLOW, Karl

Gecenin Kanı, Ağaç —Çev. Sedat Umran— (E. 2-5), Çağ Değişiyor, Odadaki Rüzgâr, Kırmızı Balık Pusuda —Çev. Sedat Umran— (E. 15-9).

KUDRET, Haldun

Kendi Kendime (E. 23-6).

LORCA, Federico Garcia

Jandarma Türküsü —Çev. S. Maden— (E. 34-10), Kara Acı Türküsü, Yargılıının Türküsü, Antonito El Camborio'nun Sevilla Yolunda Tutuklanması, Antonito El Camborio'nun Ölümü —Çev. S. Maden— (E. 35-18).

MACİT, Memet

Eylül (E. 33-15).

MERİÇELLİ, Anıl

Şiir (E. 16-16).

MERT, Özkan

Vals (E. 16-5), Lâterna (E. 17-3), Fırat (E. 21-9), Bir Aşk ve Yaz Şiiri (E. 27-15).

MORAN, Adli

Kıyısında Dudakların (E. 28-18), Saplantı, Tenin İçinde, Yorgunluk Sa-
atleri Mutluluğun, Yabancı (E. 30-16).

OKAY, Süleyman

Anı (E. 18-13).

ONART, Adnan

Hoşçakal (E. 3-11), Renksiz Kanatlı Yeşil Kelebek (E. 10-9), Sarı Kı-
rımızı Otobüsün Siyah Çizgi Olması (E. 13-8), Geçmek (E. 21-11), Ür-
perti ve Sunu, Sunu (E. 25-25). Ucuz ve Tortulu (E. 30-5), Sar — Kaç,
Yukarı (E. 32-5).

ÖNAL, Uğur

Eylülden (E. 5-8).

ÖNEŞ, Mustafa

7 (E. 31-7).

ÖZ, Güray

Onulmaz Bir Yara (E. 23-4), Külrengi (E. 26-25), Beyzbolcu Bir Nisan
(E. 29-25).

ÖZBOYACI, Halit

Arduvaz (E. 31-28), Aşk İçin Düşünüyorum (E. 33-32).

ÖZDEMİR, Seyfettin

Eskici (E. 17-12), Antik (E. 20-16), Kumbara (E. 22-10), Bir Şiir İçin Ölü
Aranıyor (E. 25-32), Ölü (E. 27-32), Turnalar (E. 29-22), Abc (E. 30-23),
Vakvak Ağacı (E. 33-29), Su (E. 36-32).

ÖZGER, Arkadaş Z.

Sakalsız Bir Oğlanın Tragedyası (E. 28-29), Sığıntı Kuşu (E. 33-25).

ÖZPALANLAR, Ali

Örtü (E. 23-16), Düzensiz Tacir (E. 25-4), Kahraman (E. 31-25).

ÖZTÜRK, Sumer

Sayıklamalar (E. 9-7, 12-16), Acı Bebek (E. 14-7).

PEKER, Hüseyin

Çukur (E. 15-16), Güneyli Çıban (E. 16-16), Nefer (E. 18-9), Armonika
Yavaş Geç (E. 19-7), Aslanağzı (E. 20-5), Aksaray (E. 21-5), Lodos ve
Ut Sofraları (E. 22-11), Kışlık (E. 23-12), Geçit Vermiyor Yollar (E. 24-6),
Engerek (E. 25-20), Söğüt Çobanı (E. 27-25), Karlı Güneş, Günümüzün
Sevilen Şarkısı (E. 35-27).

PERET, Benjamin

Aysız Bal, Koşmak —Çev. Adli Moran— (E. 28-14).

PERSE, Saint-John

Bir Çocukluğa Şenlik, V — Crusoe İçin İmgeler — Sürgün, VII — Yağmurlar, VII —Çev. Can Alkor— (E. 22-4), **Övgüler:** Kapıdaki Yazı, Bir Çocukluğa Kutlamak İçin —Çev. S. Maden— (E. 26-9), Övgüler —Çev. S. Maden— (E. 27-16), **Crusoe'ye Görüntüler:** Çanlar, Duvar, Kent, Cuma, Papağan, Keçi Derisinden Şemsiye, Yay, Çekirdek, Kitap. **Kırallar Gorkemi:** Bir Kırالیçenin Övgüsüne Şiir Okuyuş, Naibin Öyküsü, Veli-ahtın Şarkısı —Çev. S. Maden— (E. 29-6), Prens Dostluğu, Ninni —Çev. S. Maden— (E. 30-9), Anabase —Çev. S. Maden— (E. 31-16, 32-12).

PREVERT, Jacques

Seine Nehrinin Şarkısı —Çev. Eray Canberk— (E. 18-8).

RİLKE, Rainer Maria

Duino Ağıtları —Çev. Can Alkor— (E. 24-5, 25-9, 26-16, 27-22, 28-16, 29-16, 30-18, 31-13).

ROBINSON, Edwin Arlington

Walt Whitman İçin, Uzak Bildiri —Çev. Anıl Meriçelli— (E. 13-10).

SACHS, Nelly

Keebek, Peygamberler İçeri Girselerdi, Hazırdır Bütün Ülkeler, Dünya Ulusları, Mavi Uzaklıklarda, Kurtulmuşların Korosu, Hangi Gizli Dilekler —Çev. Sedat Umran— (E. 20-8).

SANDBURG, Carl

Çimen, Duvarcı Sevdası, Duman —Çev. Ali Püsküllüoğlu— (E. 14-8).

SARIYATI, Ender

Piyade (E. 25-20), Muhasara (E. 27-32), Varım Savaşsa (E. 29-15), Biraz da Yaşamak Korkusu (E. 33-32).

SUR, Abdullah

Başlangıç (E. 18-4).

TAN, Turgut

Akşam Gece (E. 13-12), Kaliforniya (E. 14-8), Şirketihayriye (E. 17-8), Başka Çare Kalmadı (E. 24-13), Orta Burjuva (E. 26-32).

TANER, Mehmet

Rüzgârlı (E. 18-6), Yürek (E. 19-9), Siste Ağıt (E. 21-7), Haraç (E. 22-16), Temmuz: Barakalar, Çılgılık (E. 28-21), Banliyö 1 (E. 30-26).

TURA, Rifat

Güneşte Üşüyen Ölü (E. 30-15).

TURAN, Güven

Ağustosta Yitirmek (E. 16-3), Gün Işığı Can Aksın, Eski Bir Albüm İçin Resim (E. 26-23).

ULU, Yücel

Eroin (E. 17-12), Islık (E. 18-13), Ağır Bir Akşamı İnsanlığın (E. 19-7), Gömlek (E. 21-13), Cumartesi Pazar (E. 23-16), Karamsar (E. 29-29), Şu Günlerde (E. 32-27), Ve (E. 35-28).

UMRAN, Sedat

Karabasan, Çılgılık (E. 1-2), Sağanak (E. 2-8), Temmuz, Dalgakıran (E. 3-7), Gölge, Oyun (E. 4-11), Bunalım (E. 5-5), Bir Anlık Yapı (E. 6-9), Yangın (E. 7-8), Yaralarının Hıncı (E. 8-3), Mandalar, Anahtar (E. 10-8), Çocuk ve Deniz (E. 11-9), Deniz Saati (E. 12-9), Vida (E. 13-9), Bir Berber Salonunda (E. 15-4), Filler (E. 16-4), Borazan (E. 17-12), Otel (E. 19-5), Yarı Gecedeki Görüntüler (E. 20-11), Mahkeme (E. 21-5), Kıl (E. 24-10), Ölünün Ayakkabısı (E. 26-20), Radyografi, Montaj (E. 27-6), İki Kocakarı (E. 28-27), Gece Lâmbası (E. 29-8), Karıncalar, Depo (E. 30-32), Fren ve Hız, Gövdem (E. 31-32), Kibrit, Düşmenin Ölümü, Fermuar, Sakız, Sünger (E. 33-10), Deniz, Ağustos, Yalnızlık Sularında (E. 34-32), Lokanta (E. 35-8), Toz (E. 36-5).

ÜSTÜN, Şükrü

Aynaz (E. 21-16).

VERHAEREN

Kasım Yeli —Çev. Nuri Can— (E. 18-8).

YALÇIN, İrfan

Suluk (E. 1-5).

YÜCE, Ali

Dede (E. 6-8), Röportaj II (E. 7-12), Röportaj I (E. 9-4), Tel (E. 10-4).

ZARİFOĞLU, Cahit

Aylak Göz (E. 3-11), Delikanlı (E. 5-12), Kutsal Mavi Çocuk Şiiri (E. 8-9).

ZİYALAN, Nihat

Ayşeci Gençlik (E. 12-3), Şeker Tadında Ağzın (E. 13-7), Yezide Ağıt (E. 14-3), İnsanım Ben (E. 17-5), Türk Dili İçin Şiir (E. 22-3), Şen (E. 23-3), Bir Gömleği Yıkamanın Temiz Yolu (E. 24-3), Hızır (E. 25-17), Alçı (E. 29-9), Cambaz (E.33-7).

HAYAT ECZA DEPOSU

KOLL. ŐTİ.

Darüssaade Caddesi, no 7, kat 2
Sirkeci, İstanbul
Telefon : 22 86 37 - 22 64 61

aksu laboratuari

- Zepam (Tablet)
- Avigen (Kapsül)
- Uron (Tablet)

Tel. : 27 23 52
İstanbul

Çemberlitaş, Peykhane Sokak, No. 29

Ağzının
tadını
bilenler için

ASYA
PASTANESİ

Üsküdar Vapur İskelesi - İstanbul
Telefon 33 04 31